

บทที่ 4

สภาพทั่วไปของพื้นที่สีเขียว

การศึกษาถึงสภาพทั่วไปของพื้นที่สีเขียวนี้เป็นการศึกษาพื้นที่สีเขียวในเขตการวางผังเมืองรวม นครราชสีมา เนื่องจากว่าเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญที่เป็นแกนหลักในการพัฒนาของชุมชนและเป็นพื้นที่ที่ความหนาแน่นของประชากรสูงมากกว่าบริเวณอื่น โดยเฉพาะในเขตการวางผังเมืองรวมนครราชสีมา พื้นที่ดังกล่าวครอบคลุมพื้นที่ 4 ชุมชนเมือง ได้แก่ เทศบาลนครนครราชสีมา เทศบาลตำบลโคกกรวด เทศบาลตำบล ขามทะเลสอ และเทศบาลตำบลจอหอ ในการศึกษาจะศึกษาถึงพื้นที่สีเขียวดังต่อไปนี้

พื้นที่สีเขียว (Green Areas) หมายถึง พื้นที่ว่างนอกเหนือจากพื้นที่ปลูกสร้างของเมือง โดยเป็นพื้นที่ว่างที่ถูกล้อมไปด้วยต้นไม้และพืชพรรณ พื้นที่เกษตรกรรม สวนสาธารณะ และพื้นที่ว่างอื่น ๆ ที่มีศักยภาพสามารถพัฒนาเป็นพื้นที่พักผ่อน แบ่งพื้นที่สีเขียวออกเป็น

1. พื้นที่สีเขียวประเภทสวนสาธารณะ
2. พื้นที่เกษตรกรรม
3. พื้นที่ว่างสาธารณะ
4. พื้นที่ธรรมชาติเพื่อการอนุรักษ์

4.1. สภาพทั่วไปของพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมือง

4.1.1. พื้นที่สีเขียวประเภทสวนสาธารณะ

สวนสาธารณะ เป็นลักษณะพื้นที่สาธารณะที่เป็นพื้นที่สีเขียวอีกรูปแบบหนึ่งที่หน่วยงานของรัฐได้จัดหาให้ประชาชนเข้าไปใช้ทุกเพศทุกวัย โดยไม่คิดค่าบริการมูลค่าตอบแทนใด ๆ ประชาชนสามารถเข้าไปใช้บริการได้ตลอดเวลาทำการ พื้นที่ประเภทนี้มีประเภทที่มีประโยชน์ต่อชุมชนในแง่ของการเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจใช้ประโยชน์ด้านการศึกษา ปัจจุบันพื้นที่สีเขียวประเภทนี้ในชุมชนเมืองนครราชสีมา มีดังต่อไปนี้

- สวนหย่อมบริเวณอนุสรณ์สถานแม่ย่าโม มีพื้นที่ 10,498 ตารางเมตร หรือ 6-2-24.5 ไร่ ตั้งอยู่ระหว่างถนนราชดำเนินและถนนชุมพล บริเวณประตูชุมพลบริเวณอนุสาวรีย์แม่ย่าโม พื้นที่ดังกล่าวนี้เป็นจุดศูนย์รวมกิจกรรมของคนทั้งในและนอกพื้นที่เนื่องจากบริเวณนี้เป็นสถานที่นันทนาการแม่ย่าโม ซึ่งเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของการมาโครราชโดยทั่วไปรอบ ๆ บริเวณจะมีการประดับตกแต่งสถานที่ด้วยไม้ประดับและหญ้ามีทั้งไม้ประดับที่เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ และไม้ขนาดเล็กกลางรวมถึงขนาดเล็กด้วย สำหรับให้ร่มเงาและใช้พักผ่อนของคนทั้งในและนอกพื้นที่โดยบริเวณนี้จะเป็นบริเวณที่มีผู้คนมาแวะเวียนเข้ามาพักผ่อนตลอดวัน เพราะนอกจากจะเป็นที่ตั้งของอนุสรณ์สถานแล้ว ยังเป็นจุดที่อยู่ใกล้กับจุดรวมกิจกรรมทางด้านการค้า และพาณิชยกรรมของเมือง เช่นตลาดแม่พิมเสน ห้างสรรพสินค้าคลังพลาซ่า ทำให้มีผู้คนมาใช้บริการค่อนข้างมากและใช้ตลอดทั้งวัน ภายในสวนปลูกไม้ยืนต้น ไม้ประดับ ทั้งไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ เช่น ทองกวาว ประดู่ ่อโคกอินเดีย และปลูกไม้ยืนต้นขนาดเล็ก เช่น เทียนทอง มีทางเดินขนาดกว้าง ประมาณ 6 เมตร ภายในสวนมีเก้าอี้วางไว้สำหรับพักผ่อนเป็นระยะ ๆ

- สวนตลาดเทศบาล 6 หรือสวนพัสดุเก่า พื้นที่ 1-1-20 ไร่ ตั้งอยู่บนถนนกำแพงสงครามฝั่งทางด้านทิศใต้ของเมืองเก่าพื้นที่สวนแห่งนี้จะอยู่ริมคูเมืองเดิมโดยจะทำเป็นทางเดินภายในสวนมีที่นั่งพักผ่อน ตั้งอยู่บริเวณข้างประตูไชยณรงค์ติดกับสวนประตูไชยณรงค์สภาพภายในสวนมีการปลูกไม้ประดับทั้งขนาดใหญ่ เช่นคูณ ประดู่ และปลูกไม้ประดับขนาดเล็ก ปูหญ้าโดยรอบ ๆ ภายในสวนมีทางเดิน เป็นพื้นที่สวนที่อยู่ใกล้แหล่งชุมชนเช่นเดียวกับสวนข้างประตูไชยณรงค์ หรือที่ชาวบ้านเรียกประตูผี เนื่องจากอยู่ใกล้

ชุมชนและตลาด ทำให้บริเวณแห่งนี้มีผู้คนผ่านไปมาตลอดทั้งวัน แต่อย่างไรก็ตามภายในสวนไม่ได้มีสิ่งอำนวยความสะดวกแต่อย่างใด พื้นที่บริเวณดังกล่าวจะใช้เป็นที่พักผ่อนของในชุมชนใกล้เคียงโดยบางส่วนของพื้นที่ถูกตัดแปลงเป็นสนามเด็กเล่นมีผู้มาใช้บริการตลอดทั้งวันและจะคึกคักในช่วงเย็นเนื่องจากบริเวณดังกล่าวอยู่ใกล้กับตลาดสดเทศบาล และบริเวณใกล้เคียงมีชุมชนที่พักอาศัยที่อยู่บนถนนราชันภูสุม รวมถึงแพลตฟอร์มด้วย ภายในพื้นที่สวนหย่อมสวนที่อยู่ติดกับตลาดสดเทศบาลมีการปลูกไม้ยืนต้น กับสนามหญ้า แต่ไม่มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกภายในสวน เช่นพวกเก้าอี้พักผ่อนแต่อย่างใด

- สวนหย่อมหน้าวัดอิสาน พื้นที่ 0-1-37 ไร่ ตั้งอยู่บริเวณหน้าวัดอิสาน ทางด้านทิศเหนือของคูเมืองเดิมปัจจุบันมีการปลูกต้นไม้เพื่อเป็นไม้ประดับของพื้นที่มีทางเดินและม้านั่งภายในสวน แต่มีสภาพทรุดโทรมเนื่องจากขาดการดูแลเอาใจใส่และการปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรวมของสวน การใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่จะมีผู้คนไปใช้ในช่วงตอนเย็นแต่มีจำนวนน้อยเนื่องจากภายในสวนไม่ได้รับการตกแต่งภูมิทัศน์ และขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในสวนคนที่เข้าไปใช้สวนส่วนใหญ่จะเป็นคนในชุมชนใกล้เคียง ปัจจุบันทางเทศบาลกำลังมีโครงการปรับปรุงสวนดังกล่าวนี้ด้วย

- สวนคูเมืองหน้าวัดสุทธจินดา พื้นที่ 2,336 ตารางเมตร หรือ 1-1-84 ไร่ สภาพของพื้นที่เป็นสวนริมคูเมืองเก่าที่ตั้งอยู่หน้าวัดสุทธจินดา ทางด้านทิศใต้ของสนามหน้าศาลากลางจังหวัดพื้นที่มีความยาวและแคบ โดยมีความยาวประมาณ 6 เมตรภายในปลูกต้นไม้ขนาดใหญ่ ไม้ยืนต้น และปลูกหญ้าไม่มีพื้นที่พักผ่อนภายในสวนแต่อย่างใด ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก และไม่มีประชาชนไปใช้บริการเป็นเพียงสวนประดับเมือง ปัจจุบันทางเทศบาลได้ใช้รั้วกั้นสูงประมาณเหนือเข้าเล็กน้อยเอาไว้

- สวนหน้าโรงเรียนเมือง พื้นที่ 1,484 ตารางเมตร หรือ 0-3-71 ไร่ เป็นสวนริมคูเมืองเช่นเดียวกับสวนหน้าวัดสุทธจินดาสภาพของพื้นที่สวนยาวและแคบภายในสวนปลูกต้นไม้ขนาดใหญ่ ไม้ขนาดกลาง ไม้ขนาดเล็กและหญ้า ภายนอกมีรั้วกั้นเช่นเดียวกับสวนวัดสุทธจินดา ปัจจุบันไม่ได้ใช้พื้นที่เพื่อเป็นการพักผ่อนแต่อย่างใด เช่นเดียวกับสวนหน้าวัดสุทธจินดา เป็นเพียงสวนประดับเมืองเท่านั้น

- สวนหย่อมหน้าวัดสูงจ้อหอ ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลจ้อหอ บริเวณด้านหน้าวัดสูง พื้นที่ 0-2-0 ไร่ โดยการก่อสร้างมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนในชุมชนไปใช้บริการพักผ่อน ภายในปลูกต้นไม้ไม้ประดับขนาดกลางและเล็ก มีสนามเด็กเล่นและมีอุปกรณ์เครื่องเล่นภายในสวน เช่น ชิงช้า ม้ากระดก มีผู้ไปใช้บริการตลอดทั้งวัน เนื่องจากอยู่ใกล้ชุมชนวัดสูง และในช่วงเย็นจะมีผู้ไปใช้บริการหนาแน่นมากเป็นพิเศษ

- สวนหย่อมบริเวณหน้ากองร้อยอาสาสมัครรักษาดินแดนตั้งอยู่ภายในเขตเทศบาลตำบลจ้อหอ หน้ากองร้อยอาสาสมัครรักษาดินแดนบนพื้นที่ 0-2-0 ไร่ สภาพภายในสวนปลูกไม้ประดับขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็กมีผู้ไปใช้บริการในช่วงเวลาเย็น แต่ไม่มากนัก

- สวนสาธารณะอ่างหนองคู ตั้งอยู่บนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2068 ทางไปอำเภอด่านขุนทด ช่วงระหว่าง อ.ขามทะเลสอภายในเขตเทศบาลตำบลขามทะเลสอ โดยมีพื้นที่ 88,000 ตารางเมตรหรือ 55-0-0 ไร่ และตั้งอยู่ใกล้กับอ่างเก็บน้ำหนองคู มีผู้มาใช้บริการตลอดทั้งวันแต่จะหนาแน่นในช่วงเย็นโดยกิจกรรมที่เข้ามาใช้ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมประเภท Active Recreation และใช้เป็นสถานที่ในการประกอบกิจกรรมทางด้านประเพณี เช่น ประเพณีสงกรานต์ ลอยกระทงของชุมชนเทศบาลตำบลขามทะเล แต่ภายในยังไม่มีความสะดวกภายในสวนแต่อย่างใด มีเพียงเก้าอี้พักผ่อนเพียงสวนด้านหน้าเท่านั้น

พื้นที่สวนสาธารณะมีประโยชน์ต่อชุมชนในแง่ของการเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจพื้นที่สวนสาธารณะนี้ภายในชุมชนหนึ่ง ๆ ควรมีการจัดสร้างพื้นที่เพื่อประโยชน์ในด้านการพักผ่อนของคนในชุมชน พื้นที่สวนสาธารณะในชุมชนนั้นมีหลายระดับ ได้แก่ สนามเด็กเล่น สวนในละแวกบ้าน สวนระดับชุมชน สวนระดับย่าน สวนระดับเมือง รวมทั้งสวนในระดับภาค ระดับของสวนเหล่านี้ จะทำหน้าที่แตกต่างกันออกไป ในการให้บริการประชาชนในชุมชนโดยสวนสาธารณะเหล่านี้มีเกณฑ์มาตรฐานกำหนดไว้สำหรับแต่ละชุมชนแตกต่างกันออกไป ตามสภาวะและความเหมาะสมของแต่ละเมือง

ตารางที่ 4.1 แสดงพื้นที่สวนสาธารณะที่มีในชุมชน

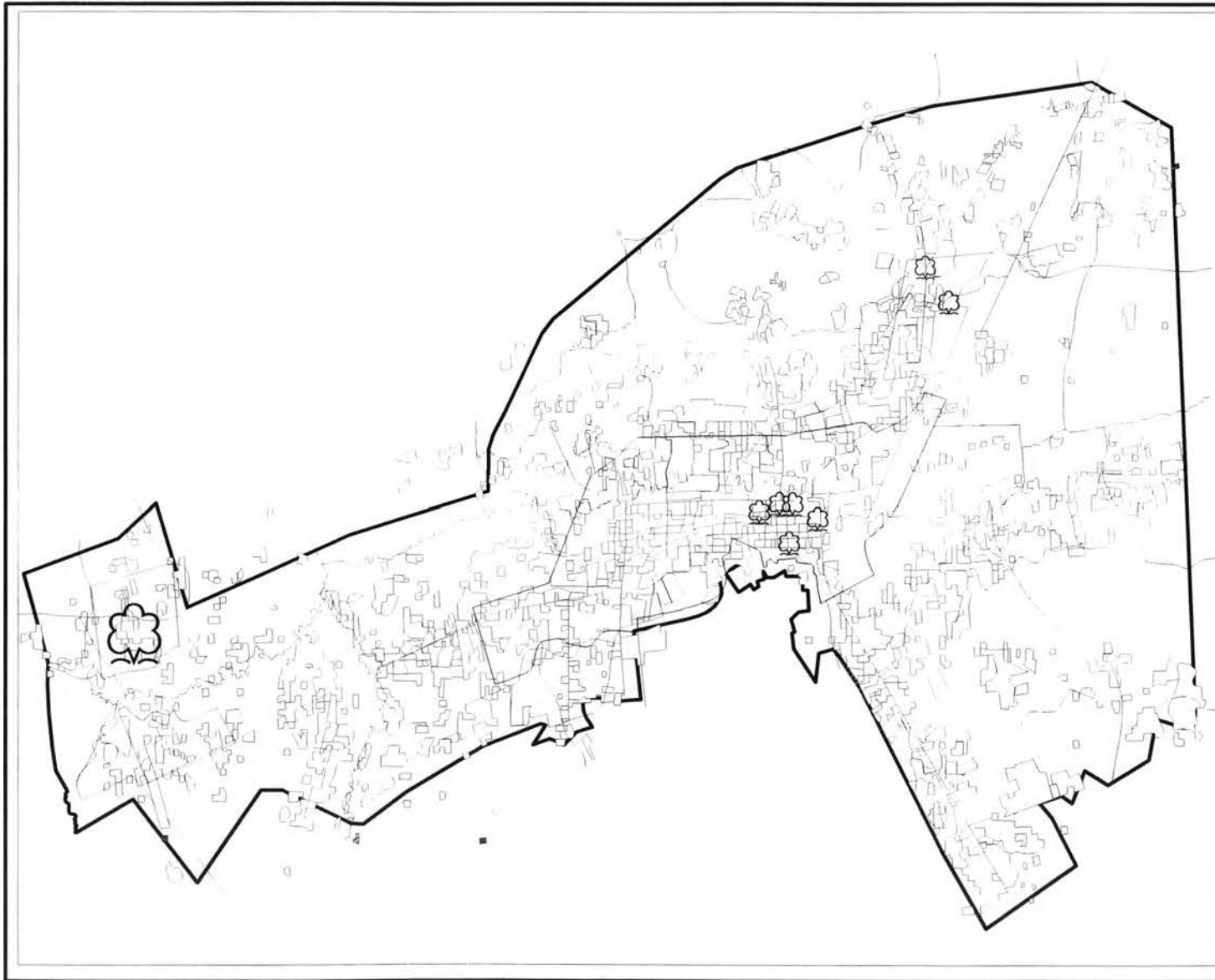
สวนสาธารณะ	ที่ตั้ง	พื้นที่ (ตารางเมตร)
สวนอนุสรณ์สถาน	เทศบาลนครนครราชสีมา	10,498
สวนตลาดเทศบาล 6	เทศบาลนครนครราชสีมา	2,080
สวนหน้าวัดอิสาน	เทศบาลนครนครราชสีมา	548
สวนคูเมืองหน้าวัดสุทธิจินดา	เทศบาลนครนครราชสีมา	2,336
สวนหน้าโรงเรียนเมือง	เทศบาลนครนครราชสีมา	1,484
สวนหน้าวัดสูงจ้อหอ	เทศบาลตำบลจ้อหอ	800
สวนหน้ากองร้อย	เทศบาลตำบลจ้อหอ	800
สวนสาธารณะหนองคู	เทศบาลตำบลขามทะเลสอ	88,000
รวม		106,546

ที่มา : เทศบาลท้องถิ่น

จะเห็นได้ว่าสวนสาธารณะที่มีอยู่ภายในชุมชนเมืองนครราชสีมา นั้นส่วนใหญ่มีพื้นที่ขนาดเล็ก และเป็นสวนในระดับล่างที่เป็นสวนที่มีขนาดพื้นที่ที่เล็กมากโดยภายในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา มีพื้นที่สวนขนาดใหญ่ที่สุด เพียง 10,498 ตารางเมตรหรือ 6-2-24.5 ไร่ ส่วนสวนขนาดกลางได้แก่สวนสาธารณะหนองคูที่อยู่ภายในชุมชนเทศบาลขามทะเลสอที่มีพื้นที่ 55-0-0 ไร่ ยังไม่ปรากฏว่ามีสวนสาธารณะพื้นที่ขนาดใหญ่ภายในพื้นที่ศึกษาเลยที่แสดงให้เห็นว่าในอดีตที่ผ่านมาภายในเมืองไม่ได้มีการวางแผนการใช้ที่ดินที่จะจัดเตรียมพื้นที่สวนสาธารณะเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

นอกจากสวนสาธารณะภายในชุมชนยังมีสนามกีฬาจังหวัดอีก 1 แห่ง

- สนามกีฬากลางจังหวัด ตั้งอยู่บนพื้นที่ 96,692 ตารางเมตร หรือพื้นที่ 60-1-73 ไร่ บริเวณดังกล่าวใช้เป็นสถานที่แข่งขันกีฬาในระดับจังหวัด และภายในประกอบไปด้วย ศูนย์เยาวชนสุนทรารี (ศาลาเทิดพระเกียรติ) เป็นอาคาร 3 ชั้น ที่ให้บริการเยาวชนในการทำกิจกรรมนันทนาการ มีอาคารเวสสำหรับแข่งขันและฝึกซ้อมกีฬาในร่ม เช่น ยูโด เทเบิลเทนนิส นอกจากนี้ภายในสนามกีฬายังมีอาคารทำการอีก 1 หลังที่อยู่ติดกับลู่วิ่งและสนามฟุตบอลใช้จัดเตรียมพิธีการในงานกีฬาต่าง ๆ ส่วนสภาพภายนอกพื้นที่โดยรอบ ๆ ด้านนอกบริเวณสนามกีฬาจะประกอบไปด้วยสนามกีฬาประเภทต่าง ๆ เช่น บาสเกตบอล 2 สนาม อยู่บริเวณตรงกลางของพื้นที่สนามกีฬาสนามฟุตบอล และลู่วิ่ง 1 สนาม อยู่ทางด้านทิศใต้ของสนาม นอกจากนี้ทางด้านทิศเหนือยังมีสระว่ายน้ำ ลานแอโรบิค และสนามเทนนิส รวมทั้งสนามเด็กเล่น 1 สนาม สวนสุขภาพภายในมีจุดออกกำลังกายในสวนเป็นจุด ๆ สนามแห่งนี้มีประตูทางเข้าออกอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของสนามทางด้านถนนช้างเผือก ภายในสนามกีฬามีการปลูกไม้ยืนต้นให้ร่มเงาแต่ไม่ร่มรื่นนักเนื่องจากต้นไม้ที่ปลูกไม่ได้รับการดูแลรักษาเท่าที่ควรในช่วงกลางวันภายนอกบริเวณสนามกีฬาดูเหมือนกับไม่ร่มรื่นนัก สำหรับการให้บริการสถานที่ดังกล่าวนี้หากไม่มีเทศกาลการกีฬาจะเป็นสถานที่พักผ่อนและเล่นกีฬาของคนในชุมชนละแวกบ้านและชุมชนใกล้เคียงเข้ามาใช้บริการโดยจะมีการให้บริการหนาแน่นในช่วงเวลาระหว่าง 4-6 โมงเย็น ซึ่งเป็นช่วงของการเลิกงาน แต่หากเป็นวันหยุดเสาร์อาทิตย์จะมีเด็กและผู้ปกครองในละแวกนั้นเข้ามาใช้ตลอดทั้งวัน โดยเข้ามาพักผ่อนและเล่นกีฬา

เรื่อง:แนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการสำหรับชุมชนเมืองนครราชสีมา

แสดง:แสดงที่ตั้งของสวนสาธารณะ

สัญลักษณ์:

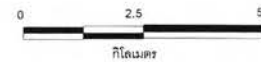
ที่ตั้งของสวนสาธารณะ

แผนที่ที่ 4.1

ที่มา:กรมการผังเมือง

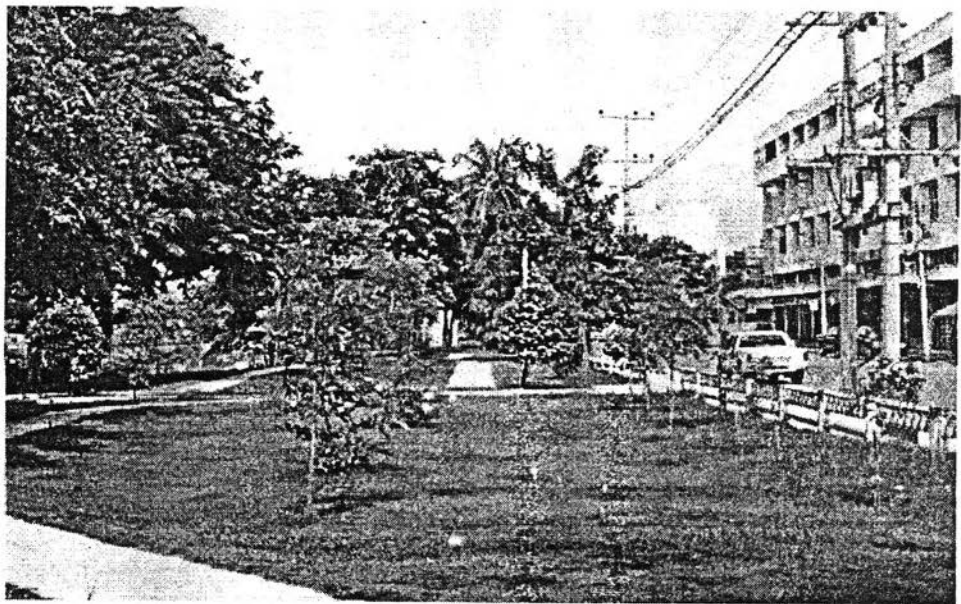
มาตราส่วน

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

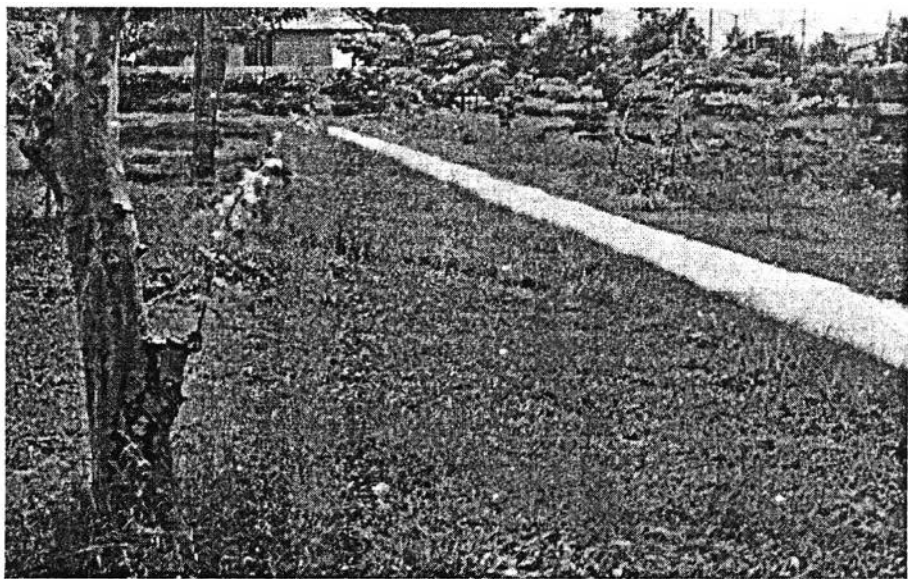
ภาพที่ 4.1.แสดงสภาพทั่วไปภายในสวนอนุสรณ์สถาน

ภาพที่ 4.2 แสดงสภาพภายในสวนเฉลิมพระเกียรติ

ภาพที่ 4.3. แสดงสภาพทั่วไปภายในสวนประดู่ไชยณรงค์ ที่มีเพียงทางเดินภายในกับไม้ขนาดใหญ่ แต่สภาพกายภาพไม่ร่มรื่นเท่าที่ควร

ภาพที่ 4.4. แสดงสภาพทั่วไปภายในสวนหน้าวัดอิสาน

ภาพที่ 4.5. แสดงสภาพภายในสวนสาธารณะหนองคู ภายในเทศบาลขามทะเลสอ

ภาพที่ 4.6. แสดงสภาพภายในสวนสาธารณะวัดสูงจอหอ ในเขตเทศบาลตำบลจอหอ

4.1.2. พื้นที่ว่างสาธารณะ

พื้นที่ว่างเหล่านี้จัดเป็นพื้นที่สีเขียวพื้นที่เหล่านี้มีความน่าสนใจเนื่องจากพื้นที่เหล่านี้เป็นพื้นที่สามารถนำมาประกอบกิจกรรมในชุมชน และสามารถนำมาใช้ในพื้นที่สีเขียวที่เอื้อประโยชน์ให้กับชุมชนในทางด้านการพักผ่อนและการรักษาสภาพแวดล้อมของเมืองได้ในบางครั้งสามารถนำพื้นที่ที่มีอยู่ภายในชุมชนมาพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อการพักผ่อนเพื่อทดแทนสวนสาธารณะในชุมชน

ปัจจุบันพื้นที่ว่างเหล่านี้อยู่แทรกภายในชุมชนเมืองทั่ว ๆ ไปโดยบางแห่งทำหน้าที่ของตัวมันเองอยู่แล้วพื้นที่ดังกล่าวนี้ได้แก่

- สนามหน้าศาลากลางจังหวัด มีพื้นที่ประมาณ 4-2-0 ไร่ ตั้งอยู่ถนนมหาดไทยบริเวณหน้าศาลากลางจังหวัด และอยู่ทางด้านหน้าของศาลจังหวัด รอบ ๆ สนามด้านข้างทางฝั่งที่ติดกับศาลากลางปลูกไม้ยืนต้นได้แก่ สนสามใบ ปลูกเป็นแนวยาวแต่ถ้าหากเป็นที่อยู่ทางด้านตะวันออกที่ติดกับคูเมืองเดิมจะปลูกไม้ยืนต้นที่ให้ร่มเงา เช่น ประดู่ คูณ สภาพโดยทั่วไปไม่ร่มรื่นนัก เนื่องจากต้นไม้ยังมีขนาดเล็ก ลานโล่งแห่งนี้มีความสำคัญต่อเมืองโดยใช้เป็นสถานที่จัดงานชุมนุมทางด้านประเพณีต่าง ๆ ในเทศกาลที่สำคัญที่มีคนมาร่วมเป็นจำนวนมาก เช่น ประเพณีสงกรานต์ ในช่วงระหว่างเดือนเมษายนของทุกปี บริเวณแห่งนี้จะเป็นที่ชุมนุมจัดการแสดงงาน เช่น ประกวดนางสงกรานต์ ขบวนแห่สงกรานต์ ประเพณีลอยกระทงซึ่งถูกจัดขึ้นในระหว่างเดือนพฤศจิกายนของทุกปี บริเวณแห่งนี้ก็จะถูกใช้ในงานดังกล่าวด้วย โดยเป็นบริเวณจัดประกวดนางนพมาศ และลอยกระทงในคูเมือง รวมทั้งเป็นสถานที่จัดงานวันฉลองชัยท้าวสุรนารีที่เป็นบริเวณจัดงานต่อเนื่องจากลานอนุสาวรีย์แม่ย่าโมบริเวณสวนอนุสรณ์สถานที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน และหากไม่ใช่เทศกาลใด ๆ พื้นที่นี้จะดังกล่าวจะถูกใช้เป็นที่ชุมนุมเฉพาะกิจที่มีกิจกรรมพิเศษและในเวลาปกติในช่วงวันทำการในเวลากลางวันจะใช้เป็นสถานที่จอดรถของข้าราชการและประชาชนที่มาติดต่อราชการเนื่องจากที่ตั้งของลานโล่งดังกล่าวจะตั้งอยู่ใกล้กับสถานที่ราชการหลายหน่วยงาน และในวันเสาร์อาทิตย์ ช่วงเวลาเย็นประมาณ 16.00-21.00 น. จะมีสินค้าประเภทอาหารพื้นเมืองของฝากมาตั้งขาย แต่จะเป็นช่วงระยะเวลาสั้น เท่านั้น กลางคืนหากไม่ใช่เทศกาลหรืองานพิธีผู้คนจะไม่ค่อยพลุกพล่านมากนัก

- พื้นที่ว่างบริเวณวัดต่าง ๆ โดยทั่วไปวัดต่าง ๆ จะแทรกอยู่ในชุมชนที่พักอาศัยอยู่แล้วบริเวณส่วนนี้ใช้เป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมที่สำคัญทางศาสนาเช่นวันเข้า-ออกพรรษาหรือประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา วัดที่สำคัญ ๆ ในชุมชน เช่นวัดพระนารายณ์มหาราช วัดสระแก้ว พื้นที่ว่างภายในวัด ภายในปลูกต้นไม้ยืนต้น และไม้ขนาดเล็กลักษณะคล้ายสวนป่า ไม้ยืนต้นเป็นประเภทให้ร่มเงา เช่น ไม้ มะขามหูกวาง เฟื่องฟ้า มีเขตอภัยทานลักษณะเป็นสภาพของวัดที่ส่งเสริมความร่มรื่นในแง่ของการมีต้นไม้ นอกจากนี้ยังมีที่ว่างภายในวัดอื่น ๆ อีกเช่น วัดบึง วัดโพธิ์ วัดสุทธิจินดา วัดอีสาน วัดสะแก วัดแจ้งในโดยภายในที่โล่งว่างของวัดเหล่านี้มีลักษณะการปลูกต้นไม้ในวัดเป็นมาตรฐานเดียวกันคือใช้แนวคืดสวนป่าในวัด และเขตอภัยทานแต่มีบางวัดที่อยู่ภายในชุมชนที่ใช้พื้นที่ว่างของวัดเป็นที่จอดรถ เช่นวัดสะแก วัดแจ้งในที่อยู่ใกล้กับตลาดแม่กิมเฮง และชุมชนพาณิชย์กรรม เป็นต้น พื้นที่ว่างในวัดปัจจุบันในชุมชนดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงที่ตั้งของวัดในชุมชน

วัด	ที่ตั้ง	ที่ว่าง (ไร่)	สภาพพื้นที่ว่าง
วัดพลับ	เทศบาลนครนครราชสีมา	1-0-0	พื้นที่ว่างภายในวัดมีปล่อยไว้เป็นที่โล่งยังไม่ได้นำมาพัฒนาอย่างใด
วัดศาลาลอย	เทศบาลนครนครราชสีมา		พื้นที่ภายในมีการตกแต่งภูมิทัศน์ที่สวยงาม
วัดสามัคคี	เทศบาลนครนครราชสีมา	3-0-0	พื้นที่ว่างเป็นลานโล่งยังไม่ได้รับการพัฒนา
วัดสุสาน	เทศบาลนครนครราชสีมา	3-0-0	พื้นที่เป็นลานโล่งมีการปลูกไม้ยืนต้นบ้าง
วัดพ่ายพิ	เทศบาลนครนครราชสีมา	1-0-0	พื้นที่ภายในวัดมีการปลูกต้นไม้ให้ร่มเงาคลายสวนป่า
วัดอิสาน	เทศบาลนครนครราชสีมา	0-2-0	พื้นที่ว่างมีขนาดเล็กที่ไม่ได้รับการพัฒนา
วัดนารายณ์ มหาราช	เทศบาลนครนครราชสีมา	2-0-0	ภายในบริเวณวัดได้รับการตกแต่งพื้นที่สวยงามมีการปลูกต้นไม้ให้ร่มเงาและไม้ขนาดเล็ก
วัดทุ่งสว่าง	เทศบาลนครนครราชสีมา	3-0-0	ภายในวัดมีทั้งบริเวณที่โล่งและปลูกต้นไม้ให้ร่มเงา
วัดบูรณ	เทศบาลนครนครราชสีมา		ภายในมีการปลูกปลูกต้นไม้ที่ให้ร่มเงาลักษณะคล้ายสวนป่า
วัดบึง	เทศบาลนครนครราชสีมา	1-0-0	ภายในมีการปลูกต้นไม้เป็นลักษณะสวนป่า
วัดแจ้งใน	เทศบาลนครนครราชสีมา	2-2-0	พื้นที่ภายในวัดเป็นที่โล่งสภาพแห้งแล้งใช้เป็นที่จอดรถ
วัดแจ้งนอก	เทศบาลนครนครราชสีมา	0-2-0	พื้นที่ว่างมีน้อยบางส่วนใช้เป็นที่จอดรถ
วัดสมอราย	เทศบาลนครนครราชสีมา	1-2-0	พื้นที่หน้าวัดมีที่ว่างใช้ปลูกไม้ให้ร่มเงา
วัดหนองจะบก	เทศบาลนครนครราชสีมา	-	-
วัดใหม่อัมพวัน	เทศบาลนครนครราชสีมา	2-0-0	พื้นที่ว่างภายในวัดมีสภาพเป็นที่โล่ง
วัดป่าสาลวัน	เทศบาลนครนครราชสีมา		ภายในมีไม้ยืนต้นที่ให้ร่มเงา
วัดสระแก้ว	เทศบาลนครนครราชสีมา	1-2-0	ภายในวัดมีการปลูกต้นไม้ให้ร่มเงาคลายสวนป่า
วัดศาลาทอง	เทศบาลนครนครราชสีมา		พื้นที่ว่างภายในยังไม่ได้รับการพัฒนา
วัดสุทธจินดา	เทศบาลนครนครราชสีมา	3-0-0	ภายในวัดมีการตกแต่งบริเวณที่สวยงามมีการปลูกไม้ประดับและไม้ยืนต้นให้ร่มเงามีบางส่วนเป็นลานกว้างใช้จอดรถ
วัดสูงจอหอ	เทศบาลตำบลจอหอ	3-0-0	พื้นที่ว่างภายในวัดถูกปล่อยทิ้งร้างเอาไว้
วัดท่ามะยม	เทศบาลตำบลจอหอ	1-2-0	พื้นที่ว่างในวัดถูกปล่อยทิ้งไว้สภาพภายในไม่เป็นระเบียบ
วัดช่องอู่	เทศบาลตำบลจอหอ	2-0-0	พื้นที่ว่างในวัดยังไม่ได้รับการพัฒนา
วัดละลมหม้อ	เทศบาลตำบลโคกกรวด	2-2-0	พื้นที่ว่างมีไม้ให้ร่มเงาขึ้นอยู่ทั่วไป
วัดดอนแก้ว	เทศบาลตำบลโคกกรวด		พื้นที่ว่างมีไม้ให้ร่มเงาขึ้นอยู่ทั่วไป
วัดป่าอิสริการาม	เทศบาลตำบลขามเฒ่า	5-0-0	พื้นที่เป็นที่ว่างธรรมชาติปล่อยไว้มีต้นไม้ตามธรรมชาติบรรยากาศสงบร่มเย็น
วัดหนองคู	เทศบาลตำบลขามเฒ่า	5-2-0	พื้นที่ว่างภายในวัดเป็นที่โล่งยังไม่ได้รับการพัฒนา
วัดหนองขุ่น	เทศบาลตำบลขามเฒ่า	4-2-0	พื้นที่ว่างภายในวัดเป็นที่โล่งยังไม่ได้รับการพัฒนา
วัดศรีจาน	เทศบาลตำบลขามเฒ่า	3-2-0	พื้นที่ว่างภายในวัดเป็นที่โล่งยังไม่ได้รับการพัฒนา

ที่มา:จากการสำรวจ

ลักษณะพื้นที่ว่างในวัดปัจจุบันยังเป็นที่ว่างที่เหลืออยู่ภายในวัดส่วนหนึ่งโดยลักษณะที่ว่างภายในวัดในปัจจุบันหากแบ่งตามการใช้ประโยชน์ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ที่ว่างภายในวัดที่ปล่อยเอาไว้โดยมีการปลูกไม้ยืนต้นให้ร่มเงาหรือเปล้าทิ้งร้างเอาไว้เฉย ๆ กรณีนี้วัดส่วนใหญ่จะอยู่เขตชุมชนที่มีการใช้ที่ดินไม่เข้มข้นมากนัก โดยส่วนใหญ่จะเป็นย่านที่พักอาศัย ส่วนอีกลักษณะหนึ่งเป็นที่ว่างภายในวัดที่ถูกนำมาใช้เพื่อกิจกรรมอื่น เช่นใช้เป็นที่จอดรถโดยส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนที่มีความเข้มข้นในการใช้กิจกรรมการใช้ที่ดินที่อยู่ในย่านพาณิชย์กรรม ที่ภายในพื้นที่บริเวณนั้นเหลือพื้นที่ว่างอยู่น้อยโดยส่วนใหญ่จะเป็นลานโล่ง ๆ ภายในวัด

- ที่ว่างภายในสถานศึกษา ใช้ประกอบกิจกรรมและเล่นกีฬาของนักเรียน นักศึกษาและประชาชนใกล้เคียง ในช่วงเวลาเย็นและวันเสาร์ อาทิตย์ เช่น สถาบันราชภัฏนครราชสีมา สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาลัยนุบาลนครราชสีมา และโรงเรียน อื่น ๆ ภายในชุมชน นอกจากนี้ภายในโรงเรียนในระดับประถมยังสนามเด็กเล่นภายในโรงเรียนที่จัดเตรียมไว้สำหรับนักเรียนได้พักผ่อนในเวลาว่าง จากการเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ แต่กลุ่มผู้ใช้ส่วนใหญ่จะเจาะจงเฉพาะนักเรียนของสถานศึกษาเหล่านั้น เนื่องจากสถาบันการศึกษาบางแห่งมีเวลาปิดเปิดเพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งในแง่ทรัพย์สิน และความปลอดภัย แต่อย่างไรก็ตามภายในโรงเรียนเองก็มีการส่งเสริมสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนอยู่แล้วโดยการจัดพื้นที่ว่างและสนามโรงเรียนให้เป็นพื้นที่พักผ่อนของนักเรียนนักศึกษาในช่วงเวลาปกติทั้งในระดับประถม มัธยม และระดับอุดมศึกษา เช่น วิทยาลัยนุบาลนครราชสีมา วิทยาลัยนครราชสีมา วิทยาลัยอาชีวศึกษา และโรงเรียนอื่น ๆ ที่ภายในบริเวณอาคารและสนามโรงเรียนมีการตกแต่งบริเวณไว้เพื่อการพักผ่อนของนักเรียนนักศึกษา

ตารางที่ 4.3 แสดงที่ตั้งของสถานศึกษา

ระดับการศึกษา	ที่ตั้ง	พื้นที่ว่าง	สภาพภายในพื้นที่
ประถมศึกษา			
เมืองนครราชสีมา	เทศบาลนครนครราชสีมา	1-2-0	ภายในมีสนามกีฬาและต้นไม้ให้ร่มเงา
สวนหม่อน	เทศบาลนครนครราชสีมา	2-0-0	ภายในมีสนามกีฬาและต้นไม้ให้ร่มเงา
วัดสระแก้ว	เทศบาลนครนครราชสีมา	1-2-0	สภาพภายในมีบริเวณให้นักเรียนพักผ่อนและมีสนามกีฬา มีเก้าอี้ให้นั่งพักภายใน
สุขานารี	เทศบาลนครนครราชสีมา	1-0-0	เป็นพื้นที่ว่างที่ใช้เป็นสนามกีฬาและลานโล่งมีเก้าอี้ที่นั่งพัก
โยธินนุกูล	เทศบาลนครนครราชสีมา	1-2-0	ภายในมีถนนทางเท้ามีต้นไม้ให้ร่มเงาและสนามกีฬา
เคหะประชาสามัคคี	เทศบาลนครนครราชสีมา	2-0-0	มีสนามกีฬาเป็นลานโล่งและมีต้นไม้ให้ร่มเงา
ชลประทานสงเคราะห์	เทศบาลนครนครราชสีมา	6-2-0	มีสนามกีฬาเป็นลานโล่งและมีต้นไม้ให้ร่มเงา
บ้านหลักร้อย	เทศบาลนครนครราชสีมา	3-2-0	มีสนามกีฬาเป็นลานโล่งและมีต้นไม้ให้ร่มเงา
วัดโคกพรม	เทศบาลนครนครราชสีมา		มีสนามกีฬาเป็นลานโล่งและมีต้นไม้ให้ร่มเงา
วัดทุ่งสว่าง	เทศบาลนครนครราชสีมา		มีสนามกีฬาเป็นลานโล่งและมีต้นไม้ให้ร่มเงา
บ้านหัวทะเล	เทศบาลนครนครราชสีมา	5-0-0	มีสนามกีฬาเป็นลานโล่งและมีต้นไม้ให้ร่มเงา
ท.1(บูรพาวิทยาการ)	เทศบาลนครนครราชสีมา	2-2-0	ภายในมีต้นไม้ให้ร่มเงามีสนามกีฬาและตกแต่งบริเวณด้านหน้าโรงเรียน
ท.2(วัดสมอราย)	เทศบาลนครนครราชสีมา	1-2-0	ภายในมีไม้ยืนต้น สนามกีฬา มีการตกแต่งบริเวณ
ท.3(ยมราชสามัคคี)	เทศบาลนครนครราชสีมา	2-2-0	ภายในมีไม้ยืนต้น สนามกีฬา มีการตกแต่งบริเวณ
ท.4(สถานเพาะชำ)	เทศบาลนครนครราชสีมา	2-2-30	ภายในมีไม้ยืนต้น สนามกีฬา มีการตกแต่งบริเวณ
ท.5(สถานเพาะชำ 2)	เทศบาลนครนครราชสีมา	3-2-30	ภายในมีไม้ยืนต้น สนามกีฬา มีการตกแต่งบริเวณ
แสนยภูมิวิทยา	เทศบาลนครนครราชสีมา		ภายในมีไม้ยืนต้น สนามกีฬา มีการตกแต่งบริเวณ

อนุบาลนครราชสีมา	เทศบาลนครนครราชสีมา	2-2-0	มีสนามฟุตบอลโล่ง มีต้นไม้ให้ร่มเงา และที่นั่งพักผ่อน
ยมราช	เทศบาลนครนครราชสีมา	-	-
ย่าโม	เทศบาลนครนครราชสีมา	4-2-20	มีสนามกีฬาและปลูกต้นไม้ให้ร่มเงา
โคกกรวด	เทศบาลตำบลโคกกรวด	5-1-10	มีสนามกีฬาและปลูกต้นไม้ให้ร่มเงา
บ้านจอหอ	เทศบาลตำบลจอหอ	4-3-0	เป็นสนามโล่งมีที่นั่งพักผ่อน
รัฐราชประชาสรวร	เทศบาลตำบลขามทะเลสอ	4-2-0	เป็นพื้นที่ว่างโล่งมีสนามกีฬาและที่นั่งพัก
มัธยมศึกษา			
บุญเหลือวิทยานุสรณ์	เทศบาลนครนครราชสีมา	-	-
สุขานารี	เทศบาลนครนครราชสีมา	3-0-0	ภายในมีสนามกีฬา ต้นไม้ให้ร่มเงา เก้าอี้ที่นั่งพัก
โคราชพิทยาคม	เทศบาลนครนครราชสีมา	5-2-0	มีไม้ยืนต้นให้ร่มเงา เก้าอี้ที่นั่งพัก และสนามกีฬา
ราชสีมาวิทยาลัย	เทศบาลนครนครราชสีมา	5-0-0	มีไม้ยืนต้นให้ร่มเงา เก้าอี้ที่นั่งพัก และสนามกีฬา
บุญวัฒนา	เทศบาลนครนครราชสีมา	-	มีไม้ยืนต้นให้ร่มเงา เก้าอี้ที่นั่งพัก และสนามกีฬา
ขามทะเลสอ	เทศบาลตำบลขามทะเลสอ	4-2-0	มีสนามกีฬา และต้นไม้ให้ร่มเงา
อุดมศึกษา			
อาชีวศึกษา	เทศบาลนครนครราชสีมา	1-0-0	เป็นสนามโล่งมีที่นั่งพักที่จัดไว้สำหรับพักผ่อน
เทคนิคนครราชสีมา	เทศบาลนครนครราชสีมา	-	-
สถาบันราชมงคล	เทศบาลนครนครราชสีมา	20-2-0	มีต้นไม้ยืนต้นให้ร่มเงาจัดตกแต่งบริเวณอย่างสวยงามมีสนามกีฬาและสถานที่พักผ่อนออกกำลังกาย
สถาบันราชภัฏ ฯ	เทศบาลนครนครราชสีมา	15-0-0	มีต้นไม้ยืนต้นให้ร่มเงาจัดตกแต่งบริเวณอย่างสวยงามมีสนามกีฬาและสถานที่พักผ่อนออกกำลังกาย
พยาบาลบรมราชชนนี	เทศบาลนครนครราชสีมา	2-0-0	
โรงเรียนตำรวจภูธร3	เทศบาลตำบลจอหอ	5-2-0	เป็นสนามโล่งมีที่นั่งพักผ่อน
รวม		119-2-60	

ที่มา: จากการศึกษา

● ที่ว่างภายในสถาบันราชการที่มีศักยภาพใช้เป็นพื้นที่พักผ่อนและเล่นกีฬาได้พื้นที่เหล่านี้จะเป็นสถานที่ราชการที่มีศักยภาพที่จะใช้พักผ่อนในชุมชนได้ โดยที่ตั้งอันเป็นสถานที่ราชการนี้ จะเป็นที่ตั้งของอาคารทำการมีทั้งหน่วยงานราชการที่ประชาชนมาติดต่อ เช่นที่ว่าการอำเภอ ศาลากลางจังหวัด แต่ละหน่วยงานมีลักษณะเป็นสัดส่วน มีอาคารทำการ มีองค์ประกอบของที่ว่างมากน้อยแตกต่างกัน หน่วยงานบางแห่งค่อนข้างแออัด มีอาคารปลูกสร้างเต็มพื้นที่ บางหน่วยงานมีพื้นที่ว่างไว้เพื่อปรับปรุงเป็นสวนสวยงาม บางหน่วยงานยังมีที่ว่างที่ยังไม่ได้พัฒนา หน่วยงานราชการของชุมชนเมือง นครราชสีมา ในระดับจังหวัดส่วนใหญ่ ภายในศูนย์ราชการบริเวณศาลากลางจังหวัด แต่ก็มีหลายหน่วยงานที่กระจายตามส่วนต่างๆ โดยหน่วยงาน เหล่านี้จะถูกล้อมรั้วปิดกั้นที่ทำการ เพื่อป้องกันความเสียหายของทรัพย์สินบางแห่งมีพื้นที่ว่างที่เหมาะสมกับการพัฒนาให้เป็นพื้นที่สีเขียวทั้งในส่วนที่สามารถพัฒนาให้เป็นพื้นที่สีเขียว และพื้นที่สีเขียวเพื่อการพักผ่อนได้

ตารางที่ 4.4 แสดงสถานที่ราชการที่มีพื้นที่ว่างภายในสำนักงาน

สถานที่ราชการ	ที่ตั้ง	ที่ว่าง (ไร่)	สภาพพื้นที่
ภายในศูนย์ราชการ	ท.นครราชสีมา	6-0-0	สภาพพื้นที่ภายในปลูกต้นไม้ประดับไม้ยืนต้นที่ให้ร่มเงามีการตกแต่งบริเวณพื้นที่ว่างส่วนใหญ่ใช้เป็นที่จอดรถมีลานด้านหน้าศาลากลาง

สถานีตำรวจเมืองนครฯ	ทน.นครราชสีมา	1-0-0	สภาพพื้นที่เป็นที่ว่างใช้สำหรับการจัดรถเป็นส่วนใหญ่ภายในมีการปลูกต้นไม้ให้ร่มเงา
เทศบาลนครนครราชสีมา	ทน.นครราชสีมา	2-0-0	สภาพของที่ว่างมีการตกแต่งบริเวณภายในใช้เป็นที่ปลูกไม้ยืนต้นไม้ประดับและใช้เป็นที่จอดรถ
การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค	ทน.นครราชสีมา	2-0-0	พื้นที่ภายในเป็นที่โล่งที่ยังไม่ได้พัฒนามีพื้นที่ว่างไว้เอาไว้มีต้นไม้ใหญ่ปลูกบ้าง
ป่าไม้จังหวัด	ทน.นครราชสีมา	6-2-0	พื้นที่ว่างภายในเป็นพื้นที่โล่งมีการปลูกต้นไม้ในลักษณะของป่า และพื้นที่ด้านหน้ามีไม้ยืนต้น
สถานีรถไฟ	ทน.นครราชสีมา	11-0-0	พื้นที่ด้านหน้าเป็นที่ว่างใช้นำมาทำการสร้างเป็นสวนหย่อม
โรงพยาบาลมหाराชา	ทน.นครราชสีมา	3-2-0	พื้นที่ภายในโรงพยาบาลมีพื้นที่ว่างที่มีทั้งส่วนที่พัฒนาเป็นพื้นที่สวนและส่วนที่เป็นที่ว่างที่ยังไม่ได้พัฒนา
โรงพยาบาลจิตเวช	ทน.นครราชสีมา	3-0-0	พื้นที่ภายในและภายนอกมีที่พักและมีการตกแต่งบริเวณไว้อย่างสวยงาม
แขวงการทางนครราชสีมา	ทน.นครราชสีมา	3-0-0	ภายในมีพื้นที่ว่างที่ใช้เป็นที่จอดรถและเป็นพื้นที่ว่างที่ปล่อยเอาไว้
สถานีประมงน้ำจืด	ทน.นครราชสีมา	8-0-0	มีพื้นที่ว่างที่อยู่ขอบริมสระและที่ว่างหน้าสำนักงานมีต้นไม้ใหญ่ขึ้นอยู่บ้าง แต่พื้นที่ต้องการความโปร่งเนื่องจากต้องการแสงในการเลี้ยงปลา
อุตสาหกรรมป่าไม้	ทน.นครราชสีมา	1-0-0	ภายในมีพื้นที่ว่างและมีการตกแต่งบริเวณด้วยพื้นที่หญ้าและต้นไม้ขนาดกลาง
ชลประทานที่ 6	ทน.นครราชสีมา	1-2-0	มีพื้นที่ว่างภายในที่ใช้เป็นที่จอดรถและมีการตกแต่งบริเวณบ้างเล็กน้อยด้วยไม้ประดับขนาดเล็ก
ชลประทานจังหวัด	ทน.นครราชสีมา	16-0-0	มีพื้นที่ว่างที่ใช้เป็นที่จอดรถในเวลาราชการและมีที่ว่างที่ปล่อยเอาไว้
ศูนย์หม่อนไหม	ทน.นครราชสีมา	15-0-0	มีพื้นที่ว่างที่ใช้เป็นสนามและที่ว่างหน้าสำนักงานที่ปลูกไม้ยืนต้นและตกแต่งบริเวณเล็กน้อย
ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพโคกกรวด	ทต.โคกกรวด	3-2-0	อยู่ในเทศบาลตำบลโคกกรวดพื้นที่เป็นสนามโล่งมีปลูกต้นไม้ตามแนวถนนทางเข้า
ศูนย์ราชการอำเภอขามทะเลสอ	ทต.จอหอ	6-2-0	พื้นที่ว่างด้านหน้าเป็นที่ว่างสนามหญ้าโล่งมีไม้ยืนต้นให้ร่มเงา
สถานีตำรวจจอหอ	ทต.จอหอ	0-3-0	ภายในพื้นที่มีการตกแต่งด้วยไม้ประดับที่สวยงาม
รวม		90-1-0	

ที่มา จากการศึกษและการวัดพื้นที่จากแผนที่มาตราส่วน 1:4,000

- ที่ว่างภายในโรงพยาบาลที่ว่างภายในโรงพยาบาลเป็นที่ว่างประเภทหนึ่งที่มีลักษณะเป็นสาธารณะ ประชาชนสามารถเข้าไปใช้พื้นที่ สามารถเข้า-ออกได้ตลอดวัน การจัดตกแต่งบริเวณเป็นสนามหญ้า เขียวสดชื่น ไม้พุ่ม ไม้ดอกสวยงาม เป็นธรรมชาติตามหลักภูมิสถาปัตยกรรมจะมีผลต่อจิตใจของคนใช้ และเป็นที่พักของญาติผู้ป่วย รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงโรงพยาบาล ปัจจุบัน โรงพยาบาลในชุมชนมีทั้งสิ้น 3 แห่งที่ว่างภายในโรงพยาบาล เช่นโรงพยาบาลมหาราช มีการจัดพื้นที่เพื่อการพักผ่อนภายในโดยส่วนใหญ่ผู้มาติดต่อใช้บริการเป็นญาติผู้ป่วยและผู้มารับการบริการในโรงพยาบาล

- ที่ว่างภายในหมู่บ้านจัดสรร ที่ว่างในโครงการที่อยู่อาศัยนับว่าเป็นที่ว่างอีกประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญใกล้เคียงกับชุมชนซึ่งส่วนใหญ่การจัดพื้นที่ว่างในโครงการที่อยู่อาศัยจะออกมาในรูปแบบสวนหย่อมขนาดเล็ก และสนามเด็กเล่นที่ผู้เข้ามาใช้ประโยชน์สูงสุดคือกลุ่มประชาชนในหมู่บ้าน สำหรับโครงการที่อยู่อาศัยของเอกชนนั้นพบว่าโครงการพยายามเสนอจุดขายในด้านภูมิทัศน์ของสภาพแวดล้อม จะเห็นว่าในโครงการเหล่านี้มีการทำพื้นที่ขนาดใหญ่ขึ้น มีการปลูกต้นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ควบคู่กับการจัดที่ว่างเพื่อการพักผ่อนของผู้อยู่อาศัยพื้นที่เหล่านี้กระจายอยู่ทั่วไปในหมู่บ้านจัดสรร

- พื้นที่ว่างริมทางรถไฟ ทางรถไฟเป็นองค์ประกอบหนึ่งของเมืองและจัดได้ว่าเป็นลักษณะของที่ว่างในชุมชนอีกแบบหนึ่งการใช้ประโยชน์ที่ดินริมทางรถไฟสำหรับนครราชสีมาปัจจุบันมีเส้นทางรถไฟผ่านพื้นที่ในชุมชนเทศบาลนครนครราชสีมาและเทศบาลตำบลโคกกรวดมี 3 สถานี ได้แก่ สถานีรถไฟบ้านโคกกรวดที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลโคกกรวดสถานีรถไฟนครราชสีมาและสถานีรถไฟชุมทางถนนจิระที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครราชสีมาที่ว่างริมทางรถไฟเป็นที่ว่างลักษณะ Linear open space มีแนวขอบ(Right of way)ขนานไปตลอดทาง พื้นที่บริเวณสองข้างทางเป็นพื้นที่ที่มีตั้งอยู่ใกล้ชุมชนที่อยู่อาศัย เช่น บริเวณใกล้กับชุมชนเบญจรงค์

- คูเมืองโบราณและสระน้ำโบราณ รวมพื้นที่เท่ากับ 167,063 ตารางเมตร โดยคูเมืองโบราณเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า เดิมขนาดกว้าง 1 กิโลเมตร ระยะทางยาว 1.7 กิโลเมตร ปัจจุบันพื้นที่บางส่วนของกำแพงเมืองถูกนำมาใช้เป็นสถานที่ราชการและบ้านพักข้าราชการคูเมืองด้านทิศตะวันตกบางส่วนถูกถมและปรับปรุงเป็นอนุสรณ์สถานท้าวสุรนารีคูเมืองด้านทิศเหนือบางส่วนถูกถมเพื่อใช้เป็นสวนสาธารณะ ส่วนสระน้ำโบราณนั้นปัจจุบันนี้เหลือที่ยังไม่ถูกถมคือ

สระแก้ว ชื่อสระแก้วเป็นสระน้ำคู่บ้านคูเมืองอยู่ติดกับวัดประจำเมืองคือวัดสระแก้ว ซึ่งตั้งอยู่บนถนนสรรพสิทธิ์ เป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ความกว้างประมาณ 130 เมตร ความยาวประมาณ 150 เมตรสภาพน้ำในสระไม่ใสสะอาดมีผักตบชวาค่อนข้างมาก

สระขวัญ ตั้งอยู่บนถนนอัมรินทร์หน้าที่ทำการไปรษณีย์นครราชสีมา เป็นสระน้ำคู่บ้านคูเมืองที่ได้รับบริการบูรณะให้รอบ ๆ สระเป็นสวนสาธารณะ โดยเทศบาลนครราชสีมา ขนาดของสระมีความกว้าง 60 เมตร ความยาวประมาณ 100 เมตร

สระบัว เป็นสระรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่มีเนื้อที่ขนาดเล็ก คือกว้างประมาณ 14 เมตร ยาว 16 เมตร ตั้งอยู่ที่ถนนยมราช หลังที่ทำการไปรษณีย์นครราชสีมา เป็นสระน้ำคู่กับสระขวัญปัจจุบันน้ำค่อนข้างสกปรก

สระทองกลาง เป็นสระน้ำขนาดใหญ่อยู่ริมเมืองด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้สำหรับเก็บกักน้ำก่อนที่จะระบายลงสู่ทุ่งหัวทะเล ปัจจุบันสระทองกลางเหลือเนื้อที่ประมาณกว้าง 50 เมตร ยาว 3.50 เมตร ด้านหน้าของสระยาวขนานกับถนนกำแพงนครราชสีมา ซึ่งเป็นที่เลาะเลียบบริเวณกำแพงเมืองเดิม ด้านหลังของสระติดกับเรือนจำกลางนครราชสีมาสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของสระน้ำถูกรุกด้วยบ้านเรือนราษฎร สภาพน้ำในสระไม่ใสสะอาด มีวัชพืชจำพวกผักตบชวาจำนวนมาก เป็นสระน้ำที่เทศบาลยังไม่ได้บูรณะ

สระน้ำอัมรินทร์หรือสระพระนารายณ์มหาราช เป็นสระน้ำขนาดใหญ่ในวัดพระนารายณ์มหาราช ซึ่งเป็นวัดกลางนคร กลางสระเป็นพระอุโบสถ แม้จะสร้างขึ้นใหม่ แต่ก็สวยงามมีคุณค่าทางด้านศิลปกรรมระหว่างพระอุโบสถกับฝั่งสระจะมีสะพานขนาดใหญ่ ปัจจุบันในสระค่อนข้างสกปรกสระเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสคือความกว้างประมาณ 100 เมตร ยาวประมาณ 100 เมตร

สระน้ำวัดบูรพ์ เป็นวัดสี่มุมเมืองทิศตะวันออก เป็นวัดเก่าแก่ที่สร้างพร้อมกับการสร้างเมือง มีกอบัวขึ้นในบางส่วน ริมฝั่งสระยังมิได้รับการตกแต่งบูรณะ

- พื้นที่ปลูกต้นไม้ริมทางเท้า ริมถนน ถนนเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของเมืองที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ของเมืองเข้าด้วยกัน และยังเป็นส่วนประกอบที่เชื่อมโยงเข้ากับระบบการสัญจรอื่น ๆ รูปแบบของถนนแบ่งออกได้เป็น 5 ระดับ

- ถนนสายประธาน (Highway) ได้แก่ถนนเชื่อมระหว่างเมืองเป็นถนนสายใหญ่รถสามารถแล่นได้ด้วยความเร็วสูงมีความกว้างถนนมากกว่าถนนประเภทอื่น ๆ

- ถนนสายหลัก (Primary Distributor) ได้แก่ถนนที่เป็นถนนสายหลักของเมืองตัดผ่านพื้นที่ส่วนใหญ่ของตัวเมืองมีรถสัญจรไปมามากกว่าสายอื่น

- ถนนสายรอง (District Distributor) ได้แก่ถนนที่แยกย่อยจากถนนสายหลักของเมืองมีการสัญจรหนาแน่นรองจากถนนสายหลัก

- ถนนทางเข้า (Access Road) ได้แก่ถนนที่แยกเข้าสู่สถานที่ต่าง ๆ มีการสัญจรเบาบางกว่าถนนประเภทอื่น ๆ ภายในชุมชนเมือง

ภายในเขตเทศบาลมีพื้นที่ทางเท้าที่ใช้ปลูกต้นไม้ทั้งหมด 55,826 ตารางเมตร พื้นที่เหล่านี้กระจายอยู่โดยทั่วไปในเขตเทศบาลนครโดยส่วนใหญ่จะเป็นถนนสายหลักที่มีความกว้างของทางเท้ามากกว่า 4 เมตร เช่นถนนมิตรภาพ มิตรภาพสายเก่า ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 ไป อ.ปักธงชัย ไม้ที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นไม้ยืนต้น ได้แก่ ประดู่ สาทร และบริเวณเกาะกลางถนนช่วงถนนมิตรภาพจะปลูกปาล์มน้ำมันและเข็มรวมทั้งหุบปลาช่อนนอกจากนี้ยังมีการปลูกต้นไม้ริมทางนอกเขตเทศบาลโดยจะเป็นช่วงเกาะกลางระยะทางจากช่วงต. นากลาง อ.สูงเนิน ถึงตำบล จอหอ ตำบลบ้านโพธิ์ ระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร โดยมีความกว้างของเกาะกลางถนนประมาณ 2-3 เมตร แนวเกาะกลางถนนปลูกปาล์มน้ำมันสลับกับไม้ประดับขนาดกลาง ได้แก่เข็ม หุบปลาช่อน

- ที่ว่างตามหัวมุมถนนต่าง ๆ โดยทั่วไปพื้นที่ว่างเหล่านี้จะมีลักษณะและขนาดเล็กไม่สามารถนำมาใช้ในแง่ของการพักผ่อนเล่นกีฬา ส่วนใหญ่เป็นที่แหลมยาวและมีขนาดเล็กอยู่ตามหัวมุมถนนหรือจุดต่าง ๆ ของเมือง โดยในพื้นที่ศึกษามีพื้นที่ในลักษณะดังกล่าวนี้หลายแห่งได้แก่

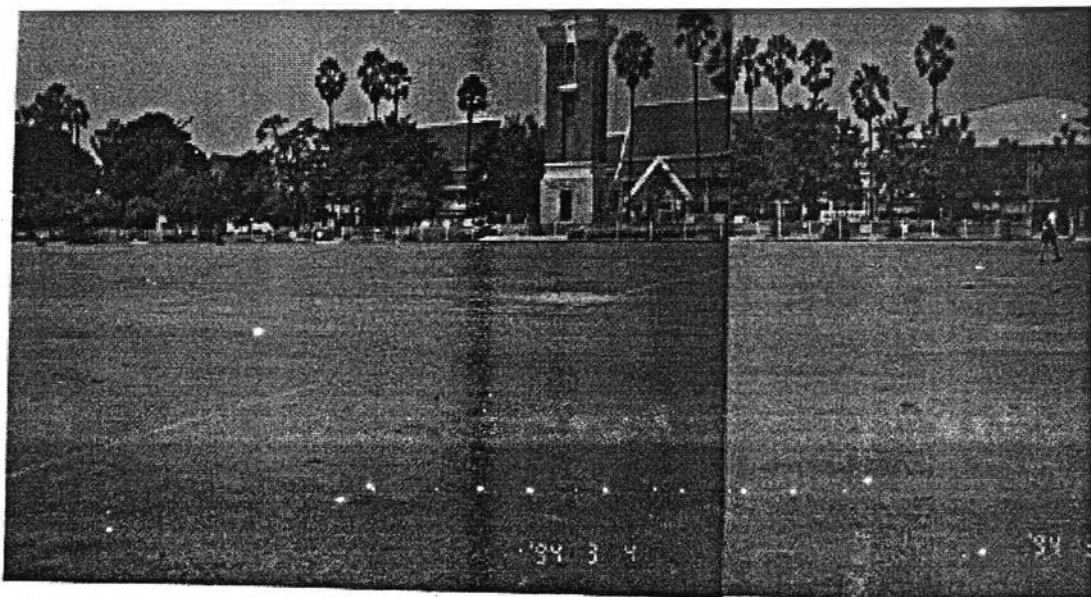
1. หัวมุมถนนมิตรภาพ ที่อยู่ระหว่างทางเข้าเมืองที่ตัดกับถนนมิตรภาพหนองคาย มีพื้นที่ประมาณ 0-1-0 ไร่ โดยพื้นที่ดังกล่าวใช้เป็นจุดปลูกต้นไม้ และทำป้ายโฆษณา มีปลูกไม้ประดับตรงกลางและปลูกไม้ขนาดเล็ก
2. หัวมุมถนนทางเข้า บขส.เก่าพื้นที่ประมาณ 30 ตารางเมตรโดยมุมนี้ปัจจุบันเป็นพื้นที่ปลูกต้นไม้ประดับขนาดเล็กและปูหญ้า
3. หัวมุมถนนหน้าหอนาฬิกาเก่าตั้งอยู่ระหว่างหน้าหอนาฬิกาเก่ามุมถนนราชดำเนินขนานกับถนนชุมพลช่วงที่ตัดกับถนนมิตรภาพบริเวณหน้าตลาดประปา มีพื้นที่ประมาณ 0-0-60 ไร่ ภายในพื้นที่เป็นสวนหย่อมขนาดเล็กปลูกไม้ประดับและหญ้า

และนอกจากนี้ภายในชุมชนเมืองนครราชสีมายังมีสวนประดับเมืองขนาดย่อมที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ในทางด้านการพักผ่อนแต่อย่างใดอีก เป็นสวนขนาดเล็กซึ่งไม่มีการเข้าไปใช้งานมากกว่านี้ หรือมีเพียงเล็กน้อยแต่จะมีประโยชน์ในแง่การตกแต่งเพื่อความร่มรื่นสวยงามของเมืองมากกว่า ทั้งนี้เนื่องมาจากขนาดของพื้นที่ที่มีความกว้างขวางไม่มากพอที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดกิจกรรม ต่าง ๆ การเข้าถึงลำบาก หรือสภาพไม่เหมาะสมสำหรับการเข้าไปพักผ่อน นั่งเล่น เช่น หัวมุมถนน วงเวียน สีแยก สวนเหล่านี้เป็นสวนตกแต่งเมืองให้เกิดความสวยงามเป็นระเบียบ เป็นส่วนเพิ่มพื้นที่สีเขียว เพิ่มความร่มรื่นให้กับเมืองโดยประเภทสวนหย่อมสามารถ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ บริเวณที่มีขนาดเล็ก หรือการเข้าถึงลำบาก ทำให้พื้นที่ไม่เหมาะสมในการเข้าไปใช้สอย เช่นบริเวณ หัวมุมสีแยก หรือบริเวณพื้นที่ที่กันไว้เพื่อการขยายตัวหรือเพื่อความปลอดภัย เช่นระยะถอยร่น ข้างทาง และสวนหย่อมที่สามารถใช้งานได้ดี ในบางกรณีพื้นที่เล็ก ๆ เหล่านี้มีสภาพอำนวย

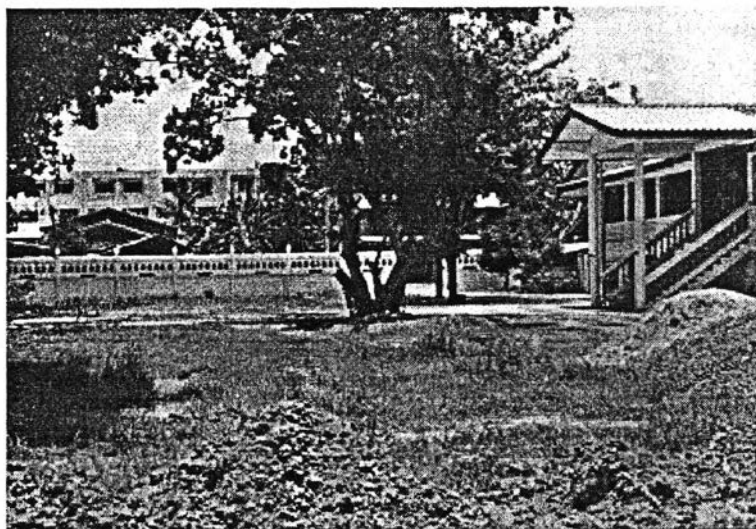
ให้เข้าไปใช้งานได้ เช่น เกาะกลางถนน ที่มีขนาดกว้างใหญ่ และถนนโดยรอบมีสัญญาณจราจรเบาบาง ในชุมชนได้แก่ สวนถนนราชินี พื้นที่ 1,275 ตารางเมตร หรือ 0-3-18.75 ไร่ ตั้งอยู่บนถนนราชินี ทางด้านทิศตะวันตกของคูเมืองเดิม สวนห่อมถนนราชดำเนิน (ช่วงบ้านพักปลัดจังหวัดถึงเขตรถไฟ) เป็นสวนห่อมขนาดเล็ก ตั้งอยู่บนถนนราชดำเนินช่วงระหว่างบ้านพักปลัดจังหวัดกับเขตรถไฟมีพื้นที่ 292 ตารางเมตร หรือ 0-0-73 ไร่ และสวนบนถนนมุขมนตรี มีพื้นที่ 763 ตารางเมตร หรือ 0-1-90 ไร่ สวนเหล่านี้ปัจจุบันไม่ได้ใช้ประโยชน์ในเชิงพักผ่อนแต่จะทำหน้าที่เป็นสวนประดับเมืองเนื่องจากภายในไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกแต่อย่างใด

จะเห็นได้ว่าสภาพปัจจุบันของพื้นที่ว่างสาธารณะภายในชุมชนกระจายตัวอยู่ในพื้นที่เมือง ทั่วไป โดยพื้นที่เหล่านั้นจะทำหน้าที่หลักของมันเป็นอยู่แล้วอย่างไรก็ตามสภาพพื้นที่หลายแห่งมีศักยภาพที่จะนำมาพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวได้ แต่ก็มีบางส่วนที่มีข้อจำกัดของสถานที่ที่ยังไม่พร้อมที่จะเปิดให้เป็นพื้นที่สาธารณะ เนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านความปลอดภัยของทรัพย์สิน อันหมายถึงความพร้อมของพื้นที่ที่จะเปิดพัฒนาให้เป็นพื้นที่พักผ่อนและพื้นที่สีเขียว

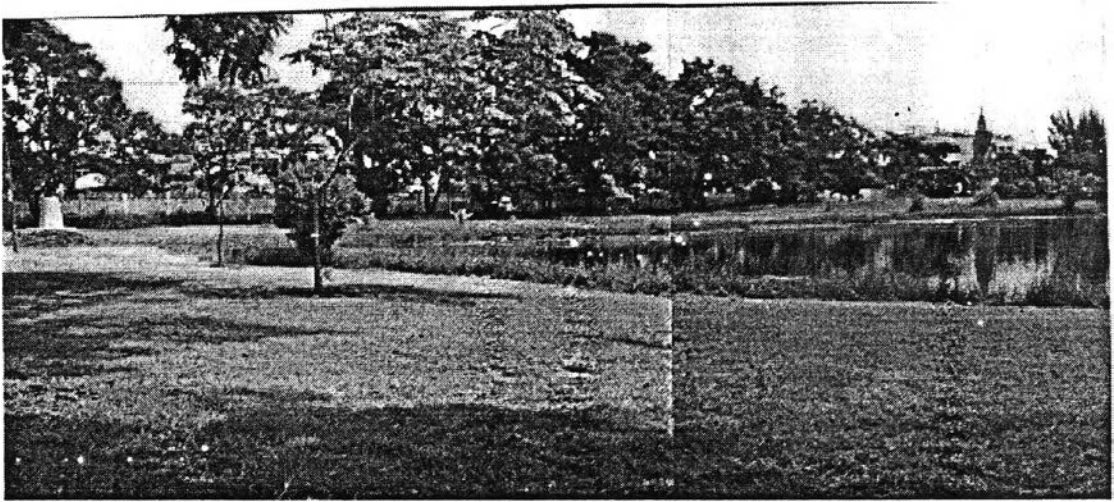

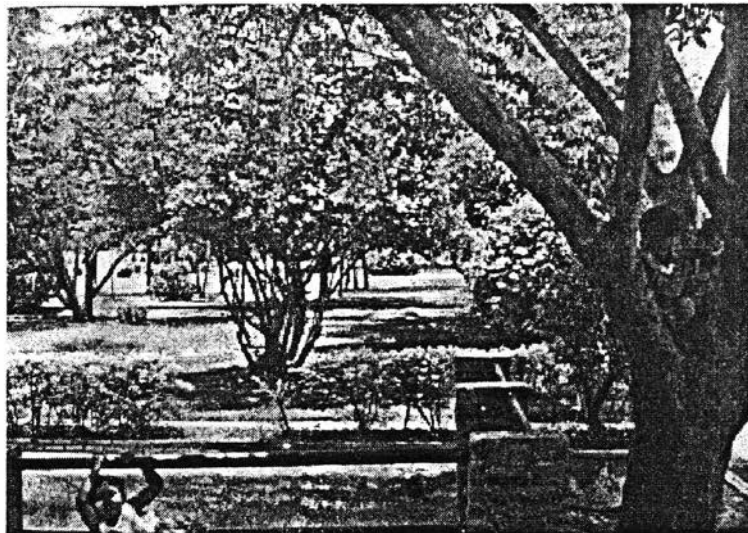
ภาพที่ 4.7 แสดงที่ว่างสาธารณะภายในบริเวณศาลากลางจังหวัดที่ใช้ประกอบกิจกรรมลาน
ประเพณีของเมือง ไซ้เป็นพื้นที่ชุมนุมในโอกาสอื่น ๆ

ภาพที่ 4.8 แสดงที่ว่างสาธารณะภายในวัดที่มีสภาพเป็นที่ว่างเปล่า

ภาพที่ 4.9 แสดงที่ว่างภายในสถาบันการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่าภายในมีการตกแต่งบริเวณบางส่วนและมีศักยภาพที่ใช้ประโยชน์ในด้านการพักผ่อนได้

ภาพที่ 4.10 แสดงที่ว่างภายในสถาบันการศึกษาที่มีการจัดตกแต่งบริเวณอยู่แล้ว

4.1.3. พื้นที่ธรรมชาติเพื่อการอนุรักษ์

พื้นที่ธรรมชาติเหล่านี้ได้แก่ ห้วยหนอง คลองบึงที่มีอยู่ทั้งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของเอกชนและรัฐบาล พื้นที่ว่างเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติเหล่านี้เป็นพื้นที่รับน้ำที่มีคุณค่าในทางนิเวศวิทยาของเมืองโดยเป็นทางระบายน้ำ และพื้นที่การรับน้ำการค้ำน้ำถึงคุณค่าและประโยชน์ที่จะสนองตอบต่อเมืองในด้านธรรมชาติ ปัจจุบันพื้นที่เหล่านี้มีอยู่ในเขตการวางผังเมืองรวมนั้นอยู่ในรูปของพื้นที่ว่างตามแนวร่องถนน ห้วยหนอง คลอง บึง และในปัจจุบันได้รับความสนใจจากผู้บริหารในระดับสูงของจังหวัดที่จะอนุรักษ์พื้นที่แหล่งน้ำสาธารณะของเมือง โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมาอันประกอบด้วย กองทัพอากาศที่ 2 กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 3 องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา เทศบาลนครนครราชสีมาและองค์การบริหารส่วนตำบลอีก 10 แห่ง ที่อยู่รอบเขตชุมชนเทศบาลนครนครราชสีมา เพื่อพิจารณาหาแนวทางร่วมกันที่จะดูแลรักษา และร่วมบูรณาการสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน ให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างยั่งยืน โดยประเด็นสาระที่สำคัญของปฏิญญานี้จะร่วมกันฟื้นฟูดูแลรักษาสาธารณะสมบัติของแผ่นดินโดยให้ความสำคัญในการพัฒนาแหล่งน้ำสาธารณะ เช่น ห้วย หนอง คลอง บึง และแหล่งโบราณคดี และจะร่วมกันจัดทำสารบบข้อมูล จัดทำแผนงาน โครงการในการพัฒนาและฟื้นฟูสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน ให้เป็นรูปธรรม ที่จะเห็นได้ว่าในระดับนโยบายของเมืองได้ให้ความสำคัญกับพื้นที่สีเขียวประเภทนี้เป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามสำหรับการศึกษาคั้งนี้เน้นพื้นที่ธรรมชาติประเภทนี้ที่สามารถนำมาใช้สำหรับนันทนาการในแง่ของการพักผ่อนอันได้แก่

- ลำตะคอง ไหลผ่านทางด้านทิศเหนือของเขตการวางผังเมืองรวมความยาวตลอดที่ผ่านเขตวางผังเมืองรวมประมาณ 19 กิโลเมตร ความกว้างของลำตะคองมีตั้งแต่ 6-12 เมตร แล้วแต่ช่วงของการไหลเป็นพื้นที่ที่ใช้รักษาสภาพทางธรรมชาติของเมือง และยังได้ใช้ประโยชน์จากลำน้ำดังกล่าวนับว่าเป็นเส้นโลหิตของเมือง โดยในปัจจุบันมีทั้งหน่วยงานราชการและเอกชนที่ซื้อสุบน้ำจากลำตะคอง โดยมีบริษัทเอกชนจำนวน 20 บริษัท รวมปริมาณน้ำดิบที่ทั้งสิ้น 5,857,800 ลบ เมตรต่อปี และยังมีสถานที่ราชการที่ได้รับอนุญาตให้สูบน้ำในลำตะคองรวมทั้งหมด 6 หน่วยงาน รวมประมาณน้ำที่ใช้ทั้งหมดทั้งปี เป็นปริมาณ 5,520,000 ลบม.ต่อปีพื้นที่ลำตะคองมีความสำคัญกับคนในชุมชนเนื่องจากเป็นแหล่งน้ำและเป็นสถานที่ที่ทำให้อากาศของเมืองมีความเย็นสบายอากาศบริสุทธิ์ ลำตะคองจึงนับเป็นสายน้ำที่สำคัญของเมืองที่ส่งเสริมให้โครงสร้างทางด้านกายภาพของเมืองมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นแหล่งน้ำที่ใช้สำหรับการอุปโภคของเมือง เป็นแหล่งที่ทำการเพาะปลูกทำการเกษตรที่สำคัญของเมือง ปัจจุบันสภาพพื้นที่ของลำตะคองมีวัชพืช เช่นหญ้า ผักตบชวา ขวางเส้นทางน้ำ และบางแห่งมีการบุกรุกพื้นที่เขตลำตะคองสร้างเป็นที่อยู่อาศัย

- สระมโหราห์เป็นพื้นที่หนองน้ำสาธารณะของชุมชนที่ตั้งอยู่ภายในเขตเทศบาลตำบลโคกกรวดมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 5-0-0 ไร่ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวอยู่ติดกับชุมชนสระมโหราห์ที่เป็นพื้นที่หนองน้ำสาธารณะเป็นพื้นที่ลุ่มรับน้ำ ที่คนในชุมชนใช้ประโยชน์เป็นสถานที่จับปลา บริเวณพื้นที่นี้มีคุณค่าในทางด้านนิเวศวิทยาของเมืองอันได้แก่ เป็นสถานที่ธรรมชาติที่ใช้เป็นแหล่งอาหาร และยังเป็นพื้นที่รับน้ำของชุมชนในฤดูน้ำมากที่รับน้ำส่วนเกินที่ไหลมาจากทางด้านทิศตะวันออกของชุมชน

- บึงห้วยทะเลและพื้นที่รับน้ำในบริเวณใกล้เคียง เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่ปัจจุบันทางเทศบาลนครนครราชสีมาได้จัดทำเป็นพื้นที่บำบัดน้ำเสียของชุมชนเทศบาลนคร บริเวณดังกล่าวมีพื้นที่ 120-0-0 ไร่ เป็นพื้นที่ลุ่มที่อยู่ทางด้านทิศตะวันออกของเมืองมีประโยชน์ในการรับน้ำในฤดูน้ำหลาก พื้นที่บริเวณนี้เป็นที่ลุ่มที่มีคุณค่าที่สนองประโยชน์ให้กับเมืองโดยเป็นพื้นที่ลุ่มขนาดใหญ่ที่สามารถรับน้ำจากการไหลมารวมกันจากทางด้านทิศตะวันออกของชุมชนเทศบาลนครนครราชสีมา

- คลองบริบูรณ์เป็นคลองที่ไหลผ่านชุมชนทางด้านทิศตะวันตกของพื้นที่ศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของลำตะคองโดยไหลผ่านทางด้านใต้ของชุมชนเทศบาลขามทะเลสอเร็ววมาและมาบรรจบกับลำตะคองที่บริเวณชุมชน

ชนล้าตะคองเก่า ด้านหลังเดอะมอลล์พื้นที่คลองบริบูรณ์ที่ไหลพื้นที่ศึกษามีความยาวประมาณ 8 กิโลเมตรโดยจะไหลผ่านพื้นที่ที่ทำการเกษตรเป็นส่วนใหญ่

●หนองแก้ง เป็นหนองน้ำสาธารณะที่อยู่ใจกลางชุมชนทางด้านทิศใต้ติดกับวัดป่าสาละวัน โดยมีพื้นที่ประมาณ 28-0-0 ไร่ ที่เป็นพื้นที่ที่ใช้เป็นพื้นที่รวมของน้ำในฤดูฝนทางด้านทิศใต้ของเมือง และมีคุณค่าอันสมควรอนุรักษ์ เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ใจกลางเมืองท่ามกลางชุมชนหลายชุมชน

4.1.4. พื้นที่เกษตรกรรม

โดยส่วนใหญ่การใช้ที่ดินประเภทนี้จะอยู่รอบ ๆ เขตชุมชนเมืองการตอบสนองต่อชุมชนเมืองจะออกมาในรูปของการรักษาสภาพแวดล้อมของเมืองส่งเสริมความน่าอยู่ของเมือง การรักษาอุณหภูมิของเมืองโดยพื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่ปัจจุบันจะอยู่ทางด้านทิศเหนือของชุมชนโดยใช้พื้นที่ส่วนใหญ่ในการปลูกข้าว และไม้ผล แต่โดยลักษณะทางด้านภูมิศาสตร์ที่พื้นที่เป็นที่ราบเอื้อประโยชน์แก่การทำนามากที่สุด และจากข้อมูลการใช้ที่ดินจังหวัดนครราชสีมา 2540 จากสำนักงานเกษตรจังหวัดพบว่า พื้นที่อำเภอเมืองนั้นทำการเกษตรหนาแน่นที่ตำบลปรุใหญ่ มะเรียง สีมุม พะเนา โดยพื้นที่ตำบลเหล่านี้ส่วนใหญ่จะอยู่ทางด้านทิศเหนือของพื้นที่แต่มีบางตำบลเช่นหนองระเวียง พะเนาจะอยู่ทางด้านทิศตะวันออกและปรุใหญ่อยู่ทางด้านทิศใต้ ส่วนพื้นที่ป่าไม้ในเขตพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่จะอยู่ทางด้านทิศใต้ของพื้นที่ชุมชน โดยพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ได้แก่ ป่าตามมติคณะรัฐมนตรีป่านครราชสีมาและป่าโชคชัยในเขตตำบลหนองบัวศาลา ป่าหนองระเวียงที่ตำบลหนองระเวียง นอกจากนี้ยังมีป่าสงวนแห่งชาติในเขตพื้นที่ติดกับพื้นที่ศึกษาทางด้านตำบลโคกกรวด ตำบลสุรนารี และตำบลปรุใหญ่ แต่พื้นที่ดังกล่าวไม่ได้อยู่ในเขตพื้นที่ศึกษา

ตารางที่ 4.5 แสดงพื้นที่ที่ทำการเกษตรในเขตผังเมืองรวม

ตำบล	นาข้าว	ไร่นาผสม	มะม่วง	มะพร้าว	มะนาว	น้อยหน่า	ขนุน	มัน	อ้อย
จอหอ	5,051	80	50	70	-	28	2	-	-
ตลาด	5,226	230	58	10	-	15	15	-	-
บ้านเกาะ	3,640	231	10	5	-	-	-	-	-
บ้านโพธิ์	9,459	408	270	140	-	85	105	17	-
บ้านใหม่	3,843	1,032	370	150	110	130	25	-	-
ปรุใหญ่	1,320	4,664	350	160	10	-	7	-	-
พะเนา	5,308	27	185	15	-	20	10	35	-
พุดซา	8,871	600	180	90	15	50	10	6,506	728
มะเรียง	3,580	57	187	20	-	10	5	75	-
สีมุม	4,921	430	420	280	30	10	80	2,100	-
สุรนารี	1,642	509	110	-	-	15	16	6,171	-
หนองกระทุ่ม	1,536	50	80	30	5	-	5	-	-
หนองจะบก	391	1,829	1,425	433	15	25	72	3,462	673
หนองบัวศาลา	840	290	250	12	35	8	15	6,190	1,500
หนองระเวียง	8,988	124	150	400	-	-	-	5,800	1,220
หมื่นไวย	4,260	580	110	205	10	10	30	-	-

หัวทะเล	965	150	80	70	-	25	-	20	-
โคกกรวด	7,665	160	250	40	-	-	30	6,295	-
โคกสูง	13,793	30	413	400	5	5	10	150	-
โพธิ์กลาง	270	380	150	20	12	20	15	2,342	-
หนองไผ่ล้อม	-	-	-	-	-	-	-	-	-
กุดจิก	730	4,000	50					-	
นากลาง	11,493	745	143					1,901	450
โป่งแดง	12,312	415	20	120	25	15		8,105	480
ขามทะเลสอ	24,500	250	53	30	-	-		8,107	638

หมายเหตุ ตำบลกุดจิก นากลาง โป่งแดง และขามทะเลสอมีพื้นที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือชาวโพดเลี้ยงสัตว์
ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดนครราชสีมา

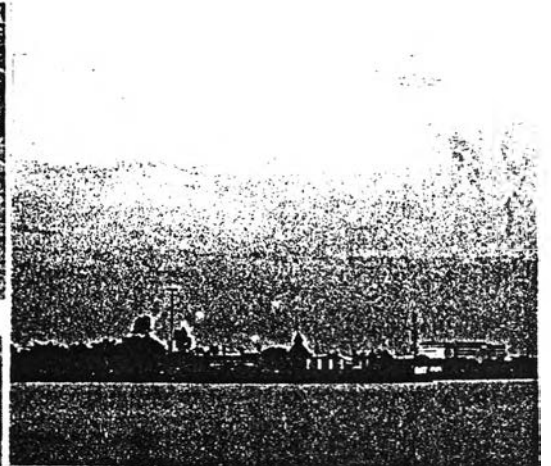
4.2. พื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการที่อยู่ใกล้ชุมชนเมือง พื้นที่สีเขียวที่อยู่ใกล้ชุมชนเมืองทั้ง 4 เทศบาลมีดังต่อไปนี้

1.สวนสัตว์นครราชสีมา ตั้งอยู่ทางไปอำเภอปักธงชัย เป็นสวนสัตว์ลักษณะแบบกึ่งเปิดและปิด ที่เปิดให้ผู้เข้าชมโดยต้องเสียค่าผ่านประตู มีพื้นที่ 545 -1-48 ไร่ ภายในสวนสัตว์มีสัตว์ทั้งในและต่างประเทศที่มาจากส่วนต่าง ๆ ของโลกทั้งแอฟริกา เอเชีย เช่นช้าง ยีราฟ สิงโต วัวป่า วัวกระทิง นอกจากแถบต่าง ๆ ของโลก ภายในสวนสัตว์มีการแบ่งเขตของสัตว์แต่ละประเภท การเข้าชมสวนสัตว์สามารถเข้าชมได้โดยการใช้บริการของทางสวนสัตว์ที่จัดบริการนำเที่ยว และอีกวิธีการหนึ่งคือการเช่าจักรยานขี่ชมสวนสัตว์ด้วยตัวเอง สวนสัตว์เปิดให้บริการทุกวันไม่เว้นวันหยุดราชการ มีผู้เข้าชมสวนสัตว์ที่มาจากภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง

2.สวนสาธารณะในค่ายสุรนารี เป็นสวนสาธารณะขนาดใหญ่ระดับสวนระดับย่าน มีขนาดพื้นที่ประมาณ 100 ไร่ อยู่ในความควบคุมดูแลของเขตทหารภายในค่ายสุรนารีใกล้กับโรงพยาบาลสุรนารี ใช้เป็นสถานที่ออกกำลังกายของในค่ายและประชาชนทั่วไป มีกิจกรรมที่เน้นหนักไปในทาง Active Recreation เช่นการขี่จักรยาน การวิ่งออกกำลังกาย ในแต่ละวันมีประชาชนเข้าไปใช้พื้นที่สวนแห่งนี้อย่างหนาแน่นในช่วงระหว่างเวลา 16.00-19.00 น. พื้นที่ดังกล่าวนี้ยังอยู่ติดกับ สถานที่พักผ่อนในความควบคุมดูแลของเทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม จัดเป็นสถานที่พักผ่อนของคนในชุมชนที่ต่อเนื่องกับสวนสาธารณะในค่ายสุรนารีภายในพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่น้ำเสียส่วนใหญ่และมีการปลูกไม้ยืนต้นไม้ประดับภายในสวนมีศาลาพักผ่อนและกิจกรรมที่เน้นไปในทางด้าน Active Recreation เช่นกันมีจุดออกกำลังกายเป็นจุดภายในมีทางวิ่งรมน้ำรอบ ๆ

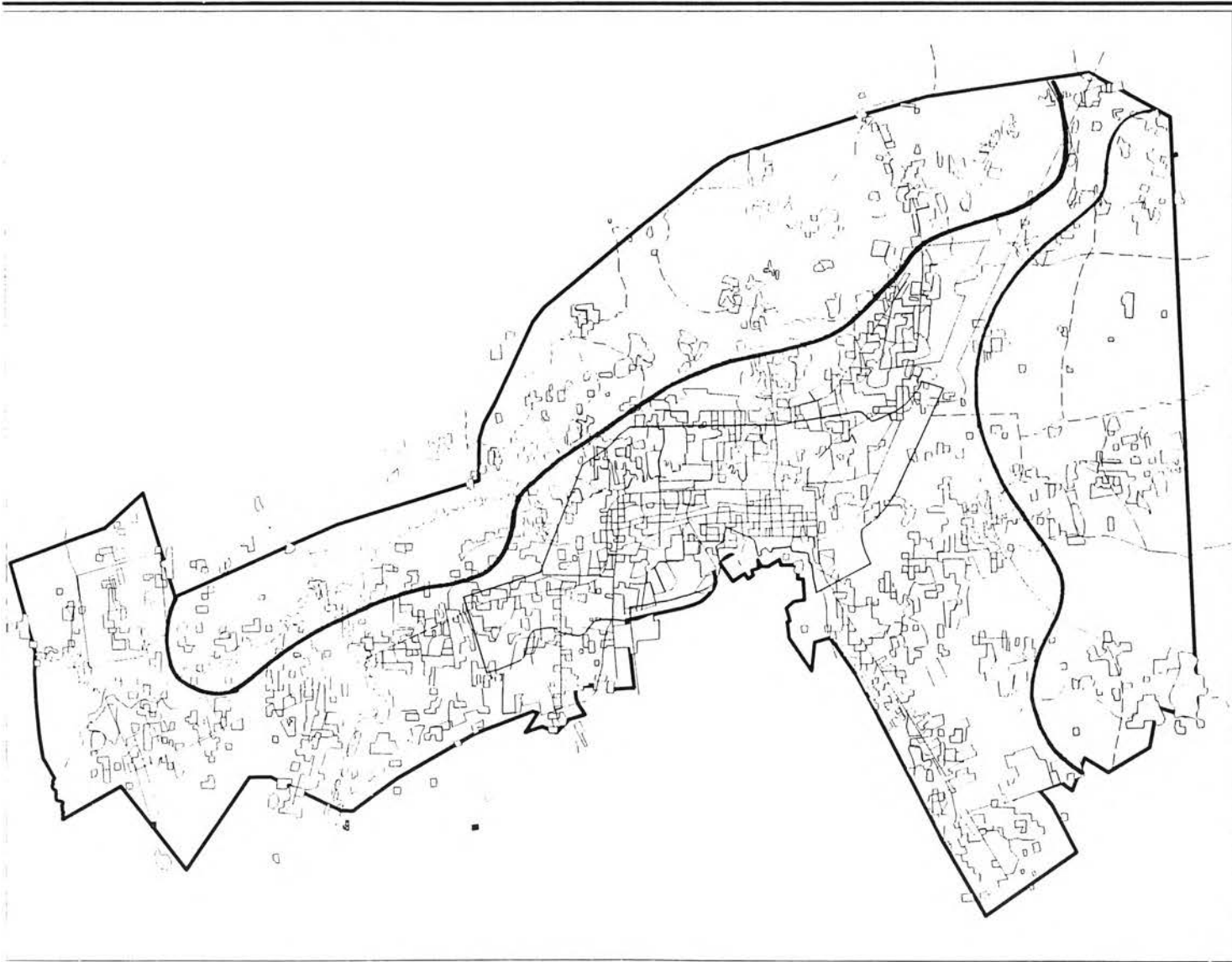

สวนสัตว์นครราชสีมา

สวนสุขภาพป่าดงห้วย

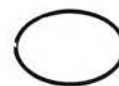
พื้นที่ว่างใกล้ชุมชน

เรื่อง:แนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อ
 นันทนาการสำหรับชุมชนเมืองนครราชสีมา

แสดง:ที่ตั้งของพื้นที่เกษตรกรรม

สัญลักษณ์:

บริเวณที่ทำการเกษตร

แผนที่ที่ 4.3.

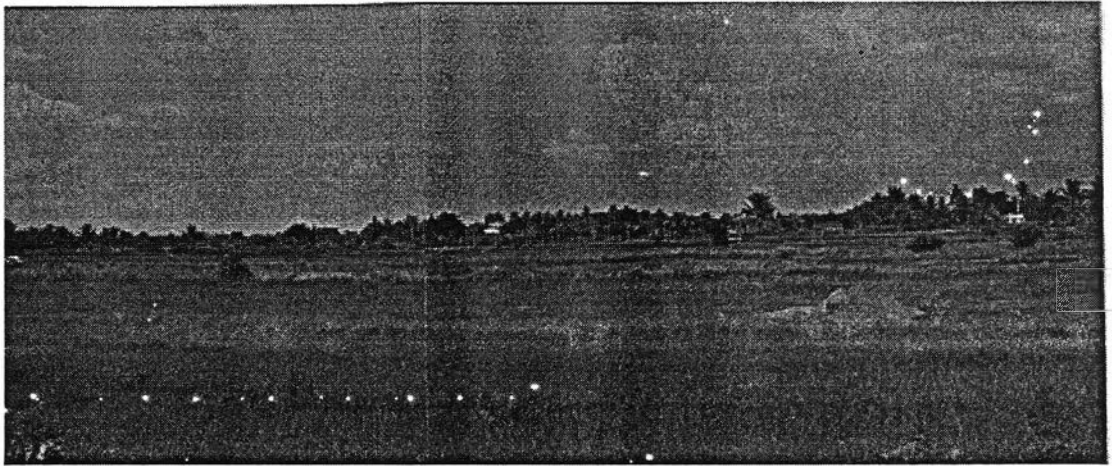
ที่มา:กรมการผังเมือง

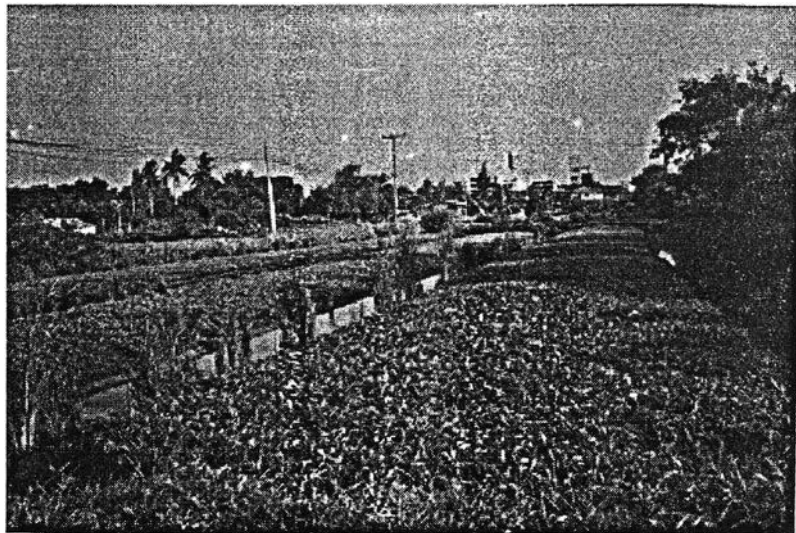
มาตราส่วน

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 4.12 แสดงพื้นที่ทำการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์ทางด้านทิศเหนือของชุมชน

ภาพที่ 4.13 แสดงพื้นที่ทำการเกษตรทางด้านหลังถนนมิตรภาพ

4.3. แผนพัฒนาชุมชนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียว

แผนพัฒนาเทศบาลได้กำหนดประเด็นหลักมีการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลระยะปานกลาง 5 ปี ตามความต้องการของประชาชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียวดังนี้ ความต้องการให้มีการปรับปรุงและเพิ่มจำนวนสวนสาธารณะและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และสนามกีฬา เนื่องจากจังหวัดนครราชสีมาเป็นศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาค ส่งผลให้มีการพัฒนาและการขยายตัวของเมืองเพิ่มสูงขึ้น สาเหตุใหญ่ที่ทำให้เทศบาลไม่สามารถจัดเพิ่มพื้นที่สีเขียวได้ก็คือ สภาพการใช้ที่ดินภายในตัวเมืองมีความแออัด โดยภายในแผนไม่ได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายที่จะสร้างสวนสาธารณะไว้ชัดเจนแต่ แนวทางการพัฒนาพื้นที่ของเทศบาลคือ การให้ความสำคัญกับการได้มาของพื้นที่สีเขียว ส่วนอีกประการหนึ่งคือความต้องการให้มีการดูแลอนุรักษ์เมืองและสระน้ำโบราณ เนื่องจากเมืองนครราชสีมาเป็นเมืองเก่ามีกำแพงและคูเมือง ล้อมรอบ 17 แห่ง และสระน้ำโบราณ ประชาชนต้องการให้ทางเทศบาล ปรับปรุงฟื้นฟูสภาพของคูเมืองและสระน้ำโบราณภายในให้มีความสะอาด และเกิดความร่มรื่น

โครงการเมืองคุณย่าน่าอยู่ เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์ ที่จะปรับปรุงสภาพแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนที่อยู่ภายในเมืองและกระตุ้นการใช้ทรัพยากรของชุมชนให้ชุมชนตระหนักต่อปัญหาและร่วมมือในการแก้ปัญหาจากฝ่ายต่าง ๆ ในชุมชน โครงการนี้เริ่มในปี 2540 เป้าหมายเพื่อการมีสุขภาพดีถ้วนหน้าในปี 2543 โครงการมีคณะกรรมการ 7 คณะ ได้แก่ งานพัฒนาพื้นที่ถนนและทางเท้า งานปรับปรุงสวนสาธารณะและสนามกีฬา งานพัฒนาความสะอาดอาคารสำนักงานทั้งภาครัฐและเอกชน และงานพัฒนาชุมชนผู้มีรายได้น้อย จะเห็นว่าในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียวนั้นมีการพัฒนาสวนสาธารณะและสนามกีฬาอยู่ด้วยโดยผลพวงจากโครงการนี้ได้มีโครงการจัดสร้างสวนสาธารณะขึ้นหลายแห่ง ได้แก่ สวนสาธารณะหนองแก้งช้าง ที่ตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ของชุมชน โครงการก่อสร้างสวนภูมิรักษ์โดยความร่วมมือระหว่างนายสุวิทย์ ลิปต์วัลลภ กับกรมประมงที่พื้นที่ตั้งอยู่ภายในสถานีประมงน้ำจืดนครราชสีมา

ปฏิญญาตกลงว่าด้วยความร่วมมือของหน่วยงานท้องถิ่นโดยประกอบด้วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมาอันประกอบไปด้วย กองทัพภาคที่ 2 กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 3 องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนครนครราชสีมาและองค์การบริหารส่วนตำบลอีก 10 แห่งที่อยู่รอบเขตชุมชนเทศบาลนครราชสีมาเพื่อพิจารณหาแนวทางร่วมกันบูรณาการสมบัติของแผ่นดินให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างยั่งยืนที่จะร่วมกันฟื้นฟูดูแลรักษาสาธารณะสมบัติของแผ่นดินโดยให้ความสำคัญในการพัฒนาแหล่งน้ำสาธารณะ เช่น ห้วย หนอง คลอง บึง และแหล่งโบราณคดี ซึ่งกรณีการทำปฏิญญาดังกล่าวนี้นี้แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือของท้องถิ่นที่จะร่วมกันรักษาพื้นที่สีเขียว อันนำไปสู่การพัฒนาาระบบนิเวศวิทยาของเมือง (Urban Ecology) ที่ยั่งยืน

ส่วนสุขาภิบาลโคกกรวดตั้งเป้าหมายในการพัฒนาทางด้านพื้นที่สีเขียวของชุมชนในแผนระยะ 5 ปี (2540-2544) ดังนี้ สร้างสวนสาธารณะแลปลูกชำต้นไม้ รอบสระมโนราห์พื้นที่ 5 ไร่ สร้างสวนสาธารณะพร้อมกับการจัดให้มีสนามเด็กเล่น ในพื้นที่หมู่ที่ 4 และให้มีการปลูกต้นไม้ริมทางภายในเขตเทศบาล

เทศบาลตำบล จอหอตั้งเป้าหมายในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวประเภทสวนสาธารณะที่สวนหน้าวัดสูงจอหอ และสวนหน้ากองร้อยอาสาในแผนเทศบาล 5 ปี และสามารถทำได้ตามเป้าหมายเสร็จเรียบร้อยและมีโครงการจัดหาพื้นที่สวนแห่งใหม่แต่ยังไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจน

เทศบาลตำบลขามทะเลสอให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านนี้เช่นกันโดยมีโครงการจะปรับปรุงสวนสาธารณะหนองคูภายในเขตเทศบาลในระยะแผน 5 ปี

4.4. หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่สีเขียว

1.เทศบาลของแต่ละชุมชนซึ่งได้แก่เทศบาลนครนครราชสีมา เทศบาลตำบลโคกกรวด เทศบาลตำบลจอหอ และเทศบาลตำบลขามทะเลสอมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบในส่วนที่เป็นพื้นที่สีเขียวของชุมชนได้แก่ สวนสาธารณะ, สวนหย่อม, สนามกีฬาพื้นที่ปลูกต้นไม้ริมทางในส่วนที่เทศบาลดูแลอยู่โดยเทศบาลนครนครราชสีมา ดูแลรับผิดชอบอนุสรณ์สถานสวนตลาดเทศบาล 6 สวนหน้าโรงเรียนเมือง สวนคูเมืองหน้าวัดสุทธิจินดา นอกจากนี้ยังดูแลต้นไม้ริมถนนที่เป็นสวนดูแลของเทศบาล เช่น บนถนนโยธา ถนนจอมสุรางค์ยาตร์ ถนนราชดำเนิน ถนนมิตรภาพเป็นต้น รวมทั้งดูแลรับผิดชอบสระน้ำโบราณ คูเมือง รวมทั้งโรงเรียนที่อยู่ในความดูแลของเทศบาลด้วย เทศบาลตำบลจอหอดูแลรับผิดชอบสวนหน้าวัดสูงจอหอ สวนหน้ากองร้อยอาสา และต้นไม้ที่ปลูกตามทางทั้งในถนนมิตรภาพและสุรนารายณ์ ในส่วนที่อยู่ในแนวเทศบาล ส่วนตำบลโคกกรวดไม่มีสวนสาธารณะในความดูแลแต่จะดูแลต้นไม้ริมถนนภายในแนวเทศบาลและเทศบาลขามทะเลสอ ดูแลรับผิดชอบสวนสาธารณะหนองคู และพื้นที่ปลูกริมถนนเทศบาล

2.กระทรวงศึกษาธิการ ควบคุมดูแลที่ว่างภายในสถาบันการศึกษาทั้งหมดที่มีอยู่ในชุมชนเมืองทั้ง 4 แห่งจำนวน 35 แห่ง โดยแยกออกเป็นประเภทศึกษาที่มีอยู่ในการควบคุมดูแลของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 18 แห่ง ระดับมัธยมศึกษาที่อยู่ในความดูแลของกรมสามัญศึกษาจำนวน 6 แห่ง ส่วนระดับอุดมศึกษามีทั้งหมด 6 แห่ง อยู่ในควบคุมการดูแลของสถาบันราชมงคล 1 แห่ง สถาบันราชภัฏ 1 แห่ง ส่วนวิทยาลัยพยาบาลราชชนนีอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงสาธารณสุขและตำรวจภูธรภาค 3 อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

3.การรถไฟแห่งประเทศไทย ดูแลในส่วนที่เป็นที่ว่างของทางรถไฟภายในชุมชนทั้งหมด

4.หน่วยงานราชการอื่น ๆ หน่วยงานราชการอื่น ๆ จะเป็นหน่วยงานราชการ สถาบันราชการนั้น ๆ สังกัดอยู่ แบ่งออกเป็นหน่วยงานของส่วนกลาง และหน่วยงานของท้องถิ่น จะเห็นว่าหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบพื้นที่สีเขียวมีหลายหน่วยงาน และหลายนสังกัดกระทรวง ซึ่งหากการพัฒนาพื้นที่สีเขียวจะเกิดประสิทธิภาพได้ดี ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ด้วย

ตารางที่ 4. 6 แสดงหน่วยงานที่รับผิดชอบพื้นที่สีเขียว

	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
สวนสาธารณะ+สนามกีฬา	เทศบาลท้องถิ่นซึ่งได้แก่
	- เทศบาลนครนครราชสีมา
	- เทศบาลตำบลโคกกรวด
	- เทศบาลตำบลจอหอ
	- เทศบาลตำบลขามทะเลสอ
ที่ว่างภายในสถานศึกษา	กระทรวงศึกษาธิการ
ที่ว่างภายในศาสนสถาน	กรมการศาสนา
ที่ว่างริมทางรถไฟ	การรถไฟแห่งประเทศไทย
ที่ว่างที่เป็นสวนหย่อม	เทศบาลท้องถิ่น
พื้นที่ว่างภายในสถาบันราชการ	กระทรวงหน่วยงานที่สถาบันราชการนั้นสังกัด
พื้นที่ปลูกต้นไม้ริมทาง	เทศบาลท้องถิ่น, กรมทางหลวง
สระน้ำโบราณ	เทศบาลนครนครราชสีมา
ลำตะคอง	
พื้นที่เกษตรกรรม	เอกชนเจ้าของพื้นที่
พื้นที่ธรรมชาติ ห้วย หนอง คลอง บึง แม่น้ำ	หน่วยงานท้องถิ่น

ที่มา: จากการศึกษา

4.5. สถานการณ์ของพื้นที่สีเขียว

4.5.1. สถานการณ์ของพื้นที่สวนสาธารณะ

ปัจจุบันพื้นที่สวนสาธารณะสถานที่พักผ่อนหย่อนใจสนามกีฬาที่มีอยู่ภายในชุมชนเมืองนั้นมีสถานการณ์ที่นำมาพิจารณาในด้านต่างๆ ดังนี้

- ด้านขนาดและพื้นที่ที่มีในปัจจุบันขนาดและพื้นที่ของสวนสาธารณะและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและเล่นกีฬา ที่ปรากฏอยู่ในชุมชนปัจจุบันจะเห็นว่ามีขนาดและเนื้อที่เป็นสวนขนาดเล็กเป็นส่วนใหญ่ จากตาราง 4.1 จะเห็นว่าหากไม่รวมสนามกีฬาเข้ามาแล้ว จะเห็นว่าสวนที่มีขนาดใหญ่ที่สุดภายในชุมชนได้แก่ สวนอนุสรณ์สถาน แต่เป็นสวนที่มีพื้นที่เพียง 10,498 ตารางเมตร หรือ 6-2-24.5 ไร่ และมีสวนขนาดกลางได้แก่สวนสาธารณะหนองคูที่มีพื้นที่ 55-0-0 ไร่แต่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลขามทะเลสอ นอกพื้นที่เหลือเป็นสวนในระดับขนาดเล็กทั้งสิ้น ซึ่งถ้าหากนำไปเปรียบเทียบกับลำดับของสวนสาธารณะ จะเห็นว่าภายในชุมชนมีสวนในระดับล่างเท่านั้น คือเป็นพื้นที่ขนาดเล็กใช้ประโยชน์ได้ในพื้นที่เป็นสวนในระดับละแวกบ้าน

- ด้านการกระจายตัว นอกจากมีพื้นที่ขนาดเล็กแล้วหากพิจารณาจากตำแหน่งที่ตั้งของสวนเหล่านั้นจะเห็นได้ว่าสวนสาธารณะของชุมชนมีตำแหน่งที่ตั้งที่กระจุกตัวอยู่ภายในชุมชนเขตเมืองเก่าเท่านั้น ยังไม่ได้มีการกระจายตัวได้ทั่วถึงภายในชุมชน และหากดูวิธีการให้บริการที่ประชาชนสามารถเดินทางมาใช้สวนสาธารณะที่เป็นสวนในระดับละแวกบ้านต้องมาด้วยการเดินเท่านั้นจะเห็นว่าวิธีการให้บริการนั้นครอบคลุมกระจุกตัวอยู่ภายในชุมชนเมืองเก่าเช่นเดียวกัน

- ด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาดภายในสวน เนื่องจากขนาดของพื้นที่เป็นสวนในระดับละแวกบ้านทั้งสิ้น จึงทำให้สิ่งแวดล้อมความสะอาดภายในสวนมีไม่มากนัก อย่างไรก็ตามในระดับของสวนในระดับละแวกบ้านสิ่งแวดล้อมความสะอาดที่ควรมีเป็นอย่างน้อย ที่พักผ่อนขนาดเล็กได้แก่สนามหญ้าที่โล่ง, สนามเด็กเล่น, ที่เล่น, เก้าอี้พักผ่อน, ต้นไม้ให้ร่มเงา แต่หากพิจารณาถึงสิ่งแวดล้อมความสะอาดที่อยู่ภายในสวนดังกล่าวพบว่าสวนส่วนใหญ่มีสิ่งแวดล้อมความสะอาดไม่ได้มีครบตามสิ่งที่จะต้องจะมี

สภาพการพัฒนาสวนสาธารณะ

จะเห็นว่าสวนสาธารณะในปัจจุบันของชุมชนเมืองนครราชสีมาในปัจจุบันเป็นสวนในระดับล่างที่มีขนาดเล็กที่สวนขนาดเล็กสิ่งแวดล้อมความสะอาดภายในสวนไม่ได้มีครบตามหน้าที่ของสวนซึ่งสะท้อนสภาพการพัฒนาสวนสาธารณะในอดีตตั้งแต่แรกเริ่มการวางผังเมืองนครราชสีมาในพื้นที่ 1.7 ตารางกิโลเมตรนั้นยังไม่ได้มีการแผนผังเพื่อการพัฒนาสวนสาธารณะ เนื่องจากในสมัยแรกเริ่มการตั้งเมืองนั้นพื้นที่สวนสาธารณะยังมีความสำคัญกับเมืองน้อยมาก เนื่องจากว่าในสมัยนั้นสภาพบ้านเมืองไม่แออัด ประกอบกับรอบ ๆ เมืองก็เต็มไปด้วยพื้นที่โล่งและพื้นที่เกษตรกรรม การประกอบกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนและการออกกำลังกายของคนในชุมชนจะผูกพันอยู่กับบ้านและวัดมากกว่าที่โล่งประเภทอื่น ๆ และแนวคิดของสวนสาธารณะเป็นแนวคิดการพัฒนาเมืองของตะวันตกที่เข้ามาในเมืองไทยได้ไม่นาน ซึ่งต่อมาประมาณ ปี 2530 เมื่อเมืองเริ่มมีความแออัดมากขึ้นประกอบกับการเติบโตของชุมชนเมื่อเมืองเริ่มมองเห็นความแออัดในเมืองเกิดขึ้นจึงได้มีการนำเอาพื้นที่บริเวณคูเมืองเดิมซึ่งเดิมที่เป็นตลาดนำมาพัฒนาเป็นสวนสาธารณะซึ่งก็คือสวน อนุสรณ์สถานในปัจจุบันซึ่งเป็นที่ตั้งของอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีด้วย ต่อมาทางเทศบาลเริ่มเป็นความสำคัญของสวนสาธารณะของเมืองมากขึ้นจึงมีการนำพื้นที่รอบ ๆ คูเมืองนำมาพัฒนาเป็นสวนสาธารณะ ที่เป็นการนำที่ว่างที่พอหาได้ในเมืองนำมาพัฒนาเนื่องจากไม่ได้มีการวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อเป็นที่โล่งหรือเพื่อสวนสาธารณะมาก่อนผลดังกล่าวจึงทำให้เห็นสภาพของสวนสาธารณะภายในชุมชนเมืองมีขนาดเล็ก และเป็นสวนในระดับล่างเท่านั้น ไม่มีสวนในระดับเมืองในชุมชนแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามใกล้เคียงกับชุมชนภายในค่ายสุรนารีก็มีสวนสุขภาพขนาดพื้นที่ประมาณ 100 ไร่ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนภายในเมืองเข้าไปใช้บริการในสวนดังกล่าวได้ ซึ่งเป็นได้เสมือนสวนในระดับเมืองของชุมชน ที่มีผู้ไปใช้บริการอย่างหนาแน่น รวมทั้งเมื่อ ปี 2540 ที่ผ่านมามีโครงการเมืองคุณย่าหน้าอยู่ที่ที่เป็นส่วนส่งเสริมให้เกิดมีสวนสาธารณะเกิดขึ้นภายในชุมชนเมืองได้แก่ สวนเฉลิมพระเกียรติ ที่ปัจจุบันก่อสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วตั้งอยู่ภายในเขตเมืองเก่าทางด้านทิศเหนือที่อยู่ใกล้กับโรงเรียนเมืองนครราชสีมาและโครงการก่อสร้างสวนสาธารณะหนองแกข้างที่ตั้งอยู่ใกล้กับวัดป่าสาละวันด้านทิศใต้ถนนเดชอูดมมีพื้นที่ประมาณ 28 ไร่ โครงการก่อสร้างสวนอักษฎางค์บริเวณอ่างอักษฎางค์ใกล้กับตลาดประปาบนพื้นที่ประมาณ 5 ไร่ ซึ่งสวนทั้ง 3 แห่งเป็นผลพวงมาจากโครงการเมืองคุณย่าหน้าอยู่

4.5.2. สถานการณ์ของพื้นที่ว่างสาธารณะ

พื้นที่ว่างอื่น ๆ ที่อยู่ในชุมชนเมืองในปัจจุบันนอกจากพื้นที่สวนสาธารณะ, สถานที่พักผ่อน ออกกำลังกาย และพื้นที่เกษตรกรรมแล้วยังมีพื้นที่ว่างอื่น ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนพื้นที่สีเขียวประเภทนี้มีโดยหน้าที่ในปัจจุบันพื้นที่เหล่านี้ได้ทำหน้าที่ของตัวเองอยู่แล้ว เช่นที่ว่างภายในโรงเรียนก็ใช้เป็นที่สำหรับการเรียนการสอนและประกอบกิจกรรมของนักเรียนและผู้ปกครอง ที่ว่างที่เป็นสถานที่ราชการก็ใช้เพื่อประโยชน์ของหน่วยงานนั้น ๆ อยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ตามพื้นที่ว่างเหล่านี้สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวของเมืองได้ทั้งในด้านการพักผ่อนทดแทนพื้นที่สวนสาธารณะเนื่องจากสวนสาธารณะที่มีอยู่ในชุมชนไม่สามารถกระจายตัวในพื้นที่ได้ทั่วถึงประกอบกับในขณะที่พื้นที่เหล่านี้แทรกอยู่ภายในชุมชนอยู่แล้วรวมทั้งการนำมาใช้เป็นประโยชน์เพื่อการรักษาสภาพแวดล้อมของเมือง โดยกรณีที่น่ามาพิจารณามีดังต่อไปนี้

- ด้านการกระจายตัวภายในชุมชนพื้นที่เหล่านี้กระจายอยู่ทั่วไปภายในชุมชนเมืองเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ทำหน้าที่ของตัวเองอยู่แล้วการกระจายตัวจึงมีอยู่ทั่วไปในชุมชนโดยเฉพาะวัด และโรงเรียน ที่

เป็นสาธารณูปการของชุมชนที่ดูเหมือนว่าทุกชุมชนจะมีแทรกตัวอยู่ทั่วไปซึ่งดูเหมือนจะเป็นข้อได้เปรียบของตำแหน่งที่ตั้งที่อยู่ใกล้ชิดกับเมืองปัจจุบันพื้นที่เหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีพื้นที่ว่างภายในอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ตามพื้นที่เหล่านี้ไม่ได้เป็นสาธารณะเต็มที่โดยส่วนมากจะสงวนรักษาไว้ทำหน้าที่โดยตรงแก่ส่วนรวมซึ่งมีสถานที่น้อยมากที่เต็มใจให้เข้าไปใช้ประโยชน์ให้ท่านการพักผ่อนเนื่องจากข้อจำกัดทางด้านพื้นที่ และหน้าที่หลักของเมืองมีอยู่แล้ว ดังนั้นหากจะนำมาพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อประโยชน์ในทางด้านการพักผ่อนต้องมีการพิจารณาประกอบในหลายปัจจัยเนื่องจากข้อจำกัดของพื้นที่เหล่านี้ยังมีข้อจำกัดอยู่

อย่างไรก็ตามสภาพการพัฒนาพื้นที่ส่วนสาธารณะ ภายในชุมชนนั้นมีข้อนำสังเกตประการหนึ่งคือการพัฒนาที่มีความพยายามที่จะจัดหาพื้นที่ส่วนสาธารณะในพื้นที่เมืองแต่ยังไม่ได้มีแผนในการจัดเตรียมพื้นที่ไว้ล่วงหน้าทำให้สอดคล้องกับการเติบโตและทิศทางการเติบโตของเมืองซึ่งการเตรียมพื้นที่ส่วนสาธารณะในอนาคตจะเป็นการพัฒนาที่ถูกต้องในอนาคต

สภาพการพัฒนาพื้นที่ว่าง

พื้นที่ว่างที่พบเห็นอยู่ทั่วไปภายในชุมชนทั้ง ที่ว่างภายในโรงเรียน ที่ว่างภายในวัด, ที่ว่างภายในสถานที่ราชการและที่ว่างอื่น ๆ ในชุมชนยังไม่ได้มีแนวคิดที่จะนำมาพัฒนาเป็นพื้นที่พักผ่อนหรือเพื่อการรักษาสภาพแวดล้อมภายในเมืองแต่อย่างใด

พื้นที่ว่างภายในสถาบันราชการ เป็นพื้นที่ที่เป็นของทางราชการเป็นที่ตั้งของอาคารที่ทำการ มีทั้งหน่วยงานราชการที่ประชาชนมาติดต่อ เช่นที่ว่าการอำเภอ , ศาลากลางจังหวัด ศาลจังหวัด สถานีตำรวจโทรศัพท์, เทศบาล โดยหน่วยงานที่อยู่ในพื้นที่ศึกษามีอยู่แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่หน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อส่วนกลาง, ราชการที่ขึ้นตรงต่อส่วนภูมิภาคและราชการที่ขึ้นตรงกับท้องถิ่น ในแต่ละหน่วยงานมีลักษณะเป็นสัดส่วน อาคารทำการเป็นอาคารเดี่ยว ซึ่งมีพื้นที่ว่างเป็นองค์ประกอบสำคัญมีขนาดมากน้อยแตกต่างกันหน่วยงานบางแห่งค่อนข้างแออัด เช่น บางแห่งต้องเช่าสำนักงานภายในตึกไม่มีที่ว่าง สำนักงานผังเมืองจังหวัดแต่ก็มีหลายหน่วยงานมีพื้นที่ว่างและพัฒนาปรับปรุงเป็นสวนสวยงาม เช่น เทศบาล แต่ยังมีบางแห่งที่มีที่ว่างไม่ได้รับการพัฒนา ที่ว่างอันเกิดจากอาคาร Set back เข้าไป หรือที่โอบล้อมอาคารที่ทำการของหน่วยงานที่มีลักษณะ public ที่ต้องติดต่อกับมีให้เห็นอยู่ทั่วไป

สำหรับการกระจายตัวของสถานที่ราชการนั้นไม่มีข้อกฎหมายแต่อย่างใดสำหรับการกำหนดที่ตั้งของสถานที่ราชการขึ้นอยู่กับที่ดินที่จะหาได้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่ราชพัสดุที่เป็นกรรมสิทธิ์ของทางราชการกระจายตัวเต็มภายในพื้นที่

การใช้ประโยชน์ของชุมชน โดยหน้าที่หน่วยงานเหล่านี้กับประชาชนตามหน้าที่ได้รับมอบหมายจากส่วนกลางโดยมีหน่วยงานที่สัมพันธ์ และให้บริการแก่ประชาชนที่ใกล้ชิดกับชุมชน เช่น ศาลากลางจังหวัด สถานีตำรวจ การเข้าไปใช้หน่วยงานราชการของประชาชนในปัจจุบันจะเข้าไปใช้เพื่อการติดต่อราชการเป็นสำคัญโดยกลุ่มผู้ใช้จะเข้ามาติดต่อในเวลาราชการ ระหว่าง 08.00-16.00 น. เป็นส่วนใหญ่ หลังจากนั้นสถานที่ราชการจะปิดบางแห่งปิดประตูรั้วเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นภายในสถานที่ราชการ

สภาพการพัฒนาพื้นที่เหล่านี้ยังไม่ปรากฏว่ามีหน่วยงานใดในชุมชนเมืองนำพื้นที่ว่างภายในสถานที่ราชการมาพัฒนาเป็นพื้นที่พักผ่อนให้กับชุมชนทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากความเป็นสาธารณะของพื้นที่ยังมีน้อยมีเพียงการพัฒนาพื้นที่ว่างภายในสถานที่เหล่านี้ในรูปแบบของการนำมาปลูกต้นไม้และมีที่นั่งพักผ่อนภายในให้แก่เจ้าหน้าที่ และประชาชนที่มาติดต่องานเท่านั้น และมีสถานที่ราชการบางแห่งที่มีความพยายามในการตกแต่งสถานที่ของหน่วยงานให้ดูร่มรื่นและสวยงามซึ่งก็เป็นการเพิ่มสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ของเมืองไปด้วยในตัว แต่ก็ยังไม่ได้เปิดให้ประชาชนเข้ามาใช้สถานที่ได้อย่างอิสระ เนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านความเป็นสาธารณะและความปลอดภัยในทรัพย์สินของทางราชการเป็นข้อจำกัดอยู่

พื้นที่ว่างที่เป็นศาสนสถาน จัดเป็นสถาบันทางศาสนาที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาเป็นเวลานาน จะเปรียบเสมือนเป็นศูนย์ทางสังคม ใช้เป็นที่พึ่งทางจิตใจของคนทางสังคม ในอดีตใช้เป็นศูนย์กลางทางการ

ศึกษา เป็นศูนย์รวมทางวัฒนธรรม เป็นพื้นที่ของชุมชนอีกแบบหนึ่งที่รองรับกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปวัดจะใช้เป็นสถานที่พบปะสังสรรค์ของชาวบ้านในคราวเทศกาลงานบุญ และงานรื่นเริงต่างๆ ทั้งนี้เพราะวัดมีสถานที่กว้างขวางและมีอยู่ในย่านของชุมชนประกอบกับเป็นศูนย์กลางของชุมชน ชาวบ้านมักจะใช้วัดเป็นที่ชุมนุม นอกจากนี้ตามปกติมักมีเทศกาลต่างๆ เป็นครั้งคราวให้กับเยาวชนภายในชุมชนซึ่งนับว่าเป็นการเสริมสร้างคุณค่าทางจิตใจให้กับเยาวชนอีกอย่างหนึ่ง บางแห่งใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อศึกษาหาความรู้ในเชิงประวัติศาสตร์ เช่น วัดสมเด็จพระนารายณ์มหาราชวัดส่วนใหญ่ภายในชุมชนโดยเฉพาะในแถวเมืองเก่าจะเป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคู่เมืองมาตลอด โดยส่วนใหญ่วัดมีพื้นที่ว่างภายในทุกวัดจะปล่อยพื้นที่เหล่านี้ไว้เป็นที่โล่งเพื่อเป็นส่วนประกอบกิจกรรมทางศาสนาในเทศกาลต่างๆ

การใช้ประโยชน์ของพื้นที่วัดจะใช้ใน 2 ลักษณะ

1. กิจกรรมทางศาสนา ประชาชนที่เข้าไปใช้พื้นที่ส่วนมากเป็นประชาชนในชุมชนวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา ซึ่งนอกจากวันสำคัญทางศาสนาที่ประชาชนเข้าไปใช้พื้นที่วัดแล้วยังมีวันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ ที่นิยมไปทำบุญตักบาตรที่วัดโดยความหนาแน่นของประชาชนที่เข้าไปใช้พื้นที่อยู่กับชุมชนนั้นๆ

2. กิจกรรมที่ไม่ใช่ศาสนา ในปัจจุบันเมืองมีการขยายตัวทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ประชากรสิ่งเหล่านี้มีผลผลักดันการใช้ประโยชน์พื้นที่ของวัดไปบ้างโดยเฉพาะวัดที่อยู่ใกล้ชุมชนที่มีความหนาแน่นสูง เช่น ใช้พื้นที่วัดไปในทางจอดรถนอกจากนั้นยังใช้วัดเป็นสถานที่เรียนธรรมะของเยาวชน การใช้พื้นที่เหล่านี้ขึ้นอยู่กับวาระและเวลาการใช้พื้นที่แตกต่างกัน

โดยสภาพการพัฒนาพื้นที่วัดภายในชุมชนในปัจจุบันมีการตกแต่งภายในบริเวณวัดเพื่อเพิ่มความสะดวกงามวัดบางแห่งมีไม้ยืนต้นที่เป็นธรรมชาติเกิดขึ้นเองอยู่แล้วพื้นที่ว่างภายในวัดจึงเป็นเพียงการตกแต่งบริเวณเพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีเท่านั้น ยังไม่ได้มีการพัฒนาการใช้พื้นที่จนถึงขั้นการนำมาพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองที่สอดคล้องและเป็นไปในทางเดียวกัน

ที่ว่างในสถาบันการศึกษา โดยปกติสถาบันการศึกษาจะแทรกอยู่ในชุมชนสำหรับเมืองนครราชสีมาสถาบันการศึกษาเหล่านี้ก็แทรกอยู่ในเมืองเช่นกัน มีทั้งในระดับประถมศึกษา ,มัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา ทั้ง 4 ชุมชน มี 30 โรง โดยแยกออกเป็นระดับประถม 22 โรง มัธยมศึกษา 6 โรง และระดับอุดมศึกษาอีก 4 โรง ที่เป็นโรงเรียนของรัฐบาล จะเห็นว่าโรงเรียนเหล่านี้มีพื้นที่ว่างที่เหลือจากตัวอาคารแล้วบางแห่งมีสถานที่กว้างขวาง เช่น สถาบันราชภัฏ ราชมงคล ซึ่งทำให้เกิดมีสีเขียวพื้นที่ใหญ่ ในพื้นที่เมืองที่ส่วนหนึ่งทำให้เมืองเกิดความร่มรื่นมีชีวิตชีวาด้วยสีเขียวของต้นไม้บางโรงเรียนให้ความสำคัญในการตกแต่งบริเวณที่วัดเป็นสวนหย่อมและสนามเด็กเล่นภายในโรงเรียนด้วย

ลักษณะการใช้ประโยชน์ แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ในระดับโรงเรียน สำหรับการใช้ประโยชน์พื้นที่ภายในโรงเรียนนั้นกลุ่มผู้ใช้จะเป็นผู้ปกครอง ครูและกลุ่มของนักเรียน โดยช่วงเวลากการใช้ประโยชน์พื้นที่มากที่สุด ได้แก่ ช่วงเช้า 07.00-08.00 น. และช่วงเย็น 15.00-16.00 น. ในช่วงวันธรรมดา แต่ในช่วงวันเสาร์,อาทิตย์และช่วงปิดภาคฤดูร้อน ไม่ปรากฏการใช้แต่อย่างใด ส่วนที่ว่างในระดับอาชีวศึกษานอกจากพื้นที่อาคารที่ปลูกสร้างภายในแล้วยังมีสนามโล่งขนาดใหญ่ เช่น สถาบันราชภัฏ ราชมงคล ที่ตั้งในชุมชนเทศบาลนครราชสีมา ภายในนอกจากจะมีสนามโล่งแล้วยังมีสระน้ำภายในที่ช่วยส่งเสริมสภาพภูมิทัศน์ของสถานที่ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น การใช้สถานที่ว่างพวกนี้มีการใช้ตลอดทั้งปีและภายในพื้นที่เองซึ่งผู้ใช้ที่ว่างส่วนใหญ่ เป็น นักศึกษา ครู อาจารย์และผู้ปกครองที่มีการเข้า-ออก สถานที่ตลอดทั้งวัน แต่อย่างไรก็ตามนอกจากจะให้พื้นที่บริการแก่นักศึกษาแล้วทางสถาบันก็ไม่ได้มีต่อข้ามหรือกีดกัน ไม่ให้ประชาชนที่อยู่รอบๆพื้นที่เข้าไปใช้ได้เช่นกัน ซึ่งถือว่าพื้นที่นี้เป็นสถานที่ว่างอีกระดับหนึ่งที่มีการพัฒนาและจัดระบบการเข้าไปใช้เพื่อการแบ่งในชุมชนมากขึ้น

ที่ว่างการของทางรถไฟ พื้นที่ว่างประเภทนี้ถือเป็นพื้นที่ว่างของเมืองที่เกิดการบุกรุกพื้นที่เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ เช่น ที่อยู่อาศัย เนื่องจากเป็นสถานที่ที่อยู่ใกล้และอยู่ในชุมชนมากขึ้น

การใช้ประโยชน์ของชุมชน ปัจจุบันภายในชุมชนทั้ง 4 ชุมชนเมือง มีสีเขียว 2 ชุมชนเมือง ที่มีรถไฟผ่าน ได้แก่ ชุมชนเทศบาลนครราชสีมา และชุมชนเทศบาลโคกกรวด การใช้ประโยชน์ของชุมชนยังไม่ได้นำมาใช้เนื่องจากเป็นที่ยึดของทางราชการหากมีการเข้าไปใช้จะถือว่าบุกรุกอย่างไรก็ตามทางรัฐมีนโยบายให้ประชาชนเข้าไปเช่าพื้นที่ทำการเกษตร

4.5.3. สถานการณ์ของพื้นที่เกษตรกรรม

สำหรับพื้นที่สีเขียวประเภทเกษตรกรรมของเมืองนั้นในปัจจุบันพบว่าพื้นที่ดังกล่าวมีสัดส่วนการลดลงทุก ๆ ปี ทั้งนี้เป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของสิ่งปลูกสร้างของเมืองที่มาจากเหตุและปัจจัยที่เมืองเติบโตขึ้นทั้งเติบโตมาจากนโยบายที่กำหนดให้เมืองเป็นเมืองหลักและการเติบโตจากเหตุและปัจจัยอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านที่ตั้งของพื้นที่ที่เป็นประตูทางออกสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ผ่านเครือข่ายการคมนาคมของจังหวัดนครราชสีมาที่เป็นผลทำให้พื้นที่เกษตรกรรมลดลง

สำหรับพื้นที่เกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษานี้พบว่าพื้นที่เกษตรกรรมในปี 2532 มีพื้นที่เกษตรและพื้นที่อื่น ๆ ที่ไม่ใช่สิ่งปลูกสร้างจำนวน 16,5012.50 ไร่ร้อยละ 84 ปี 2538 มีพื้นที่ประเภทการใช้ที่ดินดังกล่าว 146,087.30 ไร่หรือร้อยละ 74.37 ปี 2542 มีพื้นที่ 138,625.57 ไร่ ร้อยละ 70.57 จะเห็นว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาพื้นที่เกษตรกรรมมีสัดส่วนการลดลงค่อนข้างสูง ในขณะที่อาคารบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม แหล่งการค้า และอุตสาหกรรมถูกสร้างขึ้นมาแทน สภาพดังกล่าวนี้เห็นได้จากพื้นที่บางแห่งที่เคยเป็นพื้นที่เกษตรกรรมถูกปล่อยให้ร้างว่างเปล่า รอคการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการเกษตรเป็นการประโยชน์ที่ดินประเภทอื่นโดยจะเห็นได้จากตัวเลขการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินพบว่าสัดส่วนของการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น จาก 17,654 เป็น 29,560 ไร่ โดยเพิ่มขึ้น 11,906 ไร่ หรือร้อยละ 6.04 ภายใต้ปัจจัยการผลิตหลายปัจจัยทั้งทางด้านราคาพืชผลทางการเกษตรมีมูลค่าต่ำหากเปรียบเทียบกับอาชีพภาคอุตสาหกรรมและการบริการการเกษตรไม่สามารถอยู่ได้ด้วยตัวของมันเอง นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเรื่องของราคาปัจจัยการผลิตทางการเกษตรมีราคาสูง ประกอบกับที่ดินที่อยู่ชานเมืองมีราคาสูงขึ้นเป็นแรงผลักดันให้ เกษตรกรขายกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่คนกลุ่มอื่น ซึ่งผู้ซื้อที่ดินส่วนใหญ่จะใช้ไปเพื่อการสร้างที่อยู่อาศัย ทั้งในรูปของโครงการบ้านจัดสรรและบ้านส่วนตัว รวมถึงการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งเป็นเหตุให้เกิดอาชีพในภาคอื่น ๆ ตามมาทั้งอาชีพทางการบริการและพาณิชยกรรม เหตุผลเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุของการถูกบุกรุกแทนที่ของพื้นที่ทำการเกษตร โดยจากการศึกษาภาพถ่ายทางอากาศ ประกอบการออกสำรวจจริงแล้วนำมาศึกษาร่วมกับแผนที่การใช้ที่ดินของกรมการผังเมืองปี 2532 และ 2538 พบว่าอัตราการเติบโตของเมืองที่มีผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุดจะอยู่ทางด้านทิศตะวันออกและทิศใต้ นอกนั้นจะกระจายออกไปทั้งพื้นที่แต่ไม่หนาแน่นเท่าไรนัก ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะพื้นที่ตรงกลางของเมืองนั้นหนาแน่นไปด้วยพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยอยู่แล้ว เหตุผลดังกล่าวเป็นข้อพิสูจน์ที่ว่านครราชสีมาเป็นเมืองศูนย์กลางทางด้านการค้า การบริการและการคมนาคมของอนุภูมิภาคได้เป็นอย่างดี ซึ่งการเติบโตล้วนมาจากแรงผลักดันทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองที่ส่งผลให้เมืองมีอัตราการเติบโตในระหว่างช่วงเวลาดังกล่าว ผลเช่นนี้ส่งผลให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ทางการเกษตรของเมือง

ตารางที่ 4.7 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในชุมชนเมืองนครราชสีมาในช่วงระหว่างปี 2532-2542

ประเภทการใช้ที่ดิน	2532*	ร้อยละ	2538**	ร้อยละ	2542***	ร้อยละ
	พื้นที่(ไร่)		พื้นที่(ไร่)		พื้นที่(ไร่)	
ที่อยู่อาศัย	17,654.00	8.99	29,560.00	15.05	36,629.00	18.65
พาณิชยกรรม	1,256.00	0.64	4,350.00	2.21	4,663.00	2.37
สถาบันราชการ	3,029.00	1.54	3,542.50	1.80	3,542.00	1.80
อุตสาหกรรม	4,125.00	2.10	4,564.00	2.32	4,564.00	2.32
โกดังสินค้าและอุตสาหกรรมเฉพาะกิจ	598.00	0.30	4,120.00	2.10	4,200.00	2.14
ศาสนสถานสุสานฌาปนสถาน	1,562.00	0.80	1,012.70	0.52	1,012.70	0.52
สถานศึกษา	3,205.00	1.63	3,205.00	1.63	3,205.00	1.63
เกษตรกรรมและที่ว่างอื่น ๆ	165,012.50	84.00	146,087.30	74.37	138,625.80	70.57
รวม	196,441.50	100.00	196,441.50	100.00	196,441.50	100.00

ข้อมูล Existing จากกรมการผังเมือง

**จากภาพถ่ายทางอากาศประกอบกับ ข้อมูล Existing จากกรมการผังเมืองวัดจากเครื่องคอมพิวเตอร์

***จากภาพถ่ายทางอากาศ+Existing ปี2538 จากกรมการผังเมืองวัดพื้นที่ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์

พื้นที่เกษตรกรรมถือว่าเป็นพื้นที่ฉนวน (Buffer Zone) โดยทั่วไป เป็นพื้นที่ป้องกันชุมชนเมืองจากมลพิษจากภายนอกเขตผังเมืองรวม เป็นพื้นที่ที่ประกอบด้วยไร่นา สวนป่า เป็นแหล่งของอากาศบริสุทธิ์เปรียบเสมือนพื้นที่ฟอกอากาศให้บริสุทธิ์ของเมืองการประมาณเกณฑ์ค่าเฉลี่ยจากเขตผังเมืองรวมทุกขนาด 25 เมืองอัตราส่วนพื้นที่ชุมชนต่อพื้นที่เกษตรกรรมเท่ากับ 40:60 นั้นหมายความว่าพื้นที่เมืองมีร้อยละ 40 ในขณะที่ต้องการให้พื้นที่เกษตรมีร้อยละ 60 แต่ปัจจุบันพบว่าพื้นที่เมืองใหญ่ ๆ มีการบุกรุกพื้นที่เกษตรในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้อาจมาจากหลายสาเหตุ เช่นการปรับปรุงการคมนาคมโดยเฉพาะทางด้านกายภาพเชื่อมระหว่างเมืองกับชานเมือง การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรเป็นเหตุให้ต้องการที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นทำให้เกิดการลงทุนทางด้านที่อยู่อาศัย หรือเกิดจากการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรมในเขตชานเมือง การขยายตัวหรือการย้ายสถานที่ราชการนอกสู่ชานเมืองซึ่งเป็นสาเหตุของการการรุกล้ำพื้นที่เกษตรกรรมของเมือง

4.5.4. สถานการณ์ของพื้นที่ธรรมชาติเพื่อการอนุรักษ์

พื้นที่ธรรมชาติเพื่อการอนุรักษ์ซึ่งได้แก่ ลำตะคอง คลองบริบูรณ์ ห้วยหนองต่าง ๆ พบว่าพื้นที่เหล่านี้ได้ถูกบุกรุกโดยเฉพาะลำตะคอง และคลองบริบูรณ์ในส่วนของปัญหาจะถูกบุกรุกในรูปแบบของที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะภายในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา ด้านหลังโรงพยาบาลสีมานครบุรี อาคารเดอะมอลล์ โรงเรียนอัสสัมชัญ,โรงพยาบาลมหาราช ด้านหลังโรงเรียนสุรนารี ส่วนพื้นที่สีเขียวประเภทที่ลุ่มอื่น ๆ นั้น ปัจจุบันพบว่าสภาพการถมที่ดินเพื่อการก่อสร้างที่อยู่อาศัยมีมากเนื่องจากการก่อสร้างเพิ่มขึ้น อันเป็นเหตุทำให้พื้นที่รับน้ำตามธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งบางครั้งไปปิดกั้นทางระบายน้ำตามธรรมชาติของเมืองอันเป็นผลกระทบทำให้บางครั้งหากมีฝนตกหลายวันการระบายน้ำอาจจะช้าที่เป็นผลทำให้เกิดการเอ่อล้นของน้ำบริเวณดังกล่าวได้แก่บริเวณทางด้านทิศเหนือของชุมชนบริเวณมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุลและบริเวณทางด้านการเคหะแห่งชาติ

เรื่อง:แนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการสำหรับชุมชนเมืองนครราชสีมา

แสดง:การใช้ประโยชน์ที่ดินปี 2532

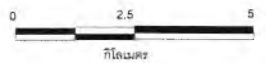
สัญลักษณ์:

- การใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย
- พาณิชยกรรม
- สถาบันราชการ
- โรงงานอุตสาหกรรม
- โกดังสินค้า
- ศาสนสถาน
- สถาบันการศึกษา
- เกษตรกรรมและอื่น ๆ

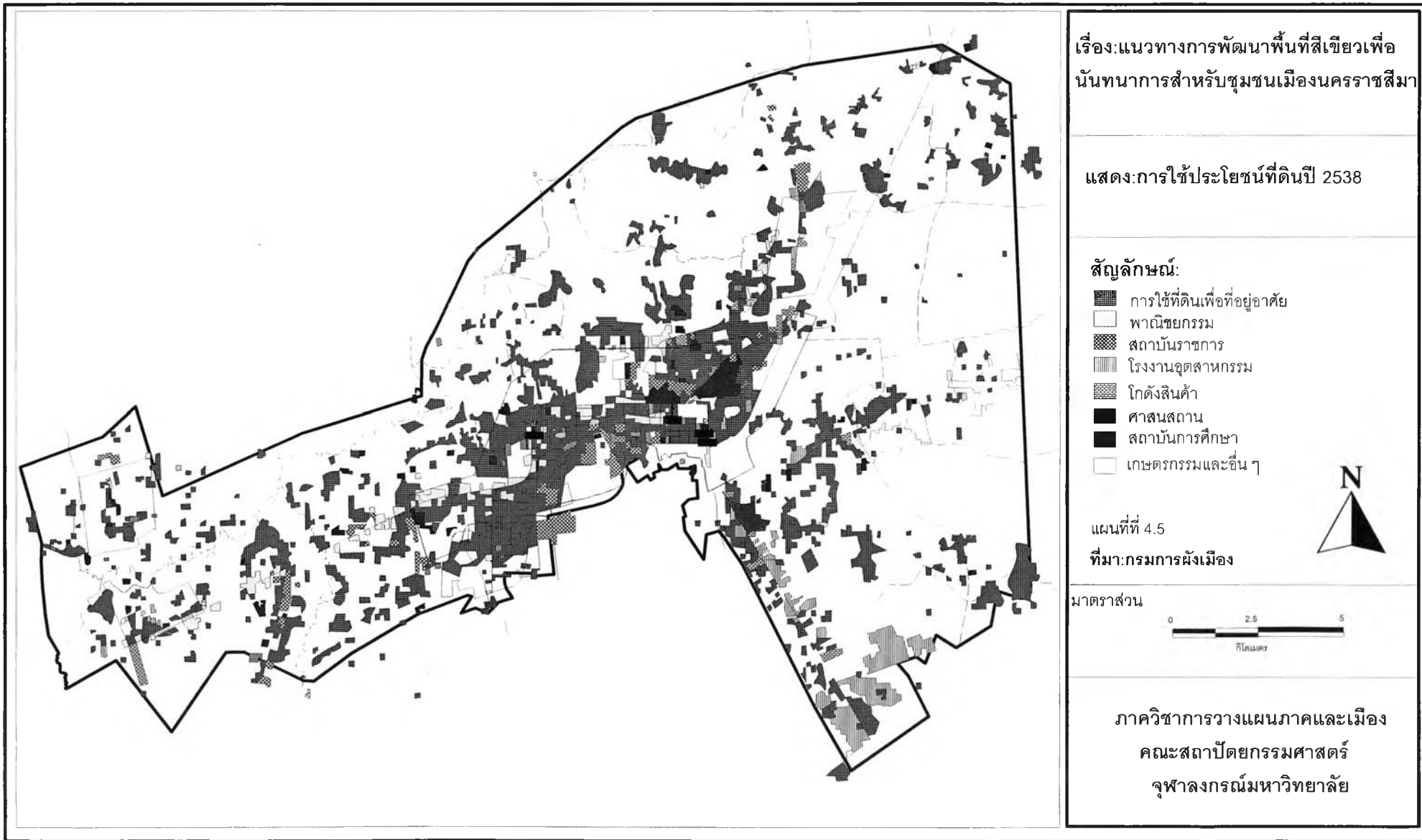
แผนที่ที่ 4.4
ที่มา:กรมการผังเมือง

มาตราส่วน

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรื่อง:แนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการสำหรับชุมชนเมืองนครราชสีมา

แสดง:การใช้ประโยชน์ที่ดินปี 2538

สัญลักษณ์:

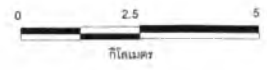
- การใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย
- พนาชยกรรม
- ▨ สถาบันราชการ
- ▩ โรงงานอุตสาหกรรม
- ▧ โกดังสินค้า
- ศาสนสถาน
- สถาบันการศึกษา
- เกษตรกรรมและอื่น ๆ

แผนที่ที่ 4.5

ที่มา:กรมการผังเมือง

มาตราส่วน

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรื่อง:แนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการสำหรับชุมชนเมืองนครราชสีมา

แสดง:การใช้ประโยชน์ที่ดินปี 2542

สัญลักษณ์:

- การใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย
- พานิชยกรรม
- สถาบันราชการ
- โรงงานอุตสาหกรรม
- โกดังสินค้า
- ศาสนสถาน
- สถาบันการศึกษา
- เกษตรกรรมและอื่น ๆ

แผนที่ที่ 4.6

ที่มา:กรมการผังเมือง

มาตราส่วน

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.5.6. สถานการณ์ของพื้นที่สีเขียวภายในแต่ละชุมชน

ในการศึกษาถึงพื้นที่สีเขียวในแต่ละชุมชนนั้นจะศึกษาสถานการณ์ของพื้นที่สีเขียวในแต่ละชุมชนการลดลงของพื้นที่สีเขียวโดยใช้พื้นที่ชุมชนเมืองทั้ง 4 แห่งเป็นพื้นที่ศึกษาดังนี้

ตารางที่ 4.8 แสดงการเปลี่ยนแปลงพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง

เขตการปกครอง	พื้นที่ (ไร่)	พื้นที่สีเขียว					
		2532	ร้อยละ	2538	ร้อยละ	2542	ร้อยละ
เทศบาลนครนครราชสีมา	23,437.50	12,892.00	55.01	9,996.00	42.65	8,845.00	37.74
เทศบาลตำบลโคกกรวด	1,875.00	1,485.00	79.20	1,336.88	71.30	1,222.50	65.20
เทศบาลตำบลขาม	3,206.25	2,837.53	88.50	2,661.19	83.00	2,542.56	79.30
เทศบาลตำบลจอหอ	5,625.00	4,500.00	80.00	4,196.25	74.60	3,690.00	65.60

ที่มา: จากการศึกษา

ชุมชนเทศบาลนครนครราชสีมา

สวนสาธารณะ

ภายในชุมชนมีสวนสาธารณะส่วนใหญ่เป็นสวนขนาดเล็ก และเป็นพื้นที่ส่วนที่กระจุกรวมกันอยู่ภายในเขตเมืองเก่า ที่ส่วนมากเป็นสวนสาธารณะที่มีขนาดเล็ก และขาดสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นที่ว่างสาธารณะ

ที่แทรกตัวภายในชุมชนมีทั้งที่ว่างภายในโรงเรียนสถานที่ราชการและที่ว่างภายในศาสนสถาน ที่พบว่าการกระจายตัวอยู่ทั่วไปภายในเขตเมืองที่แทรกตัวอยู่ในชุมชน และสามารถเข้าถึงได้สะดวกภาพรวมของพื้นที่สีเขียว

เทศบาลนครราชสีมาถูกกำหนดบทบาทหลักของเมืองให้เป็นศูนย์กลางทางการค้า การบริการ การบริหารการปกครองบทบาทเหล่านี้มีผลเป็นปัจจัยในการผลักดันให้เทศบาลนครราชสีมา มีการขยายตัวทางด้านที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม เป็นเหตุให้พื้นที่ว่างและพื้นที่สีเขียวถูกบุกรุก โดยในเขตเทศบาลนครราชสีมา มีพื้นที่ 37.5 ตารางกิโลเมตร หรือ 23,437.50 ไร่ ในปี 2532 มีพื้นที่สีเขียวภายในชุมชน 12,892 ไร่ หรือร้อยละ 55.01 ของพื้นที่ทั้งเทศบาล และในปี 2538 พื้นที่สีเขียวในเขตเทศบาล ลดลงโดยเหลือพื้นที่สีเขียวของเมือง 9,996 ไร่หรือร้อยละ 42.65 ของพื้นที่ทั้งหมด ไร่ในปี 2542 โดยพื้นที่สีเขียวในชุมชนเทศบาลนครราชสีมาเหลือร้อยละ 37.74 ของพื้นที่ทั้งหมด แต่อย่างไรก็ตามพื้นที่สีเขียวในส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่น้ำเช่นลำตะคองและหนองน้ำ พื้นที่สีเขียวที่ถูกบุกรุกส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อเกษตรกรรม เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นที่ราบสามารถพัฒนาเป็นรูปแบบอื่นได้ โดยสภาพการเปลี่ยนแปลงไปส่วนใหญ่มักจะเปลี่ยนสภาพไปเป็นที่อยู่อาศัยมากที่สุด และบางแห่งเปลี่ยนไปเป็นพาณิชยกรรม ส่วนใหญ่อยู่ทางด้านทิศเหนือของชุมชนเมือง บริเวณสองข้างลำตะคองเนื่องมาจากพื้นที่บริเวณนี้อยู่ใกล้กับถนนสายหลักสายมิตรภาพ ประกอบกับมีการตัดถนนภายในท้องถิ่นเข้าไปในพื้นที่สภาพบางแห่งในพื้นที่ยังมีลักษณะการแบ่งแปลงที่ดิน เช่นด้านหลังโรงเรียนอัสสัมชัญ นอกจากนี้พื้นที่ส่วนหนึ่งทางด้านทิศเหนือของเทศบาลที่เป็นพื้นที่มีการรื้อล้างพื้นที่สีเขียวของเมืองอีกส่วนหนึ่งได้แก่ทางด้านของโรงพยาบาลมหาราช ช่วงระหว่างถนนมิตรภาพ สายกรุงเทพฯ หนองคาย กับถนนสุรนารายณ์ ค่อนไปทางด้านทิศตะวันตกของ

พื้นที่ บริเวณนี้มีการเพิ่มขึ้นของอาคารต่าง ๆ ทั้งที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม รวมถึงการค้าบริการด้วย จากปี 2532-2542 เป็นจำนวนมาก

ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของชุมชนโดยจากปี 2532 เป็นต้นมาบริเวณพื้นที่ข้างทางหลวงหมายเลข 2 ตัดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 ทางไป อำเภอปักธงชัย พื้นที่ที่มีการถูกบุกรุกพื้นที่สีเขียวเป็นช่วงที่อยู่ริมถนน และระยะ 60 เมตรเข้ามา ค่อนไปทางเทศบาลตำบลโคกกรวด สภาพพื้นที่ถูกเปลี่ยนไปจากที่ว่างเดิมรวมทั้งพื้นที่สวนกลายเป็นที่อยู่อาศัย ด้วยพื้นที่บริเวณนี้ได้รับอิทธิพลส่วนหนึ่งมาจากการจัดสร้างที่อยู่อาศัยของการเคหะแห่งชาติบริเวณใกล้คลองส่งน้ำชลประทานที่อยู่ใกล้กับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 ประกอบกับทางหลวงหมายเลข 304 มีการเกิดขึ้นของอุตสาหกรรมและยังสามารถเชื่อมโยงไปถึงภาคตะวันออกได้อีกด้วยอิทธิพลดังกล่าวนี้ทำให้พื้นที่บริเวณนี้มีการขยายตัวอาคารและที่อยู่อาศัยมากขึ้น

เทศบาลตำบลจอหอ

สวนสาธารณะ

พื้นที่สีเขียวเพื่อประเภทสวนสาธารณะและเล่นกีฬาภายในชุมชนมีน้อยมากซึ่งมีเพียง 2 แห่ง ได้แก่ สวนหน้ากองร้อยอาสาและสวนหย่อมหน้าวัดสูงรวมพื้นที่แล้วมีเพียง 1-0-0 ไร่เท่านั้น ที่มีไม่เพียงพอกับอุปสงค์การใช้พื้นที่ โดยเห็นได้จากในช่วงเวลาเย็นที่ผู้คนเข้ามาใช้สวนสาธารณะทั้งสองแห่งอย่างหนาแน่น โดยเฉพาะสวนหน้าวัดสูงจอหอ นั้นมีความต้องการใช้มากเนื่องจากว่าเป็นพื้นที่สวนสาธารณะที่อยู่ใกล้กับชุมชนที่พักอาศัย

พื้นที่ว่างสาธารณะ

ในส่วนของพื้นที่ว่างสาธารณะในชุมชนเทศบาลตำบลจอหอ นั้นพบว่าพื้นที่ว่างสาธารณะที่อยู่ในรูปแบบของที่ว่างภายในสถานี่ราชการและที่ว่างภายในโรงเรียน เช่นกัน แต่การใช้ประโยชน์พื้นที่เหล่านี้มีค่อนข้างน้อยเนื่องจากไม่มีแรงจูงใจในการเข้าไปใช้พื้นที่ทั้งนี้ เป็นเพราะว่ายังไม่มียุทธศาสตร์ที่เด่นชัดในการเข้าไปใช้พื้นที่ว่างเหล่านั้นตลอดจนยังไม่มีการพัฒนาปรับปรุงที่ส่งเสริมการเข้ามาใช้พื้นที่อย่างเป็นระบบ

ภาพรวมของพื้นที่สีเขียว

ชุมชนเทศบาลตำบลจอหอมีพื้นที่ทั้งหมด 9 ตารางกิโลเมตร อัตราการลดลงของพื้นที่สีเขียวโดยจะเห็นว่าพื้นที่เขตเทศบาลตำบลจอหอเป็นพื้นที่ที่มีอาณาเขตเกือบจะติดต่อกับเขตเทศบาลนครนครราชสีมา โดยในตัวชุมชนเทศบาลจอหอเองตามกำหนดบทบาทของชุมชนโดยกรมการผังเมืองให้เป็นชุมชนศูนย์กลางชนบท มีบทบาทหน้าที่ในการบริการปัจจัยพื้นฐานแต่ในปัจจุบันบทบาทของชุมชนเริ่มเปลี่ยนไปเป็นชุมชนที่มีบทบาทในเรื่องของการค้าและการบริการมากขึ้นเนื่องจากปัจจัยในเรื่องอิทธิพลของความเป็นเมืองในเขตเทศบาลนครนครราชสีมาแผ่เข้ามาถึงเทศบาลจอหอประกอบกับในช่วงระหว่างปี 2533 ได้มีการปรับปรุงทางหลวงหมายเลข 2 กรุงเทพฯ หนองคาย ผ่านชุมชนจอหอ ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวผ่านชุมชนมากขึ้นทำให้เมืองมีการเติบโต พื้นที่สีเขียวของเมืองลดลง ข้อยืนยันนี้เห็นได้ชัดจากช่วงสองข้างของถนนมิตรภาพภายในเขตเทศบาลจอหอเขตที่ติดต่อกับเทศบาลนครนครราชสีมาที่ดินถูกใช้ไปเพื่อการอุตสาหกรรมโดยเฉพาะอุตสาหกรรมซ่อมรถยนต์ รวมถึงมีสภาพของอาคารบ้านเรือนที่ถูกก่อสร้างขึ้นใหม่ พื้นที่บางแห่งถูกปล่อยทิ้งร้างเพื่อรอการพัฒนาตามข้างทางระยะเข้าไปจากถนน ระยะ 40 เมตร บางแห่งสามารถมองเห็นบ้านจัดสรรและโครงการอสังหาริมทรัพย์อยู่สองข้างทางแต่เขตที่อยู่อาศัยจะเริ่มกระจายตัวออกไปจากชุมชนเดิม ซึ่งอยู่ระหว่างช่วงถนนมิตรภาพกับถนนสุรนารายณ์ โดยการกระจายตัวของชุมชนที่อยู่อาศัยจะมีแนวโน้มออกไปทางด้านทิศเหนือบนถนนสุรนารายณ์ ทางออกไปอำเภอโนนไทย เนื่องมาจากปัจจัยราคาที่ดินของพื้นที่บริเวณดังกล่าวจะมีราคาถูกกว่าบริเวณถนนมิตรภาพ ส่วนในเรื่องของการขยายตัวทางด้านกิจการอุตสาหกรรมคาดว่าน่าจะขยายตัวในบริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการซ่อมรถยนต์จากปัจจัยผลักดันของการเป็นทางผ่านสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เทศบาลตำบลขามทะเลสอ

สวนสาธารณะ

ภายในชุมชนมีสวนสาธารณะที่มีขนาดใหญ่ ขนาดพื้นที่ 55-0-0 ไร่ ที่เป็นขนาดของพื้นที่ที่สามารถรองรับอุปสงค์การใช้พื้นที่สีเขียวภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามภายในพื้นที่สวนดังกล่าวไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะตอบสนองการใช้ประโยชน์ของการมาใช้สวนสาธารณะได้เต็มที่เนื่องจากว่าขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะให้บริการ

ที่ว่างสาธารณะ ภายในชุมชนมีที่ว่างสาธารณะที่อยู่ในรูปแบบของที่ว่างที่เป็นสถาบันราชการและที่ว่างภายในศาสนสถาน ที่มีการใช้พื้นที่เพื่อการประกอบกิจกรรมเฉพาะของแต่ละประเภทเท่านั้น ไม่ได้มีการนำมาพัฒนาให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่ส่งเสริมทางการพักผ่อนและการรักษาสุขภาพแวดล้อมเมืองแต่อย่างใด

ภาพรวมของพื้นที่สีเขียว

พื้นที่สีเขียวภายในชุมชนส่วนใหญ่จะอยู่ทางด้านทิศเหนือของชุมชนอยู่ในรูปของพื้นที่เกษตรกรรม ชุมชนเทศบาลขามทะเลสอมีบทบาทหน้าที่ของชุมชนเป็นชุมชนศูนย์กลางทางการบริการปัจจัยพื้นฐานในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ชุมชนยังคงบทบาทความเป็นชุมชนชนบท เช่นเดิมเนื่องจากมีปัจจัยผลักดันทั้งในและนอกชุมชนน้อย คงมีแต่ที่อยู่อาศัย ที่กระจายอยู่ในบริเวณตลาดขามทะเลสอตอนกลางของพื้นที่ และชุมชนบ้านหนองคูซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิมของพื้นที่อย่างไรก็ตามในอนาคตมีการคาดการณ์ว่าชุมชนจะขยายตัวตามเส้นทางทางไปอำเภอด่านขุนทด เนื่องจากในปัจจุบันเส้นทางดังกล่าวเป็นที่ตั้งของสาธารณูปการของเมืองโดยเฉพาะที่ตั้งของสถานที่ราชการและโรงเรียน เช่นโรงเรียนขามทะเลสอ สถานีตำรวจ รวมถึงศูนย์ราชการและที่ว่าการอำเภอขามทะเลสอด้วย แต่อย่างไรก็ตามทิศทางการเติบโตของชุมชนมีอัตราการเติบโตของชุมชนค่อนข้างช้า เนื่องจากไม่มีแรงผลักดันทั้งภายนอกและภายในชุมชน ไม่ได้เป็นเส้นทางผ่านที่สำคัญและชุมชนค่อนข้างจะเป็นชุมชนเกษตรกรรมการค้าและบริการภายในชุมชนเท่านั้น

ภายในพื้นที่ชุมชนเองมีพื้นที่สีเขียวที่ใช้ประโยชน์สำหรับคนในชุมชนเพื่อการพักผ่อนและนันทนาการเพียงแห่งเดียวคือสวนสาธารณะหนองคูที่ตั้งอยู่ช่วงตอนกลางของชุมชนมีพื้นที่ 55-0-0 ไร่ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่น้ำการใช้บริการพื้นที่ดังกล่าวส่วนใหญ่คนในชุมชนบ้านหนองคูจะใช้บริการมากกว่าเนื่องจากว่าอยู่ใกล้กับพื้นที่ดังกล่าวมากกว่าคนในชุมชนตลาดขามทะเลสอ

เทศบาลตำบลโคกกรวด

สวนสาธารณะ

ภายในชุมชนไม่มีสวนสาธารณะที่จะใช้พักผ่อนแต่อย่างใด หากมีความต้องการไปใช้ส่วนใหญ่จะเป็นการเที่ยวพักผ่อนตามสวนสัตว์เป็นส่วนมาก

ภาพรวมของพื้นที่สีเขียว

พื้นที่สีเขียวภายในเขตเทศบาลตำบลโคกกรวดมีสภาพพื้นที่สีเขียวขบวนการกลายเป็นเมืองที่ผลกระทบได้แก่ พื้นที่สีเขียวบริเวณที่เป็นพื้นที่ส่วนกลางและขอบของเทศบาลโดยปกติเทศบาลตำบลโคกกรวดมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นชุมชนศูนย์กลางทางการเกษตรและบริการปัจจัยพื้นฐาน แต่อย่างไรก็ตามบทบาทหน้าที่ของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปเนื่องมาจากปัจจุบันการใช้พื้นที่ของเทศบาลเปลี่ยนไปจากเดิม โดยจะเห็นจากพื้นที่สีเขียวของเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไปจาก ปี 2532 ภายในเขตเทศบาลมีพื้นที่สีเขียวอยู่ร้อยละ 79.20 แต่ในปี 2542 พื้นที่สีเขียวลดลงเหลือร้อยละ 71.30 ซึ่งการเติบโตของเมืองจะเติบโตไปตามถนนสายมิตรภาพโดยส่วนใหญ่จะเพิ่มเป็นพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม โดยอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรภายในชุมชนทางด้านทิศเหนือมีการเติบโตของชุมชนที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะบริเวณชุมชนที่อยู่ใกล้ทางหมายเลข 266 ที่สามารถเชื่อมต่อกับถนนสุขุมมิตรในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา เป็นที่น่าสังเกตว่าภายในชุมชนเทศบาลตำบลโคกกรวดยังไม่มีสวนสาธารณะจัดไว้ให้บริการสำหรับคนในชุมชน

โดยสรุปจะเห็นได้ว่าพื้นที่สีเขียวภายในของแต่ละชุมชนนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เป็นสัดส่วนที่ลดลงทุกชุมชนทั้งนี้สาเหตุมาจากปัจจัยในหลายประการ

4.6. ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพื้นที่สีเขียว

4.6.1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ ผลเนื่องมาจากนครราชสีมามีการเติบโตของเมืองที่มาจากศักยภาพของเมืองเอง โดยพื้นที่แห่งนี้มีศักยภาพเป็นทางผ่านเข้าสู่จังหวัดต่าง ๆ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยที่ตั้งของเมืองส่งเสริมการเป็นศูนย์กลางของอนุภูมิภาคที่มีบุรีรัมย์ สุรินทร์ และชัยภูมิ เป็นเมืองบริวารโดยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางการค้า ยืนยันได้จากการเป็นที่ตั้งของสนามบินพาณิชย์ การเป็นศูนย์กลางการคมนาคมที่รถโดยสารของจังหวัดต่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จะผ่านมากรุงเทพฯ ต้องผ่านจังหวัดนครราชสีมาซึ่งเป็นปัจจัยที่กำหนดด้วยลักษณะภูมิประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นเมืองที่มีที่ตั้งที่สามารถเชื่อมโยงกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ต้องผ่านเครือข่ายการคมนาคมของจังหวัดนครราชสีมา จากจุดที่ตั้งที่เหมาะสมนี้เองส่งผลให้มีนโยบายทางด้านการพัฒนาหลาย ๆ อย่างที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมืองแห่งนี้ แผนในระดับการพัฒนาชาติโดยสภาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กำหนดให้เป็นเมืองหลักของภูมิภาคนโยบายต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางด้านการค้าและการลงทุน โดยเห็นได้จากภายในอำเภอเมืองนครราชสีมาที่ถือว่าเป็นแกนกลางการพัฒนาหลักของจังหวัด มีบริษัทจำกัดที่จะทะเบียนกับสำนักงานทะเบียนการค้านครราชสีมาในปี 2540-2541 จำนวน 1,925 บริษัท ซึ่งดำเนินการทางธุรกิจทุกสาขาการผลิตทั้งสาขาการค้าปลีกค้าส่ง สาขาการก่อสร้าง สาขาอุตสาหกรรม รวมทั้งสาขาการคมนาคมขนส่ง นอกจากนี้ยังมีห้างหุ้นส่วนจำกัดอีกจำนวน 4,149 ห้างหุ้นส่วนที่ดำเนินการค้าและการพาณิชย์ภายในเขตพื้นที่ศึกษา นอกจากนี้ยังมีโครงการอื่น ๆ ที่เป็นการลงทุนของภาครัฐที่แสดงให้เห็นว่านครราชสีมาเป็นศูนย์กลางของอนุภูมิภาคได้แก่ โครงการก่อสร้างธนาคารแห่งประเทศไทย กรก่อสร้างศูนย์การประชุมและแสดงสินค้านานาชาติซึ่งจะรองรับการเป็นศูนย์กลางการเงินและการส่งออกของจังหวัดนครราชสีมาในอนาคต นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมภายในจังหวัด 2 แห่ง ที่เป็นผลเร่งให้พื้นที่เกิดการก่อสร้างอาคารมากขึ้น โดยเฉพาะนิคมอุตสาหกรรมสุรนารีที่อยู่ในตำบลท่าศาลาและตำบลหนองระเวียงทางด้านทิศใต้ของพื้นที่ศึกษา ซึ่งในปัจจุบันมีบริษัทขนาดใหญ่ทั้งในประเทศและต่างประเทศเข้ามาจัดตั้งภายในเขตนิคมเนื่องจากการได้รับการส่งเสริมการลงทุนเป็นเขตส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรมเขต 3 จากรัฐบาลทั้งแหล่งเงินทุนและสิทธิพิเศษการยกเว้นภาษีบางประการเป็นผลให้พื้นที่มีการสร้างงานและมีแรงงานจากจังหวัดใกล้เคียงรวมถึงภูมิภาคอื่นเข้ามาทำงานในจังหวัดนครราชสีมาที่ส่งผลให้เกิดการก่อสร้างทั้งทางด้านอุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัยโดยภายในเขตนิคมอุตสาหกรรมสุรนารีมีโรงงานและกำลังแรงงานดังนี้

ตารางที่ 4.9 แสดงจำนวนแรงงานและโรงงานที่สำคัญภายในเขตนิคมอุตสาหกรรมสุรนารี

โรงงาน	จำนวนคนงาน	ที่มาของแรงงาน	การเดินทางมาทำงาน
ไททอยล์(ผลิตของเล่นเด็ก)	1,500	ท้องถิ่นและจังหวัดใกล้เคียง	ไปเช้า เย็นกลับ
ศรีไทยซูเปอร์แวร์	1,291	ท้องถิ่นและจังหวัดใกล้เคียง บางส่วนมาจากภาคเหนือ	ไปเช้า เย็นกลับ
ไทยน้ำทิพย์ (ผลิตน้ำอัดลม)	194	ท้องถิ่นและจังหวัดใกล้เคียง	ไปเช้า เย็นกลับ
โคราชอโตโมทีฟ	110	ท้องถิ่นและจังหวัดใกล้เคียง	ไปเช้า เย็นกลับ
MNT	172	ท้องถิ่นและจังหวัดใกล้เคียง	ไปเช้า เย็นกลับ
เคนไซจำกัด	1,251	ท้องถิ่นและจังหวัดใกล้เคียง	ไปเช้า เย็นกลับ
JVC (ผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์)	4,700	ท้องถิ่นและจังหวัดใกล้เคียง	ไปเช้า เย็นกลับ
แพนด้าจำกัด(ผลิตอัญมณี)	400	ท้องถิ่นและจังหวัดใกล้เคียง	ไปเช้า เย็นกลับ

ที่มา: จากการสำรวจ

นอกจากนี้ยังมีโรงงานอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นภายในเมืองที่ไม่ได้ตั้งอยู่ในเขตนิคมอุตสาหกรรมสุรนารีดังนี้ ตารางที่ 4.10 แสดงข้อมูลโรงงานอุตสาหกรรมภายในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา

ประเภทอุตสาหกรรม	จำนวน	จำนวนคนงาน		จำนวนเงินทุน (ล้านบาท)
		ชาย	หญิง	
อุตสาหกรรมก่อสร้าง	46	1,046	165	517.78
อุตสาหกรรมเกษตร	94	1,568	325	2,948.50
อุตสาหกรรมเคมีและพลาสติก	33	1,059	3,173	3,244.35
อุตสาหกรรมบริการ	342	5,928	845	3,735.30
อุตสาหกรรมแปรรูปไม้	54	1,130	323	389.67
อุตสาหกรรมโลหะและโลหะ	46	1,479	111	4,262.20
อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	14	1,749	3,072	524.20
อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	98	1,147	711	1,745.50
อุตสาหกรรมอื่น ๆ	108	3,610	6,456	7,162.50
รวม	835	18,716	15,181	24,530.00

ที่มา: อุตสาหกรรมจังหวัดนครราชสีมา ณ วันที่ 1 มิถุนายน 2541

จะเห็นว่าพื้นที่ศึกษาที่เป็นแหล่งงานของเมืองที่สามารถดึงดูดให้ผู้คนอพยพเข้ามาในพื้นที่ได้ โดยส่วนใหญ่จะเป็นคนในจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียงกับนครราชสีมาผลดังกล่าวทำให้เกิดความต้องการทางด้านที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผู้ที่เข้ามาในพื้นที่จะต้องการที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเร่งก่อสร้างโครงการที่อยู่อาศัยในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งประเภทบ้านเดี่ยว ทาวน์เฮ้าส์ อพาร์ทเมนต์และหอพัก กระจายอยู่ในพื้นที่ ศึกษาโดยทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งกระจายอยู่ตามถนนสายหลักที่สำคัญ ๆ ของเมือง เช่น ถนนนครราชสีมา-โชคชัย, นครราชสีมา-ปักธงชัย, ถนนมิตรภาพและถนนสุรนารายณ์ เนื่องจากถนนดังกล่าวเป็นเส้นทางสายหลักที่มีการเข้าถึงได้สะดวกประกอบกับเป็นโครงข่ายของสาธารณูปโภคบางประการเช่นไฟฟ้ารวม

ถึงเส้นทางดังกล่าวอยู่นอกเมืองทำให้ยังมีที่ว่างอยู่อีกมากการพัฒนาจึงอาศัยข้อได้เปรียบดังกล่าวจัดสร้างที่อยู่อาศัยตามเส้นทาง เป็นเหตุให้แนวพื้นที่สีเขียวเดิมที่อยู่ทั้งในรูปแบบต่าง ๆ ถูกเปลี่ยนแปลงไป

โดยจะเห็นได้ว่าโครงการที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้นส่วนมากและจะเป็นประเภทบ้านเดี่ยวและทาวเฮ้าส์ รวมถึงตึกแถว นอกจากนี้ยังมีอาคารพาณิชย์และคอนโดมิเนียม เกิดกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ศึกษา นอกจากสาเหตุที่เป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มแรงงานแล้วยังมีสาเหตุอื่นที่มีส่วนช่วยในการเร่งการก่อสร้างภายในพื้นที่ เช่นการเกิดที่อยู่อาศัยทางด้านทิศเหนือของเมืองระหว่างถนนสายมิตรภาพและถนนสุนทรารายณ์นั้นมาจากเป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่บนเส้นทางคมนาคมที่สะดวก เนื่องจากมีสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาถึง 2 แห่ง ประกอบกับมีการขยายสาธารณูปโภคของเมือง ทั้งไฟฟ้า ประปา และโทรศัพท์ไปในเส้นทางนี้ด้วย ส่วนทางด้านทิศใต้ตามเส้นทางหมายเลข 224 ไปอำเภอโชคชัย มีแรงผลักดันมาจากการเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมและนิคมอุตสาหกรรมสุนทรารี ส่วนทางด้านทิศใต้ทางด้านมหาวิทยาลัยสุนทรารีทางไปอำเภอปักธงชัย มีการพัฒนาเพื่อรองรับการขยายตัวความเป็นเมืองที่มีผลมาจากการเชื่อมต่อกับโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด ประกอบกับเป็นที่ตั้งของโครงการของกระทรวงมหาดไทยที่ ต.ปรุใหญ่ นอกจากนี้ใกล้ชุมชนยังเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสุนทรารีที่คาดว่าในอนาคตจะเป็นปัจจัยเร่งให้พื้นที่เกิดการพัฒนาเนื่องจากการมีนักเรียนนักศึกษาเข้ามาในพื้นที่เพิ่มมากขึ้นรวมถึงบุคลากรที่เข้ามาทำงานภายในมหาวิทยาลัยด้วย

นอกจากการก่อสร้างโครงการที่อยู่อาศัยในรูปแบบของโครงการที่อยู่อาศัยแล้วในเขตเมืองยังมีการก่อสร้างอาคารต่าง ๆ ทั้งพานิชยกรรม โรงแรมที่พักอาศัยภายในเขตเทศบาลทั้ง 4 แห่งที่เป็นพื้นที่ศึกษาโดยในการก่อสร้างที่มีขนาดพื้นที่มากส่วนใหญ่จะอยู่ภายในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา ที่มีสถิติการขออนุญาตปลูกสร้างอาคารดังนี้

ตารางที่ 4.11 แสดงสถิติจำนวนผู้ขออนุญาตปลูกสร้างอาคารในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา

ปี พ.ศ.	2536	2537	2538	2539	2540	2541
ประเภทอาคารที่ขออนุญาต	(ราย)	(ราย)	(ราย)	(ราย)	(ราย)	(ราย)
ขออนุญาตก่อสร้าง 1-2 ชั้น	886	1,083	845	728	640	388
ขออนุญาตก่อสร้าง 3 ชั้น ขึ้นไป	97	131	162	161	108	23
ขออนุญาตก่อสร้าง ดัดแปลงอาคาร	26	36	18	1	-	21
ขออนุญาตรื้อถอนอาคาร	41	79	120	139	161	101
รวม	1,050	1,329	1,145	1,029	849	493

ที่มา: เทศบาลนครนครราชสีมา

ตารางที่ 4.12 แสดงพื้นที่การปลูกสร้างอาคารที่ขออนุญาตระหว่างปี 2537-2541

เทศบาล	2537		2538		2539		2540		2541		รวมทั้งพื้นที่
	พื้นที่	สัดส่วน	พื้นที่	สัดส่วน	พื้นที่	สัดส่วน	พื้นที่	สัดส่วน	พื้นที่	สัดส่วน	
เทศบาลนครนครราชสีมา	502,650.75	95.19	581,730.78	95.81	539,336.48	94.96	629,755.73	95.84	611,329.53	96.40	2,864,803.27
เทศบาลตำบลจอหอ	24,737.50	4.68	47,801.75	7.87	39,648.00	6.98	81,107.00	12.34	20,648.00	3.26	213,942.25
เทศบาลตำบลโคกกรวด	14,051.20	2.66	14,196.50	2.34	15,423.50	2.72	13,937.29	2.12	11,298.00	1.78	68,906.49
เทศบาลตำบลขามทะเล	3,962.50	0.75	4,827.50	0.80	4,289.40	0.76	3,574.20	0.54	3,867.00	0.61	20,520.60
รวมทั้งปี	545,401.95	103.29	648,556.53	106.81	598,697.38	105.41	728,374.22	110.85	647,142.53	102.05	3,168,172.61

ที่มา: ข้อมูลจากเทศบาลท้องถิ่น

จากตารางที่ 4.12 จะเห็นว่าพื้นที่การปลูกสร้างอาคารของทั้ง 4 เทศบาลเทศบาลนครนครราชสีมา มีความเข้มข้นมากที่สุดโดยแยกเป็นสัดส่วนในปี 2538 -2541 เป็นร้อยละ 95 ตามลำดับสัดส่วนการขอ

อนุญาตก่อสร้างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าพื้นที่ในเขตเทศบาลมีการขยายตัวในทางแนวดิ่งโดยจะเห็นได้จากการขออนุญาตก่อสร้างอาคารที่มีขนาดความสูงมากกว่า 3 ชั้น เพิ่มขึ้นนับจากปี 2536-2539 และมาลดลงในช่วง ปี 2540-2541 ที่ชะลอการก่อสร้าง ซึ่งอาจเนื่องมาจากผลกระทบทางเศรษฐกิจที่มีภาวะการชะงักตัว ในช่วงเวลาดังกล่าว

4.6.2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของเมืองเป็นตัวหนึ่งถึงการพัฒนาของเมืองโดยนครราชสีมาในปัจจุบันนี้เป็นแหล่งศูนย์กลางทางเศรษฐกิจการค้าปลีกค้าส่งสินค้าประเภทเบ็ดเตล็ดให้กับชุมชนรอบ ๆ ของเมือง สินค้ามีทั้งที่ผลิตเอง และสินค้าที่สั่งเข้ามาในเมืองโดยให้นครราชสีมาเป็นแหล่งกลางของสินค้าเพื่อส่งต่อไปยังอนุภูมิภาคที่อยู่รอบ ๆ และใกล้เคียงโดยส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าอุปโภค บริโภค จะเห็นได้จากร้านค้าพาณิชย์ภายในเมืองบริเวณที่เป็นแหล่งศูนย์กลางการค้า เช่น บนถนนชุมพลที่เป็นที่ตั้งของร้านค้าปลีกค้าส่งสินค้าประเภทต่าง ๆ ทั้งสินค้าอุปโภคบริโภคประจำวันสินค้าจำพวกวัสดุก่อสร้าง นอกจากนี้ภายในเมืองยังเป็นศูนย์กลางการขนส่งสินค้าเกษตรโดยมีตลาดสุรนารายณ์ และตลาดแม่ย่าโม เป็นศูนย์กลางการขายผลผลิตโดยผลผลิตที่นำมาขายในตลาดส่วนมากเป็นสินค้าประเภทผักและผลไม้ที่ส่งมาจากจังหวัดใกล้เคียง และมีผู้ขายปลีกมารับสินค้าไปขายจากตลาดนี้โดยผู้ค้าปลีกมีทั้งต่างจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียง และภายในจังหวัดนครราชสีมาเองภายในเมืองยังมีร้านค้า ทั้งประเภทห้างหุ้นส่วนจำกัดและบริษัทจำกัด โดยจากสถิติการจดทะเบียนการค้ากับสำนักงานทะเบียนการค้าอำเภอเมืองปี 2541 พบว่า มีร้านค้าที่ประกอบการในรูปของห้างหุ้นส่วนจำกัด ภายในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จำนวน 4,145 ห้างหุ้นส่วน และดำเนินการในรูปของบริษัทจำกัด จำนวน 1,925 บริษัท ซึ่งดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจทุกสาขาอาชีพทั้งสาขาการค้าปลีกค้าส่ง สาขาการก่อสร้าง สาขาอุตสาหกรรมโดยประชากรที่ถือว่าเป็นกลุ่มผู้บริโภคนั้นมีรายได้เฉลี่ย 39,519 บาท ต่อปีต่อคน ในปี 2539 โดยมีรายได้เป็นอันดับที่ 1 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือรายได้ของประชากรในจังหวัดนครราชสีมาเป็นอันดับที่ 1 ของภาคมาตลอดตั้งแต่ ปี 2533 เป็นต้นมาโดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ของจังหวัด เป็นอันดับ ที่ 1 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีมูลค่า 100,732.8 ล้านบาทในปี 2539 แตกต่างจากจังหวัดขอนแก่นที่มีมูลค่าเป็นอันดับที่ 2 ของภาค (68,063.4 ล้านบาท) 32,669.4 ล้านบาทและมีการเกิดขึ้นของศูนย์การค้าภายในเมืองนครราชสีมาในรูปของการค้าปลีกและค้าส่ง ได้แก่ ห้างสรรพสินค้า แมคโคร โลตัส บิ๊กซี

การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมมีผลใกล้ชิดกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ โดยจะเปลี่ยนแปลงตามวิวัฒนาการของเมืองจากสังคมเกษตรกรรมค่อย ๆ กลายเป็นสังคมเมือง โดยมองในด้านการพัฒนาแล้วจะเห็นว่านโยบายของรัฐพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงการพัฒนาเมืองให้ก้าวจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมทางด้านอุตสาหกรรม โดยมีพื้นฐานความเชื่อจากที่ว่าสังคมจะพัฒนาได้ต้องทำให้ประเทศกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรม มีแนวคิดที่จะทำให้ประเทศเป็นประเทศทางด้านอุตสาหกรรม โดยผลพวงดังกล่าวมีผลกับจังหวัดนครราชสีมาในฐานะเป็นเมืองหลักของภูมิภาคด้วยความพยายามที่จะผลักดันดังกล่าวทำให้เมืองมีการเปลี่ยนแปลงหลายประการคือ การเกิดขึ้นของนิคมอุตสาหกรรมสุรนารีภายในพื้นที่ที่มีโรงงานของผู้ลงทุนจากต่างชาติเข้าไปลงทุนทำให้มีแรงงานจากต่างจังหวัดในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียงอพยพเข้ามาทำงานในพื้นที่เขตนิคมอุตสาหกรรมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการอยู่อาศัยของเมืองที่อยู่ในรูปของอาคารที่พักอาศัยในรูปแบบอพาร์ทเม้น และหอพักเกิดขึ้นในพื้นที่ นอกจากนี้ยังเกิดการบริโภคในรูปแบบต่าง ๆ เข้ามาในพื้นที่ด้วยประกอบกับในช่วงระหว่าง ปี 2530 เริ่มมีโครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยสุรนารีในพื้นที่ศึกษาทำ และในช่วงเวลาต่อมาทำให้เกิดผู้บริโภคกลุ่มใหม่ที่เป็นนักศึกษาและบุคลากรที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ศึกษาทำให้เกิดอาชีพในภาคการบริการอื่น ๆ ตามมา ประกอบกับกระแสการพัฒนาทางด้านวิทยุคมนาคมจากต่างประเทศเริ่มหลังไหลและแพร่หลายกระจายเข้ามาในสังคมไทยทั่วไป ไม่เว้นแม้แต่นครราชสีมาโดยผ่านเครือข่ายการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งสื่อโฆษณาทางทีวี อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ ทำให้มีความอยากจะทำแบบอย่างในกลุ่มของผู้บริโภค ประกอบกับรูปแบบของอาชีพและเวลาในการทำงานของคนในเมืองมีความหลากหลาย

หลายมากขึ้นทำให้มีการเปลี่ยนแปลงการพฤติกรรมการบริโภคโดยส่วนใหญ่จะหันมานิยมการบริโภคสินค้าสำเร็จรูป สิ่งเหล่านี้เป็นการเพิ่มความเป็นเมืองเข้าสู่สังคม

4.6.3. การเพิ่มขึ้นของราคาที่ดินภายในเมือง จากการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ทำให้ทรัพยากรที่ดินที่ถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาลดลง เนื่องจากการเร่งสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ โดยเฉพาะในเขตศูนย์กลางเมืองทำให้ราคาที่ดินในเขตเมืองมีราคาสูงมากขึ้นโดยเปรียบเทียบราคาที่ดินในเขตเมืองกับนอกพื้นที่ดังนี้

ตารางที่ 4.13 แสดงราคาประเมินที่ดินในเขตการวางผังเมืองรวมนครราชสีมา

	บริเวณที่ดิน	2535-2537 บาท/ตร.วา
1	ติดถนนอู่แก้ว	30,000-100,000
2	ติดถนนจอมพล	30,000-100,000
3	ติดถนนชุมพล	70,000
4	ติดถนนจักรี	50000-70000
5	ติดถนนมไหศ	45,000-60,000
6	ติดถนนจอมสุรางค์ยาตร์	33,000-50,000
7	ติดถนนสุรนารี	55,000
8	ติดถนนมิตรภาพ	20,000-50,000
9	ติดถนนวิเชียรสุทัศน์	50,000
10	ติดถนนยมราช	50,000
11	ติดถนนโพธิ์กลาง	35,000-50,000
12	ติดถนนราชดำเนิน	10,000-50,000
13	ติดถนนมหาธาตุ	45,000
14	ติดถนนไชยณรงค์	10,000-50,000
15	ติดถนนประจักษ์	40,000-50,000
16	ติดถนนโยธา	35,000
17	ติดถนนบัวรอง	40,000
18	ติดถนนสุรนารายณ์	20,000-30,000
19	ติดถนนรอบเมืองชั้นใน	30,000
20	ติดถนนมิตรภาพ-โชคชัย	20,000
21	ติดถนนราชสีมา-ปักธงชัย	20,000-25,000
22	ติดถนนสรรพสิทธิ์	30,000-40,000
23	ติดที่ดินซอย-ทาง	2,500-10,000
24	ที่ดินนอกเหนือ	1,000-5,000
ในเขตเทศบาลตำบลจอหอ		
25	ติดถนนมิตรภาพระยะ 20 ม.	20,000
26	ติดถนนสุรนารายณ์ระยะ 20ม.	10,000-20,000
27	ติดถนนเจนจบระยะ 20 ม.	15,000
28	ติดซอยทาง	3,000
29	ที่ดินนอกเหนือ	1,000-1,200
ในเขตเทศบาลต.โคกกรวด		
30	ติดถนนมิตรภาพระยะ 20 ม.	20,000
31	ติดถนนซอย ทาง	6,000
32	ติดถนนทางไปอ.ขามทะเลสอ	10,000
33	ที่ดินนอกเหนือ	800

นอกเขตเทศบาล อ.เมือง		
34	ติดถนนมิตรภาพ	1,000-5,000
35	ติดถนนไปอ.ปักธงชัย	1,250-2,000
36	ติดถนนสายนครฯ-โชคชัย	1,000-2,000
37	ติดถนนเพชรมาตุลา	500-2,500
38	ติดถนนสุรนารายณ์	500-10,000
39	ติดถนนซอยทาง	200-375
40	ที่ดินนอกเหนือ	50
ในเขตเทศบาลขามทะเลสอ		
41	ติดถนนสายโคกกรวด-โนนไทย	400-500
42	ติดซอยศาลาศัลย์	600
43	ติดถนนรพช.	100
44	ติดถนนซอยทาง	75-300
45	ที่ดินนอกเหนือ	37.5-50
นอกเขตเทศบาลขามทะเลสอ		
46	ติดถนนโคกกรวด-โนนไทย	100-250
47	หนองคู-น้ำฉ่ำ-โป่งแดง	150
48	ติดถนนรพช.	80
49	ติดถนนซอยทาง	100
50	ที่ดินนอกเหนือ	40

ที่มา: สำนักงานกลางประเมินทรัพย์สิน กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย

ราคาประเมินที่ดินแตกต่างกันออกไปตามองค์ประกอบการเข้าถึงความสะดวกสบายในการคมนาคม ความพร้อมในระบบสาธารณูปโภคและสภาพแวดล้อมรวมถึงโครงการที่ริบวางเอาไว้ล่วงหน้า ในอนาคตราคาที่ดินแต่ละแปลงมีราคาไม่เท่ากันที่สำคัญคือผลตอบแทนในการผลิตแต่ละสถานที่แตกต่างกัน โดยราคาที่ดินจะเป็นตัวกำหนดความเหมาะสมในการวางแผนพัฒนาชุมชน สำหรับราคาที่ดินในเขตชุมชนเมืองนครราชสีมาั้นจากราคาการประเมินของกรมที่ดิน มีราคาตั้งแต่ 40บาท ต่อ ตารางวา (16,000 บาท/ ไร่) ไปจนถึง 100,000 บาท / ตารางวา (40,000,000 บาท/ ไร่)โดยแบ่งออกได้ดังนี้

1.ราคาตั้งแต่ 50,000 -100,000 บาท/ ตารางวา (20,000,000 -40,000,000 บาท/ ไร่) เป็นราคาประเมินที่สูงที่สุดในเขตเทศบาลนครนครราชสีมาติดกับถนนจอมพล ถนนอัษฎางค์ ถนนชุมพล ถนนมนัส ถนนสุรนารี

2.ราคาตั้งแต่ 10,000-50,000 บาท /ตารางวา (4,000,000-20,000,000 บาท/ ไร่) ได้แก่ ถนนจอมสุรางยาตรี มิตรภาพ วีรสถิตย์ ยมราช โพธิ์กลาง ราชดำเนิน มหาตไทย ไชยณรงค์ ประจักษ์ โยธา บัรรอง สุรนารายณ์ ติดถนนมิตรภาพ-โชคชัย ถนนสรรพสิทธิ์ และติดถนนมิตรภาพ 20 เมตรในนอกเขตเทศบาล

3.ราคาตั้งแต่ 5,000-10,000 บาท/ตารางวา (2,000,000-4,000,000 บาท/ไร่) อยู่ในเขตเทศบาลตำบลโคกกรวดที่ดินติดซอยทางและถนนทางไปอำเภอขามทะเลสอ

4.ราคาต่ำกว่า 5,000 บาท/ ตารางวา เป็นที่ดินที่อยู่นอกเหนือพื้นที่ที่กล่าวมาข้างต้น

จากราคาประเมินที่ดินดังกล่าวทำให้ทราบว่าที่ดินภายในเขตเมืองมีราคาแพงที่สุดโดยเฉพาะที่อยู่ในพื้นที่ใจกลางเมืองซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะใช้ที่ดินไปในการพัฒนาเพื่อพาณิชย์กรรมเนื่องจากมีมูลค่าเพิ่มของสินค้ามากกว่าการลงทุนประเภทอื่น ทำให้พื้นที่ว่างภายในเมืองลดลงจนเกือบไม่มีที่ว่างอีกต่อไปผลักดันทำให้ที่อยู่อาศัยและโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งขึ้นใหม่ตั้งออกไปตั้งอยู่รอบนอกของเมืองที่มีราคาที่ดินต่ำกว่าซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้เป็นสาเหตุหนึ่งของการลดลงของพื้นที่สีเขียว

4.7. ความสัมพันธ์ของพื้นที่สีเขียวกับชุมชนเมือง

สำหรับพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการมีความใกล้ชิดกับชุมชนเมืองโดยใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจอย่างไรก็ตามเมืองหนึ่ง ๆ มีการใช้ที่ดินหลายประเภทภายในเมืองทั้งทางด้านที่อยู่อาศัย, พาณิชยกรรม, อุตสาหกรรมรวมทั้งพื้นที่สีเขียวด้วยอย่างไรก็ตามพื้นที่สีเขียวที่จำแนกออกมาทั้ง 4 ประเภทนั้นส่วนที่มีความสำคัญกับชุมชนเมืองมากที่สุด และใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุดนั้นก็คือพื้นที่สีเขียวประเภทสวนสาธารณะเนื่องจากว่าพื้นที่สวนสาธารณะใช้เป็นที่พักผ่อนของคนในชุมชนที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุดซึ่งโดยปกติเมืองหนึ่ง ๆ ควรมีพื้นที่สวนสาธารณะ ประมาณร้อยละ 5 ของพื้นที่เมืองทั้งหมด แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันพื้นที่สวนสาธารณะต่อพื้นที่เมืองที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไม่ได้เป็นเช่นนั้นโดยมีในปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวมีทั้งหมด 20,946 ตารางเมตร และหากเปรียบเทียบสัดส่วนต่อประชากรเมืองที่มีอยู่ทั้งหมด 203,778 คน (ทั้ง 4 ชุมชน ณ ปี 2541) จะมีสัดส่วนต่อประชากรเพียง 0.10 คน/ตารางเมตรเท่านั้นซึ่งถือว่าเป็นสัดส่วนที่น้อยมากที่แสดงให้เห็นถึงภาวะการขาดแคลนสวนสาธารณะภายในชุมชนซึ่งหากนำไปพิจารณาเทียบสัดส่วนต่อเกณฑ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันโดยใช้ประเทศในเอเชียและเมืองที่อยู่ใกล้เคียงกันในภูมิภาค เช่น สิงคโปร์ กำหนด 10.90 ตารางเมตรต่อประชากร 1 คน (6.50 ไร่ ต่อประชากร 1,000 คน) มาเลเซียกำหนด 2.90 ตารางเมตร/1 คน (1.80 ไร่ ต่อประชากร 1,000 คน) ไทเป 0.40 ตารางเมตร/1 คน (0.25 ไร่ต่อประชากร 1,000 คน) และของกรุงเทพมหานคร กำหนด 2.90 ตารางเมตร/ คน (1.8 ไร่ต่อประชากร 1,000 คน) จะเห็นว่านครราชสีมาที่มีเกณฑ์ของพื้นที่สวนสาธารณะต่อสัดส่วนของประชากรในอัตราที่ต่ำมากกว่าชุมชนเมืองอื่น ๆ แต่อย่างไรก็ตามสำหรับเมือง ๆ หนึ่ง จะเปรียบเทียบกันไม่ได้เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ความใกล้ชิดกับธรรมชาติ และภูมิประเทศของแต่ละเมืองนั้นแตกต่างกันออกไป

สภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงสัดส่วนพื้นที่สวนสาธารณะต่อประชากรที่มีต่ำและสวนที่มีก็ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการผู้ใช้ได้ เนื่องมาจากสาเหตุที่สำคัญดังนี้

1. ที่ดิน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาได้กลายเป็นปัจจัยที่หายากและมีราคาแพง โดยเฉพาะในเขตเทศบาลนครราชสีมา ส่วนด้านในของเมืองที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นมากกว่าบริเวณอื่นอันเนื่องมาจากสภาพการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลการใช้ประโยชน์ที่ดินนำไปพัฒนาเพื่อผลตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจที่สูงกว่าซึ่งก่อนหน้านี้ก็ไม่ได้มีการวางแผนทางว่างของเมืองอยู่แล้ว กระแสการพัฒนาเมืองมีผลทำให้ทรัพยากรที่ดินในเมืองเพื่อนำมาพัฒนาเป็นพื้นที่สวนสาธารณะนั้นแทบจะหาไม่ได้เลย ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนา

2. แผนและนโยบายที่เกี่ยวข้อง แผนและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสวนสาธารณะที่ผ่านมานั้นมีแผนที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่เป็นแผนในระยะสั้นและระยะปานกลางเท่านั้นเท่าที่ผ่านมามีโครงการเมืองคุณย่าน่าอยู่ และแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมและพื้นที่สีเขียวในเมืองหลักนครราชสีมาที่ยังไม่มีรายละเอียดของแผนในการดำเนินงาน ซึ่งถือว่าเป็นข้อจำกัดอย่างหนึ่งของแผนงาน

3. มาตรการทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ปัจจุบันมาตรการทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา สวนสาธารณะเป็นเพียงมาตรการในทางอ้อมที่แฝงอยู่ในกฎหมายฉบับต่าง ๆ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาสวนสาธารณะค่อนข้างน้อย เช่นพระราชบัญญัติการผังเมือง พระราชบัญญัติควบคุมอาคารซึ่งกฎหมายทั้งสองฉบับนี้กำหนดลักษณะของที่โล่งว่างระหว่างอาคารที่ยังไม่ได้มีการกำหนดที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาสวนสาธารณะและพื้นที่สีเขียวของเมืองอย่างชัดเจนในการพัฒนา

4. ข้อจำกัดของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ทั้งนี้มีทั้งข้อจำกัดทางการเงินของหน่วยงานที่จะนำมาพัฒนาสวนสาธารณะ และข้อจำกัดในเรื่องความสามารถในการปฏิบัติตามแผนที่วางเอาไว้ตามเป้าหมายซึ่งอาจจะเนื่องมาจากข้อจำกัดทางการเงิน, ด้านบุคคลกรของหน่วยงานเอง ที่ส่งผลให้การพัฒนาพื้นที่ทางด้านนี้มีประสิทธิภาพลดลง

4.8. ปัญหาของพื้นที่สีเขียวภายในชุมชน

ในการพิจารณาปัญหาของพื้นที่สีเขียวนั้นจะได้มาจากการศึกษาปัจจัยทางด้านกายภาพ และจากการออกสำรวจพื้นที่จริง รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเปรียบเทียบการใช้ที่ดินในช่วง 3 เวลาในปี 2532 2538 และ 2542 ที่ทำให้ทราบว่าพื้นที่สีเขียวถูกบุกรุก บางส่วนได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม ในด้านของพื้นที่สวนสาธารณะที่ยึดเกณฑ์ทางด้านตัวเลข และเกณฑ์ของสิ่งอำนวยความสะดวก และพบว่าปัญหาของพื้นที่สีเขียวในชุมชนมีดังต่อไปนี้

4.8.1. การบุกรุกพื้นที่ธรรมชาติและเกษตรกรรม

ปัจจุบันพบว่าพื้นที่เกษตรกรรมภายในเมืองลดลง เนื่องจากการถูกบุกรุก โดยพบว่าในเขตการวางผังเมืองรวมนครราชสีมาพบว่าพื้นที่เกษตรกรรมลดลง เนื่องจากการพัฒนาเมืองที่มุ่งเน้นให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมและพัฒนาในด้านอื่น ๆ มากกว่าการพัฒนาให้เป็นเมืองเกษตรกรรม พบว่าสัดส่วนของพื้นที่เกษตรกรรมในเขตการวางผังเมืองรวมลดลงจากร้อยละ 75.12 ในปี 2532 เหลือร้อยละ 53.09 ในปี 2542 ผลสืบเนื่องมาจากประชากรในภาคการเกษตรหลังไหลเข้าสู่ภาคการบริการและภาคอื่น ๆ โดยเห็นได้จากจำนวนครัวเรือนเกษตรในเขตการวางผังเมืองรวม อยู่ในภาคการเกษตรเพียงร้อยละ 5.77 ส่วนครัวเรือนที่อยู่นอกภาคการเกษตรมีร้อยละ 94.23 (ข้อมูลจากกรมการผังเมือง) โดยจะเห็นว่าครัวเรือนในภาคการเกษตรมีสัดส่วนที่น้อยมากประกอบกับแรงงานในภาคการเกษตรได้รับค่าตอบแทนน้อยกว่าในภาคอุตสาหกรรมและภาคการบริการ รวมถึงราคาผลผลิตและผลผลิตของภาคการเกษตรที่ไม่แน่นอน และมีมูลค่าเพิ่มน้อยกว่าเหตุผลดังกล่าวเป็นสาเหตุให้เกษตรกรบางรายตัดสินใจที่จะเข้าสู่ภาคการบริการและภาคอุตสาหกรรมซึ่งผลที่ตามมาได้แก่ การขายกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่ผู้อื่น ซึ่งบางครั้งเป็นผู้ประกอบการในภาคการผลิตอื่นที่ไม่ใช่ภาคการเกษตร โดยพื้นที่สีเขียวดังกล่าวถูกเปลี่ยนแปลงไป เหตุผลอีกประการหนึ่งคือพื้นที่เกษตรกรรมที่อยู่ใกล้กับเมืองถูกนำมาพัฒนาเป็นพื้นที่อย่างอื่นทั้งในแง่ของที่อยู่อาศัยทั้งนี้ส่วนหนึ่งมาจากการพัฒนาของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์

ในขณะที่พื้นที่ว่างสาธารณะของเมือง เช่นลำตะคองมีปัญหาเส้นทางน้ำตามธรรมชาติถูกบุกรุก เส้นทางน้ำลำตะคอง และคลองบริบูรณ์ที่ไหลผ่านชุมชนเมืองทิศเหนือของพื้นที่ศึกษาสำหรับลำตะคองนั้นจะเป็นคลองที่ถูกบุกรุกมากกว่าเนื่องจากเป็นส่วนที่ไหลผ่านพื้นที่ที่มีประชากรตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งโดยในช่วงที่ถูกบุกรุกส่วนใหญ่จะเป็นช่วงที่ไหลเทศบาลนครราชสีมาในลักษณะการเข้าไปตั้งบ้านเรือนริมฝั่งลำตะคองโดยมีชุมชนที่ตั้งอยู่ริมฝั่งลำตะคองที่มีชุมชนแออัด นอกจากนี้ยังมีโรงพยาบาลราชสีมาธนบุรีและอาคารเดอะมอลล์ และมีแนวเชื่อมโยงกับชุมชนตะคองเก่า บุมะค่า ท่าตะโก โรงเรียนเทศบาล 4 หมู่บ้านวิโอพี และโรงเรียนอัสสัมชัญ โรงพยาบาลมหาราช ด้านหลังโรงเรียนสุรนารีวิทยา วัดสามัคคี วัดศาลาลอย ซึ่งจะเห็นว่าตลอดระยะเส้นทางที่ลำตะคองผ่านชุมชนที่มีประชากรอยู่อาศัยนั้นบางแห่งที่เป็นชุมชนแออัดจะบุกรุกเข้ามาในพื้นที่ลำตะคองนอกจากเป็นการทำลายสภาพแวดล้อมของเมืองแล้วยังทำให้ทัศนภาพของริมน้ำเสียไปอีกด้วย

นอกจากนั้นพื้นที่ว่างสาธารณะของเมืองที่อยู่ในชุมชนที่มีการใช้ที่ดินหนาแน่นถูกนำมาใช้ประโยชน์ในทางด้านอื่นที่ส่งเสริมในด้านการค้าและการพาณิชย์ เนื่องจากผลตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจมีมากกว่าและส่วนใหญ่การมองการพัฒนาจะมองในแง่ของด้านผลตอบแทนที่ปรากฏชัดเจน ดังนั้นพื้นที่ว่างสาธารณะส่วนหนึ่งในเมืองเช่นที่ว่างในวัดถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์ด้านอื่น ในขณะที่พื้นที่สีเขียวตามที่ว่างอื่น ๆ เช่นที่ว่างตามแนวถนนสายหลักไม่ได้ถูกพัฒนาเพื่อส่งเสริมความน่าอยู่และสภาพแวดล้อมเมืองแต่อย่างใด ทั้งนี้สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับการปลูกต้นไม้ตามแนวทางเดิน ปัจจุบันพื้นที่ปลูกต้นไม้ตามถนนและแนวทางเดินในเมืองที่เกิดปัญหาในพื้นที่ชุมชนเมืองนครราชสีมาได้แก่ในพื้นที่เขตเทศบาลนครนครราชสีมาโดยปัญหาที่เกิดขึ้นได้แก่ การปลูกต้นไม้ที่ขาดการขึ้นน้ำสายตา ปลูกต้นไม้ในถนนบางสายเท่านั้นทำให้เมืองดูไม่ร่มรื่นเท่าที่ควรสังเกตเห็นได้จากต้นไม้ในเมืองยังขาดระบบการปลูกให้เป็นแนวขึ้นน้ำสายตา หากพิจารณาตามหลักการปลูกต้นไม้ตามริมถนนของเมืองพบว่าบางพื้นที่ก็ยังไม่ได้นำหลักการการปลูกต้นไม้ตามริมถนนไปใช้

สังเกตได้จาก ตามทางหลวงหมายเลข 2 ปลุกต้นไม้ตามแนวกลางถนนเป็นต้นปาล์มซึ่งเป็นต้นไม้ที่ไม่ได้เป็นไม้พื้นถิ่นของที่นี่ นอกจากนั้นการปลุกต้นไม้ในเขตเมืองยังพบปัญหาการปลุกที่ขาดการดูแลเอาใจใส่โดยเห็นได้จากต้นไม้ที่อยู่ริมถนนทั้งสองถนนमुखมนตรี สองข้างทางปลูกไม้ยืนต้นหลายชนิดและต้นไม้ไม่ได้เติบโตเท่าที่ควรจะเป็นซึ่งแทนที่การปลุกต้นไม้จะเป็นการเสริมบรรยากาศความร่มรื่นของเมืองกลับเป็นการสร้างปัญหาในเรื่องการกีดขวางทางจราจร

ส่วนพื้นที่สีเขียวที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนที่ถือว่าชุมชนใช้ประโยชน์ได้เต็มที่นั้นคือพื้นที่สวนสาธารณะปัจจุบันพบว่ามีปัญหาดังในเรื่อง ความไม่เพียงพอของพื้นที่สีเขียว โดยพิจารณาในแง่ต่าง ๆ ได้แก่ การนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน การกระจายตัวของสวน และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในสวน โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.8.2. ความไม่เพียงพอตามเกณฑ์มาตรฐาน

ความเพียงพอของพื้นที่ตามเกณฑ์ทางด้านผังเมืองจะวัดจากจำนวนประชากรต่อพื้นที่ให้บริการโดยเกณฑ์มาตรฐานสำหรับพื้นที่สีเขียวของชุมชนนั้น แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของพื้นที่ภูมิภาครายได้เงื่อนไขทางด้านสังคมเศรษฐกิจและประชากร หากนำเกณฑ์มาตรฐานดังกล่าวมาใช้กับชุมชนเมืองนครราชสีมาพบว่า สัดส่วนต่อประชากรจะเป็นดังนี้

ตารางที่ 4.14 แสดงจำนวนประชากรต่อสัดส่วนของพื้นที่สวนสาธารณะ

ชุมชน	พื้นที่สวน (ตร.ม.)	ประชากร (คน)	สัดส่วนพื้นที่ (ตร.ม./1คน)
เทศบาลนครราชสีมา	96,473	176,479	0.54
เทศบาลตำบลจอหอ	1,600	14,450	0.11
เทศบาลตำบลขาม ๗	88,000	3,741	23.52

ที่มา: ข้อมูลจากเทศบาลแต่ละตำบล

ปัจจุบันพบว่าพื้นที่สวนสาธารณะในเมืองต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานโดยหากนำเกณฑ์ของประเทศต่าง ๆ มาพิจารณานั้นตามมาตรฐานสากลกำหนดพื้นที่ 9.38 ไร่ /ประชากร 1,000 คน (15 ตารางเมตร/คน) อังกฤษกำหนด 14.38 ไร่ /ประชากร 1,000 คน(23 ตารางเมตร/คน) สหรัฐอเมริกากำหนด 25 ไร่ /ประชากร 1,000 คน(40 ตารางเมตร/คน)สิงคโปร์กำหนด 6.80ไร่ /ประชากร 1,000 คน(10.90 ตารางเมตร/คน) มาเลเซียกำหนด 1.80 ไร่ /ประชากร 1,000 คน (2.90 ตารางเมตร/คน) จะเห็นว่ามาตรฐานของแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน สำหรับประเทศไทยกรุงเทพมหานครกำหนดเกณฑ์ดังกล่าวไว้ 1.8 ไร่/ประชากร 1,000 คน หรือประมาณ 3 คน/ตารางเมตร (สำนักผังเมือง2536:76) และสำหรับชุมชนเมืองนครราชสีมากำหนด 2 ตารางเมตร ต่อประชากร 1 คน ปัจจุบันพบว่าในพื้นที่เมืองที่มีพื้นที่สวนสาธารณะต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานทุกเทศบาลยกเว้นเทศบาลตำบลขามทะเลสอที่มีสัดส่วนพื้นที่สวนต่อประชากรเป็น 23.52ตารางเมตร/ประชากร 1 คน โดยพบว่าเทศบาลนครราชสีมา มีสัดส่วนสวนสาธารณะต่อสัดส่วนประชากรเป็น 0.57 ตารางเมตร/ประชากร 1 คน เทศบาลตำบลจอหอ มีสัดส่วนสวนสาธารณะต่อสัดส่วนประชากรน้อยที่สุด 0.11 ตารางเมตร/ คน และเทศบาลตำบลโคกกรวดเป็นเทศบาลที่ไม่มีสวนสาธารณะภายในชุมชนโดยถือว่าสัดส่วนดังกล่าวเป็นสัดส่วนที่ต้องมีการพัฒนาหาพื้นที่ว่างในการพัฒนาเป็นสวนสาธารณะผลดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดเห็นของประชาชนที่เห็นว่าพื้นที่สวนสาธารณะไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชนในชุมชน

ตารางที่ 4.15 แสดงพื้นที่สวนสาธารณะที่ต้องจัดหา

เทศบาล	พื้นที่สวนใน ปัจจุบัน	2541		2546		2551	
		ประชากร	ต้องจัดหา (ตร.ม)	ประชากร	ต้องจัดหา (ตร.ม)	ประชากร	ต้องจัดหา (ตร.ม)
ทน.นครราชสีมา	96,473	176,479	352,958	162,839	325,678	150,253	300,506
ทต.โคกกรวด	-	9,108	18,216	9,398	18,796	9,698	19,396
ทต.จอหอ	1,600	28,900	57,800	14,951	29,902	15,486	30,972
ทต.ขามทะเลสอ	88,000	3,741	*	3,976	*	4,225	*

หมายเหตุ สัญลักษณ์ * แสดงถึงการไม่ต้องจัดหาพื้นที่สวนสาธารณะ

4.8.3.ความไม่เพียงพอในด้านลำดับชั้นและการกระจายตัวของสวน

พื้นที่สวนสาธารณะพักผ่อนและเล่นกีฬาส่วนใหญ่จะมีขนาดเล็กตั้งแต่ระดับขนาดย่อมจนกระทั่งระดับสวนในชุมชนส่วนสวนในระดับย่านและเมืองยังไม่มีในพื้นที่ชุมชนเมือง โดยสวนที่มีที่ตั้งนี้

ตารางที่ 4. 16 แสดงลำดับชั้นพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมืองนครราชสีมา

ลำดับชั้น/ชื่อสวน	พื้นที่ (ไร่)	ที่ตั้ง	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
สวนระดับชุมชน			
-สนามกีฬา	61-1-73	ต.ในเมือง	ทน.นครราชสีมา
-สวนสาธารณะหนองคู	55-0-0	ต.ขามทะเลสอ	เทศบาลต.ขามทะเลสอ
สวนระดับละแวกบ้าน			
-สวนอนุสรณ์สถาน	6-2-24.5	ต.ในเมือง	ทน.นครราชสีมา
-สวนเฉลิมพระเกียรติ	1-2-0	ต.ในเมือง	ทน.นครราชสีมา
สวนขนาดย่อม			
-สวนตลาดเทศบาล 6	1-1-20	ต.ในเมือง	ทน.นครราชสีมา
-สวนหน้าวัดสูงจอหอ	0-2-0	ต.จอหอ	เทศบาล ต.จอหอ
-สวนหน้ากองร้อยอาสา	0-2-0	ต.จอหอ	เทศบาล ต.จอหอ

ที่มา: จากการสำรวจ

จากการสำรวจพื้นที่ศึกษาพบว่าภายในพื้นที่ศึกษานั้นในปัจจุบันมีสวนสาธารณะที่อยู่ในชุมชนในรูปแบบของสวนสาธารณะและสนามกีฬาพบว่ามีเพียงสนามกีฬาและสวนสาธารณะหนองคูเท่านั้นที่จัดเป็นสถานที่พักผ่อนและออกกำลังกายในระดับสูงสุดคือระดับชุมชน (Community park) มีสวนอนุสรณ์สถาน สวนเฉลิมพระเกียรติเป็นสวนระดับละแวกบ้าน (Neighborhood park) ที่เหลือได้แก่ สวนหน้าวัดสูงจอหอ สวนหน้ากองร้อยอาสา เป็นสวนขนาดย่อมที่ใช้เป็นที่พักผ่อนในชุมชนที่ใช้สำหรับประดับให้เมืองสวยงาม และเป็นพื้นที่สำหรับผู้สัญจรผ่านไป-มาได้แวะพักซึ่งเป็นการพักในระยะเวลาสั้น ๆ ส่วนสวนอื่น ๆ เป็นสวนหย่อม (Pocket park or Vest pocket park) ซึ่งใช้เพื่อประดับตกแต่งให้สวยงาม ยังไม่มีสวนระดับเขตหรือย่าน (District park) สวนระดับเมือง (City park) แต่ใกล้ ๆ ชุมชนมีสวนสุขภาพในค่ายสุรนารี เป็นพื้นที่พักผ่อนออกกำลังกายขนาดใหญ่ใกล้ชุมชนพื้นที่ประมาณ 100 ไร่ ซึ่งเท่ากับเป็นสวนในระดับเมืองไปด้วยในตัว และภายในตัวจังหวัดเอง มีสวนในระดับภาคได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และสวนสัตว์นครราชสีมาในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมาเป็นพื้นที่ให้บริการประชาชนในระดับจังหวัด

สำหรับลำดับชั้นของสวนในลำดับต่าง ๆ จะให้บริการการใช้ประโยชน์แตกต่างกันออกไปเช่นสวนในระดับเมืองจะให้บริการในเรื่องการพักผ่อน สนามกีฬา และสนามเด็กเล่น ส่วนสวนในระดับย่านจะให้บริการในเรื่องของการพักผ่อน สนามกีฬา และสนามเด็กเล่น สวนในระดับชุมชนให้บริการในด้านการพักผ่อนสนามเด็กเล่น สวนในระดับละแวกบ้านให้บริการการพักผ่อน ตามลำดับของสวน

หากพิจารณาลำดับชั้นของสวนสาธารณะในลำดับการให้บริการ จะเห็นได้ว่า ลำดับชั้นของสวนสาธารณะมีเพียงบางลำดับเท่านั้นโดยเฉพาะในเขตที่มีความเป็นเมืองสูงที่ได้แก่ภายในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมาและชุมชนที่เกี่ยวข้องเนื่องไม่ได้มีทุกลำดับชั้น แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาเมือง ไม่ได้มีการจัดเตรียมพื้นที่ที่จะใช้ทำเป็นสวนสาธารณะ ส่วนส่วนใหญ่ในชุมชนจะมีสวนขนาดย่อมเท่านั้น ซึ่งเหตุดังกล่าวส่งผลทำให้ระบบสวนสาธารณะขาดความสมบูรณ์ในตัวของสวนโดยหากนำแนวคิดในเรื่องระบบของสวนสาธารณะมาใช้แล้วจะเห็นได้ว่าการกระจายตัวของสวนยังขาดความสมบูรณ์

และหากพิจารณาถึงการให้บริการ ที่เป็นระบบของสวนสาธารณะแบบมีศูนย์กลางพบว่า สวนสาธารณะยังไม่ได้มีระบบการกระจายตัวที่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดพิจารณาถึงรัศมีการให้บริการด้วยดังนี้

- สวนอนุสรณ์สถาน เป็นสวนระดับละแวกบ้าน ที่มีรัศมีการให้บริการ 800 เมตร หากคำนึงถึงรัศมีการให้บริการในพื้นที่ดังกล่าว พบว่า ให้บริการในพื้นที่ชุมชนขนาดเล็ก ที่อยู่ในคูเมืองเดิม บริเวณถนนราชดำเนิน ตลาดแม่กิมเฮง และ ฝั่งถนนชุมพล

- สวนเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา เป็นสวนในระดับละแวกบ้านเช่นกัน มีรัศมีการให้บริการ 800 เมตร โดยให้บริการภายในเขตเมืองเก่า ทางด้านทิศเหนือของถนนเท่านั้น บริเวณพื้นที่ดังกล่าวครอบคลุมชุมชนเพียงเล็กน้อย เนื่องจากสถานที่ตรงข้ามกับสวนอีกฝั่งคูเมือง เช่น สถานที่ราชการไม่มีประชาชนอยู่อาศัย

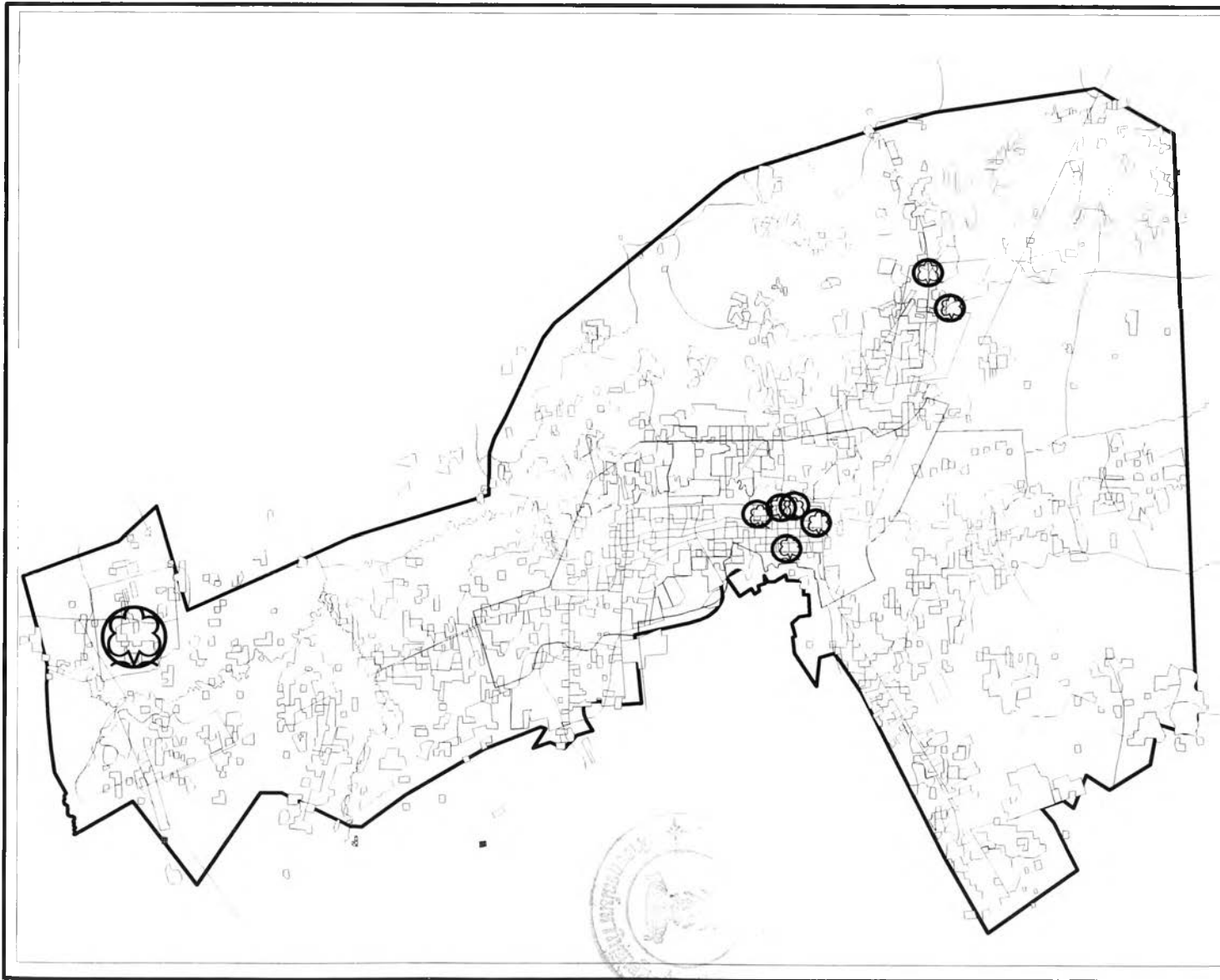
- สวนตลาดเทศบาล 6 ให้บริการในระดับชุมชนโดยพื้นที่บริการประมาณ 400 เมตร ครอบคลุมพื้นที่บริเวณทางด้านทิศตะวันตกของคูเมืองเดิม

- สวนสาธารณะหนองคู อยู่ภายในชุมชนเทศบาลตำบล ขามทะเลสอ มีพื้นที่ 55-0-0 ไร่ สวนนี้โดยพื้นที่สวนเป็นระดับศูนย์กลางชุมชน ทำหน้าที่ให้บริการประชาชนในเขตพื้นที่ชุมชนมีรัศมีการให้บริการ 1 กิโลเมตร รัศมีดังกล่าวครอบคลุมชุมชนเทศบาลตำบลขามทะเลสอทั้งหมดซึ่งเป็นพื้นที่เมืองบริเวณเดียวในพื้นที่ศึกษาที่ไม่ต้องมีการจัดหาพื้นที่สวนสาธารณะเพิ่ม

- สวนหน้าวัดสูงจ้อหอ ให้บริการในระดับชุมชนเล็ก ๆ ของหมู่บ้านรัศมีการให้บริการประมาณ 400 เมตร ครอบคลุมพื้นที่ของพื้นที่ชุมชนเทศบาลจ้อหอทางด้านทิศตะวันออกของชุมชน

- สวนหน้ากองร้อยอาสา ให้บริการในระดับชุมชนเล็ก ๆ ของหมู่บ้านรัศมีการให้บริการประมาณ 400 เมตร ครอบคลุมพื้นที่ของพื้นที่ชุมชนเทศบาลจ้อหอทางด้านตอนกลางของชุมชน

จะเห็นว่ารัศมีการให้บริการของสวนในเมืองนั้นหากนำมาซ้อนทับกันจะเห็นการกระจุกตัวของสวนในคูเมืองเดิม โดยพื้นที่ที่พบว่าไม่มีสวนสาธารณะในชุมชนเลย ได้แก่ ทางด้านทิศเหนือ ตะวันออก และตะวันตกของชุมชนเทศบาลนครนครราชสีมา ทางด้านทิศใต้ของชุมชนเทศบาลตำบลจ้อหอ ส่วนในเขตเทศบาลตำบลขามทะเลสอ เป็นพื้นที่รัศมีการให้บริการของสวนสาธารณะได้ ครอบคลุม และพื้นที่ที่ขาดแคลนสวนสาธารณะในทุกระดับได้แก่ ภายในเทศบาลตำบลโคกกรวด และพื้นที่อื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือพื้นที่รัศมีการให้บริการ

เรื่อง:แนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อ
 นันทนาการสำหรับชุมชนเมืองนครราชสีมา

แสดง:รัศมีการให้บริการของสวนสาธารณะ

สัญลักษณ์:

- ขอบเขตตำบล
- ขอบเขตผังเมืองรวม
- ขอบเขตการให้บริการของสวน

แผนที่ที่ 4.7

ที่มา:กรมการผังเมือง

มาตราส่วน

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.8.4.ความไม่เพียงพอในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวก

สิ่งอำนวยความสะดวกในส่วนนับว่ามีความจำเป็นสำหรับการมาใช้บริการ เนื่องจากเป็นตัวเอื้อประโยชน์ และสิ่งเสริมอำนวยความสะดวกในการมาพักผ่อน โดยปกติสวนต่าง ๆ จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในสวน ได้แก่ เฟอร์นิเจอร์ ได้แก่ เก้าอี้นั่งพัก ถังขยะ ไฟฟ้าส่องสว่าง ม้านั่งสนาม ป้ายบอกชื่อสวน ที่จอดรถ สนามเด็กเล่น แปลงไม้ดอก ฯลฯ และสำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกภายในสวนชุมชนเมือง นครราชสีมาดังนี้

ตารางที่ 4.17 แสดงสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่สวนสาธารณะ

ระดับของสวน	สิ่งอำนวยความสะดวกภายในสวน											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
สวนระดับชุมชน												
สนามกีฬา	*	/	/	*	/	*	/	*	*	-	/	/
สวนหนองคู	/	/	/	*	-	-	*	*	*	-	/	-
สวนละแวกบ้าน												
สวนอนุสรณ์สถาน	/	/	-	/	*	*	-	/	-	-	-	-
สวนเฉลิมพระเกียรติ	/	/	-	/	*	-	-	/	/	-	/	-
สวนขนาดย่อม												
สวนตลาดเทศบาล 6	/	-	/	/	-	-	-	/	-	-	-	-
หน้าวัดสูงจอหอ	/	*	/	/	-	-	-	/	-	-	-	-
หน้ากองร้อยอาสา	/	*	/	/	-	-	-	/	-	-	-	-

ที่มา:จากการสำรวจ

หมายเหตุ / มีสิ่งบริการภายในสวน * มีแต่ไม่สมบูรณ์ 0 ขาด - ไม่มี

1 บริเวณที่พักผ่อน 2.เก้าอี้นั่งพัก 3.สนามเด็กเล่น 4.ต้นไม้ให้ร่มเงา
5 ถังขยะ 6. ไฟฟ้าส่องสว่าง 7.สนามเล่นกีฬาสำหรับเด็ก 8.บริเวณที่พัก
9.ผ่อนแบบ Passive recreation 10.ศาลาพักผ่อน 11.ป้ายบอกชื่อ สวน 12.ห้องน้ำ

หมายเหตุ ลำดับที่ 1-6 สวนในทุกระดับต้องมี

ลำดับที่ 7-12 สวนในระดับจำเป็นต้องมีในระดับสวนชุมชน

จากตารางจะเห็นได้ว่าสวนสาธารณะในชุมชนเมืองนครราชสีมาที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในสวนไม่สมบูรณ์แบบ ครบตามลำดับที่ควรจะมี และมีบางส่วนที่มีแต่ไม่สมบูรณ์ที่จำเป็นต้องเสริมสวนที่ขาดเข้ามา ได้แก่ สวนอนุสรณ์สถานยังต้องปรับปรุงในด้านไฟฟ้าส่องสว่าง ถังขยะ สวนเฉลิมพระเกียรียังต้องปรับปรุงในเรื่องของถังขยะ ในขณะที่ต้องเพิ่มในส่วนของไฟฟ้าส่องสว่างสวนสวนหน้าวัดสูงจอหอ สวนหน้ากองร้อยอาสา และสวนหนองคูยังต้องปรับปรุงในเรื่องเก้าอี้นั่งพักโดยการเพิ่มเพียงพอ และยังต้องเพิ่มในส่วนของไฟฟ้าส่องสว่าง สนามเด็กเล่น และต้นไม้ให้ร่มเงา